

BRL SIKB 4000

Beoordelingsrichtlijn

Archeologie

Assessment guideline

Archaeology

Introduction in English (informative)

Subject

This assessment guideline and the associated protocols Desk Research, Terms of Reference, Field Survey, Excavation, Expert Analysis, Archaeological Supervision and Depot Management (all for soil and sediment) together form the certification scheme 'Archaeology'. This certification scheme contains all requirements that form the basis for the issue and sustainment of a process certificate to perform archaeological investigations.

Scope of application

The subject of this assessment guideline concerns a process in the sense of NEN-EN-ISO/IEC 17065. The assessment guideline has the following associated activities here:

- *Performing Desk Research (protocol 4002 for both soil and sediment)*
- *Drawing up Terms of Reference (protocol 4001 for both soil and for sediment)*
- *Performing a Field Survey (protocol 4003 for soil, protocol 4103 for sediment)*
- *Performing an (archaeological) Excavation (protocol 4004 for soil, protocol 4104 for sediment)*
- *Performing Expert Analysis (protocol 4006 for both soil and sediment)*
- *Performing Archaeological Supervision (protocol 4107 for sediment)*
- *Managing (archaeological) depots (protocol 4010 for both soil and sediment).*

Content

This assessment guideline contains requirements to the process, the quality system and the certification. The technical requirements to carry out the activities within the process are stated in the abovementioned protocols

Colofon

Status

Het Centraal College van Deskundigen (CCvD) Archeologie heeft op 19 februari 2018 ingestemd met de inhoud van deze beoordelingsrichtlijn. Vervolgens is deze door het bestuur van SIKB vastgesteld. Versie 4.1 van deze beoordelingsrichtlijn vervangt versie 4.0 en treedt in werking op 1 juli 2018. Op dat moment begint ook de overgangstermijn. Versie 4.0 van deze beoordelingsrichtlijn wordt ingetrokken op 30 juni 2019, waarmee ook de overgangstermijn eindigt. Opgenomen beeldmateriaal is informatief en niet normatief.

Eigendomsrecht

Deze beoordelingsrichtlijn is opgesteld in opdracht van en uitgegeven door de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB), Postbus 420, 2800 AK Gouda. Het Centraal College van Deskundigen (CCvD) Archeologie, ondergebracht bij SIKB, beheert deze beoordelingsrichtlijn inhoudelijk. De actuele versie van de beoordelingsrichtlijn staat op de website van SIKB (www.sikb.nl) en is op elektronische wijze tegen ongewenste aanpassingen beschermd. Het is niet toegestaan om wijzigingen aan te brengen in de originele en door het CCvD Archeologie goedgekeurde en vastgestelde teksten met het doel hieraan rechten te ontleen.

Vrijwaring

SIKB is behoudens in geval van opzet of grove schuld niet aansprakelijk voor schade die bij de certificatie-instelling, het gecertificeerde of geaccrediteerde bedrijf of derden ontstaat door het toepassen van deze beoordelingsrichtlijn en het gebruik van deze certificatieregeling.

© 2018 SIKB

Overname van tekstdelen is toegestaan met bronvermelding. Alle rechten berusten bij SIKB.

Bestelwijze

Deze beoordelingsrichtlijn is in digitale vorm kosteloos te verkrijgen via de website van SIKB (www.sikb.nl). Een ingebonden versie van deze beoordelingsrichtlijn kunt u bestellen tegen kosten, op te vragen bij SIKB (Postbus 420, 2800 AK Gouda of via info@sikb.nl).

Updateservice

Door het CCvD Archeologie vastgestelde mutaties in deze beoordelingsrichtlijn zijn te verkrijgen bij SIKB. Via www.sikb.nl kunt u zich aanmelden voor automatische toezending van mutaties. U kunt daar ook verzoeken tot toezending per post van de gratis reguliere nieuwsbrief van SIKB, info@sikb.

Helpdesk/gebruiksaanwijzing

Voor vragen over inhoud en toepassing van deze beoordelingsrichtlijn kunt u terecht bij uw certificatie-instelling of bij SIKB. Voor geschillen zie de klachten- en geschillenregeling in de beoordelingsrichtlijn.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
1.1	Algemeen	5
1.2	Onderwerp	5
1.3	Toepassingsgebied	6
1.4	Overgangsregeling	7
1.4.1	Overgangsregeling versies BRL en protocollen	7
1.4.2	Overgangsregeling lopende archeologische onderzoeken	8
1.4.3	Overgangsregeling van 'certificaat onder voorbehoud' naar 'certificaat'	8
1.5	Relatie met wet- en regelgeving	8
1.5.1	Algemeen	8
1.5.2	Bevoegdheden gemeente	10
1.5.3	Bevoegdheden provincie	11
1.5.4	Bevoegdheden Minister van OCW	11
1.5.5	Bevoegdheden Minister IenM (Noordzee)	11
1.5.6	Opdrachtgever bij gravende werkzaamheden	11
1.5.7	Opdrachtnemer bij gravende werkzaamheden	12
1.5.8	Depothouder (eigenaar vondstmateriaal)	13
1.6	Koppeling met contractvorming	14
1.7	Definities	14
1.7.1	Belangrijke definities met betrekking tot het certificeringsproces	14
1.7.2	Definities met betrekking tot archeologisch onderzoek	16
1.8	Afkortingen	16
1.9	Documenten waarnaar wordt verwezen	16
1.9.1	KNA-documenten waarnaar wordt verwezen	16
1.9.2	ISO-normen waarnaar wordt verwezen	16
2	Eisen aan het proces	18
2.1	Algemeen	18
2.1.1	Protocollen	18
2.1.2	Processen, processtappen en controlestappen	18
2.1.3	Alternatieve werkwijzen (vooralsnog niet ingevuld)	19
2.2	Digitale informatieverwerking	19
2.3	Opdrachtvorming	20
2.4	Vorbereiding	20
2.4.1	Administratieve voorbereiding	20
2.4.2	Opstellen Plan van Aanpak	21
2.4.3	OnderzoeksMelding Archis	21
2.5	Uitvoering werkzaamheden	21
2.5.1	Aanvang uitvoering werkzaamheden	21
2.5.2	Afwijkingen van werkwijze	21
2.5.3	Afwijkingen van in te zetten mensen en of middelen	22
2.5.4	Afwijkingen van verwachte sporen en vondsten	22
2.6	Oplevering	22
2.6.1	Oplevering aan opdrachtgever	22
2.6.2	Aanlevering standaardrapporten en deelrapporten	22
2.6.3	Aanlevering projectdocumentatie aan deponhouder/eigenaar	23
2.6.4	Aanlevering vondsten en monsters aan deponhouder/eigenaar	24
2.6.5	Aanlevering standaardrapport Archis en afmelding onderzoek Archis	24
2.7	Termijnen	25
2.8	Eigendom vondsten en monsters in relatie tot tijdelijke opslag	25

3 Eisen aan het kwaliteitsmanagementsysteem	26
3.1 Algemeen	26
3.2 Basis voor kwaliteitsmanagementsysteem	26
3.2.1 Kwaliteitsmanagementsysteem	26
3.2.2 Commitment directie.....	26
3.3 Borging eisen in kwaliteitsmanagementsysteem	27
3.4 Organisatie en personeel	27
3.5 Vakbekwaamheid	29
3.5.1 Actoren	29
3.5.2 Competentie-eisen aan actoren	31
3.5.3 Opleidingsplan voor actoren.....	31
3.5.4 Aantonen competenties van actoren.....	32
3.5.5 Inzetten van actoren	33
3.6 Uitbesteden van werkzaamheden	33
3.7 Inlenen van personeel of materieel	34
3.8 Inzet van vrijwilligers	34
3.9 Documentatie en archivering.....	35
3.10 Interne audits.....	35
3.11 Klachtenregeling.....	36
3.12 Melden, registreren, analyseren en verbeteren van afwijkingen.....	37
4 Eisen aan certificering	38
4.1 Algemeen	38
4.2 Initiële, opvolgings- en verlengingsonderzoeken	38
4.2.1 Afbakening van de te certificeren organisatie en processen.....	38
4.2.2 Kwaliteitsmanagementsysteem	38
4.2.3 Initieel certificatieonderzoek	39
4.2.4 Opvolgingsonderzoek.....	42
4.2.5 Verlengingsonderzoek.....	45
4.2.6 Corrigerende maatregelen en/of herbeoordelingen	45
4.2.7 Tijdsbesteding.....	46
4.3 Certificatie-instelling	46
4.3.1 Algemene eisen aan een certificatie-instelling	46
4.3.2 Onafhankelijkheid	47
4.3.3 Personeel van de certificatie-instelling	47
4.3.4 Rapportage van beoordelingsteam	48
4.3.5 Review	48
4.3.6 Beslissing over certificaat verlening	48
4.3.7 Afgifte certificaat	48
4.3.8 Geldigheid certificaat	48
4.3.9 Geheimhouding, klachten en geschillen.....	49
4.3.10 Archivering.....	49
4.3.11 Beroep	49
4.4 Sancties jegens de organisatie	49
4.5 Certificaat-overname	51
4.5.1 Overname gecertificeerde organisatie door certificatie-instelling.....	51
Bijlage 1 Afkortingen.....	52
Bijlage 2 Reglement voor het gebruik van beeldmerken ‘Kwaliteitswaarborg SIKB’	54
Bijlage 3 Aanwijzingen voor af te geven certificaten	56
Bijlage 4 Competentie-eisen aan actoren	57
Bijlage 5 Definities en verklarende woordenlijst bij archeologisch onderzoek	75

1 Inleiding

1.1 Algemeen

Deze beoordelingsrichtlijn (BRL) is vastgesteld door het Centraal College van Deskundigen Archeologie (CCvD Archeologie), waarin belanghebbende partijen op het gebied van archeologie zijn vertegenwoordigd. Alleen het CCvD Archeologie is gerechtigd wijzigingen aan te brengen in deze BRL.

De certificatie-instelling hanteert deze BRL samen met het certificatiereglement van de betreffende instelling. De werkwijze die de certificatie-instelling daarbij moet hanteren, is vastgelegd in hoofdstuk 4 van deze BRL.

1.2 Onderwerp

Het doel van dit certificatieschema is het borgen van het proces van voorbereiding, uitvoering en oplevering van archeologische werkzaamheden. De output van dit proces wordt gevormd door vondsten, monsters en projectdocumentatie.

Het effect van de borging van het proces is dat de output (vondsten, monsters, projectdocumentatie) kan worden ingezet voor lopend en toekomstig (wetenschappelijk) onderzoek en ten behoeve van beleving van cultureel erfgoed.

In deze BRL staan daarom de eisen vermeld op grond waarvan een procescertificaat wordt afgegeven of gecontinueerd voor de voorbereiding, uitvoering en oplevering van archeologische werkzaamheden bij landbodems en waterbodems.

Dit procescertificaat is bovendien gebaseerd op de protocollen die horen bij deze beoordelingsrichtlijn. Protocollen die betrekking hebben op gravende werkzaamheden zijn verplicht toe te passen bij het uitvoeren van gravende werkzaamheden¹; het voldoen aan overige protocollen gebeurt op vrijwillige basis.

De beoordelingsrichtlijn en bijbehorende protocollen vormen samen het certificatieschema 'Archeologie'.

Toelichting:

Door het bezit van een certificaat als voorwaarde te stellen voor het verrichten van opgravingen, doet de Minister OCW een beroep op de eigen verantwoordelijkheid van de archeologiesector om een systeem voor certificering in het leven te roepen. Met zo'n systeem zal beter gebruik gemaakt kunnen worden van de deskundigheid van de sector om de kwaliteitsbepalingen af te stemmen op actuele ontwikkelingen en inzichten, zal daardoor het draagvlak van deze bepalingen worden vergroot, en zal er meer controle zijn op de naleving van deze bepalingen. Dit alles komt de kwaliteit van archeologisch onderzoek ten goede. Dit certificatieschema geeft invulling aan door de Minister bedoelde systeem van certificering.

Een opdrachtgever en het bevoegd gezag mogen van een organisatie die werkzaamheden onder dit certificaat aanbiedt, verwachten dat deze organisatie de archeologische werkzaamheden waarvoor zij gecertificeerd is uitvoert zoals beschreven in dit certificatieschema.

Het certificaat bewerkstelligt dat de organisatie de kwaliteit borgt van alle aspecten die in dit certificatieschema worden genoemd en waarvoor zij gecertificeerd is.

Dit certificatieschema stelt alleen eisen aan de voorbereiding, uitvoering en oplevering van archeologische werkzaamheden door de gecertificeerde organisatie. Activiteiten die voorafgaan aan of volgen op de voorbereiding, uitvoering en oplevering van deze werkzaamheden door de gecertificeerde organisatie, vallen buiten de werkingssfeer van dit certificatieschema. Dit betreft onder meer de bestuurlijke besluitvorming omtrent het al dan niet uitvoeren van archeologisch (vervolg)onderzoek en het fysieke beheer van archeologische vindplaatsen.

¹ Onder (niet-)gravende werkzaamheden wordt ook verstaan (niet-)versturende werkzaamheden. Met name onder water zijn niet alle opgravingshandelingen gravend, maar wel versturend.

Deze BRL en bijbehorende protocollen stellen alleen eisen aan archeologische aspecten van de werkzaamheden. De organisatie moet daarnaast voldoen aan eisen die voortvloeien uit bijvoorbeeld milieuwetgeving en arbowetgeving; deze eisen maken geen deel uit van deze BRL en protocollen.

Het onderwerp van deze BRL betreft een proces of dienst in de zin van NEN-EN-ISO/IEC 17065. Dit proces begint bij een Bureauonderzoek en of het opstellen van een Programma van Eisen en eindigt met het deponeren van vondsten, monsters en of documentatie. De input bestaat uit de opdracht voor het bureauonderzoek en of het PvE. De output van het proces is tastbaar gemaakt met een standaardrapport, al dan niet in combinatie met vondsten, monsters en bijbehorende documentatie in depot.

1.3 Toepassingsgebied

Het toepassingsgebied van dit certificatieschema bestaat uit negen processen met ieder een eigen protocol:

- Bureauonderzoek (protocol 4002);
- Programma van Eisen PvE (protocol 4001);
- Inventariserend veldonderzoek (landbodems) (protocol 4003):
  - onderdeel proefsleuven;
  - onderdeel overig;
- Inventariserend veldonderzoek (waterbodems) (protocol 4103):
  - onderdeel Opwater;
  - onderdeel Onderwater-verkennend;
  - onderdeel Onderwater-waarderend;
- Opgraven (landbodems) (protocol 4004);
- Opgraven (waterbodems) (protocol 4104);
- Specialistisch onderzoek (protocol 4006);
- Archeologische begeleiding (waterbodems) (protocol 4107);
- Depotbeheer (protocol 4010).

Om een certificaat te kunnen verkrijgen moet de organisatie voor ten minste één van deze protocollen worden gecertificeerd. Uit het certificaat blijkt voor welk protocol of welke protocollen de organisatie is gecertificeerd.

De protocollen 4003 IVO (landbodems) en 4103 IVO (waterbodems) bestaan uit twee resp. drie onderdelen. Een organisatie kan een certificaat voor deze protocollen behalen door aan te tonen dat zij tenminste één van de onderdelen van het betreffende protocol beheerst. Dit onderdeel / deze onderdelen worden apart op het certificaat vermeld.

Een organisatie die is gecertificeerd voor protocol 4004 Opgraven (landbodems), wordt geacht ook te voldoen aan de eisen van protocol 4003 IVO (landbodems), onderdeel 'proefsleuven'. Aparte beoordeling door de certificatie-instelling op de eisen van protocol 4003 onderdeel 'proefsleuven' is dan ook niet vereist om protocol 4003 IVO (landbodems), onderdeel 'proefsleuven' op het certificaat te vermelden. Het onderdeel 'overig' moet wel apart beoordeeld worden om op het certificaat opgenomen te worden.

Een organisatie die is gecertificeerd voor protocol 4104 Opgraven (waterbodems), wordt geacht ook te voldoen aan de eisen van protocol 4103 IVO (waterbodems), onderdeel 'Onderwater-waarderend'. Aparte beoordeling door de certificatie-instelling op de eisen van protocol 4103 onderdeel 'Onderwater-waarderend' is in dat geval dan ook niet vereist om protocol 4103 IVO (waterbodems) 'Onderwater-waarderend' op het certificaat te vermelden. De onderdelen 'Onderwater-verkennend' en 'Opwater' moeten wel apart beoordeeld worden om op het certificaat opgenomen te worden.

Een organisatie die is gecertificeerd voor protocol 4104 Opgraven (waterbodems) en of protocol

4103 IVO (waterbodems) (ongeacht het onderdeel), wordt geacht te voldoen aan de eisen die protocol 4107 Archeologische Begeleiding (waterbodems) stelt aan de (potentiele) certificaathouder. Aparte beoordeling door de certificatie-instelling op de eisen van protocol 4107 Archeologische Begeleiding (waterbodems) is in dat geval dan ook niet vereist om protocol 4107 Archeologische Begeleiding (waterbodems) op het certificaat te vermelden.

Toelichting:

De gravende archeologische werkzaamheden voor landbodems en waterbodems zijn gelijk in aansturing en in processtructuur. Ze zijn echter verschillend in uitvoering, waardoor er voor deze werkzaamheden een onderscheid is gemaakt naar landbodems en waterbodems. Dit onderscheid geldt niet voor de niet-gravende werkzaamheden Bureauonderzoek, PvE, Specialistisch Onderzoek en Depotbeheer. Deze processen kunnen zowel in landbodems als voor waterbodems worden toegepast.

Protocollen met verplichte certificering

Voor het uitvoeren van onderzoek met een niet-omkeerbaar karakter is een organisatie, conform artikel 5.1, eerste lid Erfgoedwet, verplicht om zich te laten certificeren. Dit betreft onderzoek conform de protocollen 4004 Opgraven (landbodems), 4104 Opgraven (waterbodems), 4003 IVO (landbodems), 4103 IVO (waterbodems) onderdeel IVO-onderwater en 4107 Archeologische Begeleiding (waterbodems) voor zover het beringen betreft.

Om een organisatie te kunnen certificeren voor genoemde protocollen, is het noodzakelijk dat haar certificatie-instelling een project van de organisatie in de uitvoeringsfase kan beoordelen. Een project mag echter niet uitgevoerd worden door een organisatie die (nog) niet is gecertificeerd. Daarom kan een organisatie een 'certificaat onder voorbehoud' krijgen, als hij aantoonbaar dat hij aan alle eisen voldoet uit dit certificatieschema, met uitzondering van het in de praktijk aantonen van het voldoen aan de eisen aan een onderzoeksproject.

Het 'certificaat onder voorbehoud' wordt afgegeven buiten accreditatie. Hiervoor geldt ook een ander beeldmerk (zie bijlage 2).

Nadat een organisatie met het 'certificaat onder voorbehoud' ook in de praktijk heeft aangetoond dat hij voldoet aan de eisen die gesteld worden aan de voorbereiding, uitvoering en oplevering van een project, kan hij een certificaat ontvangen dat wel binnen de accreditatie wordt afgegeven.

Naast de eisen die in deze beoordelingsrichtlijn en bijbehorende protocollen zijn vastgelegd, stellen de certificatie-instellingen aanvullende procedurele voorwaarden voor de werkwijze en voorwaarden met betrekking tot certificatie, zoals vastgelegd in het certificatiereglement van de betreffende instelling.

Het CCvD Archeologie streeft ernaar geen ruimte te laten voor verschillende interpretaties van de begrippen en eisen die in dit certificatieschema zijn opgenomen. Toch kan het voorkomen dat in de operationele fase verschillen in interpretatie over de normteksten ontstaan tussen gebruikers van de documenten, zoals certificatie-instellingen, certificaathouders, toezichthouders van het bevoegde gezag of anderen. Een dergelijke discussie tussen private partijen kan leiden tot een voorstel tot wijziging van de normteksten, terwijl een dergelijke discussie tussen een private en een publieke partij kan leiden tot een besluit over het geval door ultimo de Raad van State. In alle gevallen beslist het CCvD Archeologie of de normteksten gewijzigd of verduidelijkt moeten worden en, als dat het geval is, over het correct verwerken in de normteksten van door anderen ingebrachte voorstellen en genomen besluiten.

1.4 Overgangsregeling

1.4.1 Overgangsregeling versies BRL en protocollen

Deze versie 4.1 van de BRL SIKB 4000 Archeologie wordt van kracht per 1 juli 2018 en vervangt de versie 4.0 van 7 juni 2016. De BRL SIKB 4000 Archeologie, versie 4.0 van 7 juni 2016 wordt ingetrokken per 30 juni 2019.

Tegelijkertijd met het van kracht worden van deze versie 4.1 van de BRL worden ook de bijbehorende protocollen (alle versie 4.1) van kracht.

Organisaties met een certificaat conform BRL versie 4.0 kunnen tot 30 juni 2019 een certificaat conform BRL versie 4.1 verkrijgen na een positief verlopen beoordeling door de certificatie-instelling. Deze beoordeling wordt uitgevoerd als een normaal opvolgingsonderzoek waarbij in ieder geval de nieuwe eisen uit dit schema worden beoordeeld.

Indien het certificaat conform BRL versie 4.0 niet voor 30 juni 2019 wordt omgezet, wordt dit certificaat ingetrokken. De organisatie moet dan – om een certificaat onder BRL versie 4.1 te verkrijgen – een initieel certificatieonderzoek doorlopen.

Het is niet mogelijk om gecertificeerd te worden voor deze BRL, versie 4.1 in combinatie met protocollen met een lager versienummer dan 4.1.

1.4.2 Overgangsregeling lopende archeologische onderzoeken

Voor onderzoeken die in uitvoering waren op 1 juli 2017 (ingang wettelijke plicht tot certificering voor protocollen IVO (land- en waterbodems), Opgraven (land- en waterbodems) en Archeologische begeleiding (waterbodems)) geldt een aparte regeling. Deze is opgenomen in de Erfgoedwet, hoofdstuk 9.

1.4.3 Overgangsregeling van ‘certificaat onder voorbehoud’ naar ‘certificaat’

Op basis van dit schema kan een ‘certificaat onder voorbehoud’ afgegeven worden, buiten accreditatie. Een houder van een ‘certificaat onder voorbehoud’ kan dit omzetten in een ‘certificaat’ (feitelijk: ‘certificaat zonder voorbehoud’). Dit valt wel onder accreditatie.

Om het ‘certificaat onder voorbehoud’ om te zetten in een ‘certificaat’ moet de certificatie-instelling het eerste veldwerk van de certificaathouder positief beoordelen.

Indien het eerste veldwerk niet positief beoordeeld wordt of indien er binnen een jaar na het verstrekken van het ‘certificaat onder voorbehoud’ geen veldwerk wordt uitgevoerd, wordt het ‘certificaat onder voorbehoud’ ingetrokken (zie par. 4.2.3.1).

Toelichting:

De overgang van een ‘certificaat onder voorbehoud’ onder BRL versie 4.0 naar een ‘certificaat onder voorbehoud’ onder BRL 4.1 verloopt zoals de overgang van een ‘certificaat zonder voorbehoud’ van versie 4.0 naar versie 4.1, echter zonder projectbeoordeling. Het ‘certificaat onder voorbehoud’ conform BRL versie 4.1 moet binnen één kalenderjaar na verkrijging van het ‘certificaat onder voorbehoud’ conform BRL 4.0 verkregen zijn, anders wordt het ‘certificaat onder voorbehoud’ ingetrokken.

1.5 Relatie met wet- en regelgeving

1.5.1 Algemeen

Dit certificatieschema sluit aan op wat vermeld staat in de Erfgoedwet over de uitvoering van archeologisch onderzoek.

Dit certificatieschema bevat zowel wettelijke als bovenwettelijke eisen.

Onderstaand zijn de wettelijke eisen weergegeven, inclusief de vindplaats binnen het certificatieschema. De wettelijke eisen zijn als zodanig in de tekst niet verder expliciet herkenbaar gemaakt.

1. Erfgoedwet, art. 5.4, 1^e lid: Een certificaathouder zorgt ervoor dat bij het verrichten van een opgraving de verrichte handelingen en aangetroffen archeologische vondsten worden gedocumenteerd, de vondsten worden geconserveerd en een rapport wordt opgesteld waarin de resultaten van de handelingen zijn beschreven.

Vindplaats in het schema:

- *Protocollen: paragraaf 3.1 van de betreffende protocollen*

2. Erfgoedwet, art. 5.6, 1^e lid: Een certificaathouder meldt de aanvang van een opgraving aan Onze Minister.

Vindplaats in het schema:

- *BRL: paragraaf 2.4.3*
  - *Protocollen: paragraaf 3.1 van de betreffende protocollen*
3. Erfgoedwet, art. 5.6, 2^e lid: Binnen twee weken na voltooiing van de opgraving meldt een certificaathouder aan Onze Minister de eerste bevindingen.
- Vindplaats in het schema:*
- *Protocollen: paragraaf 3.1 van de betreffende protocollen*
4. Erfgoedwet, art. 5.6, 3^e lid: Een certificaathouder conserveert de aangetroffen archeologische vondsten en draagt deze, alsmede de daarbij behorende opgravingsdocumentatie, binnen twee jaar na voltooiing van de opgraving over aan de eigenaar.
- Vindplaats in het schema:*
- *BRL: paragraaf 2.6.3, 2.6.4 respectievelijk 2.8*
  - *Protocollen: paragraaf 3.1 van de betreffende protocollen*
5. Erfgoedwet, art. 5.6, 4^e lid: Binnen twee jaar na voltooiing van een opgraving legt een certificaathouder aan Onze Minister, aan de eigenaar en aan het college van burgemeester en wethouders van de gemeente waar de opgraving heeft plaatsgevonden het rapport, bedoeld in artikel 5.4, eerste lid, over.
- Vindplaats in het schema:*
- *BRL: paragraaf 2.6.2, 2.6.3 respectievelijk 2.6.5*
  - *Protocollen: paragraaf 3.1 van de betreffende protocollen*
6. Besluit Erfgoed Archeologie, art. 3.2, 1^e lid: Bij de aanvraag tot aanwijzing als certificerende instelling toont de aanvrager aan dat deze:
- a. [...];
  - b. onafhankelijk is van de door haar beoordeelde organisaties, processen, diensten of producten;
  - c. beschikt over voldoende kennis, deskundigheid en toerusting om de uitvoering van de taken naar behoren te vervullen;
  - d. [...];
  - e. [...];
  - f. beschikt over een adequate klachtenregeling;
  - g. in staat is te beslissen op bezwaar;
- Vindplaats in het schema:*
- *BRL: paragraaf 4.3.2 (punt b), 4.3.3 (punt c) respectievelijk 4.3.12 (punten f en g)*
7. Erfgoedwet, art. 5.8, 4^e lid: Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur kunnen voor een verantwoorde opslag van archeologische vondsten en de daarbij behorende opgravingsdocumentatie en rapporten eisen worden gesteld met het oog op behoud en toegankelijkheid.
- Vindplaats in het schema:*
- *BRL: paragraaf 2.8*
  - *Protocollen: paragraaf 3.1 van de betreffende protocollen*

Toelichting:

Hoewel bij onderdeel 7 formeel geen sprake is van een wettelijke eis (doch slechts het bieden van een mogelijkheid daarvan), is deze hier opgenomen zodat het schema voorziet in de eisen die in een mogelijke AMvB gesteld zouden kunnen worden.

Het voldoen aan de wettelijke eisen is een strikte voorwaarde om te komen tot certificatie. Het niet voldoen aan de wettelijke eisen door een reeds gecertificeerde organisatie, is een kritieke afwijking conform de definitie in par 1.7.1 van deze BRL.

Uit de wet- en regelgeving vloeien taken, bevoegdheden en verplichtingen voort voor de overheden, bedrijven en personen die betrokken zijn bij de archeologische monumentenzorg. In deze paragraaf komen deze kort aan de orde. In de protocollen die bij deze BRL behoren is telkens de relatie beschreven tussen het desbetreffende protocol en de wet- en regelgeving.

1.5.2 Bevoegdheden gemeente

Volgens de Monumentenwet 1988, die deels van kracht blijft tot de inwerkingtreding van de Omgevingswet, kan de gemeente op de volgende manieren archeologische monumenten² in de gemeente beschermen:

1. Met een erfgoedverordening waarin bijvoorbeeld een verbod wordt opgenomen om de bodem te verstoren in een archeologisch verwachtingsgebied³.
2. Met een bestemmingsplan:
  - a. bij het vaststellen van een nieuw bestemmingsplan moet de gemeenteraad rekening houden met de in de grond aanwezige dan wel te verwachten archeologische monumenten (art. 38a Monumentenwet 1988);
  - b. in het bestemmingsplan kan een omgevingsvergunning voor een aanlegactiviteit verplicht worden gesteld voor bijvoorbeeld grondbewerkingen, verhogen of verlagen van het waterpeil, aanleggen of rooien van bossen, aanleggen van ondergrondse kabels en leidingen, aanbrennen van diepwortelende beplantingen etc.; met het vergunningvereiste kan een archeologisch monument worden beschermd;
  - c. in het bestemmingsplan kan de verplichting worden opgenomen, dat de aanvrager van een omgevingsvergunning voor een aanleg- of bouwactiviteit een archeologisch rapport moet overleggen waarin de archeologische waarde van het te verstoren terrein naar het oordeel van het bevoegd gezag voldoende is vastgesteld;
  - d. tot slot kan in het bestemmingsplan worden geregeld dat aan de omgevingsvergunning voor een aanleg- of bouwactiviteit in ieder geval voorschriften kunnen worden verbonden die inhouden dat:
    - technische maatregelen moeten worden getroffen waarmee archeologische vondsten in de bodem worden behouden (bijvoorbeeld diepte van graven, situering van bouwwerken, de inrichting en het gebruik van gronden);
    - opgravingen moeten worden uitgevoerd;
    - bodemverstorende activiteiten moeten worden begeleid door een archeoloog.
3. Door van de aanvrager van een omgevingsvergunning voor het slopen van een bouwwerk in een beschermd stads- of dorpsgezicht of het gebruiken van gronden of bouwwerken in strijd met een bestemmingsplan te verlangen dat bij de aanvraag een archeologisch rapport wordt gevoegd waarin de archeologische waarde van het te verstoren terrein of de bodem onder het te slopen bouwwerk naar het oordeel van het bevoegd gezag voldoende is vastgesteld⁴.
4. Door aan een omgevingsvergunning voor het slopen van een bouwwerk in een beschermd stads- of dorpsgezicht, voorschriften te verbinden met betrekking tot de wijze van slopen. Aan een sloopvergunning kunnen niet de voorschriften worden verbonden die wel mogelijk zijn bij een aanleg- of bouwactiviteit.
5. Door aan de omgevingsvergunning voor het gebruiken van gronden of bouwwerken in strijd met een bestemmingsplan de hiervoor bij punt 2, onderdeel d, genoemde voorschriften te verbinden. De bevoegdheid daartoe hoeft niet in het bestemmingsplan te worden geregeld.

Bevoegd gezag voor het verlenen van vergunningen is op grond van de Wabo in de meeste gevallen het college van burgemeester en wethouders⁵. Het bevoegd gezag Wabo kan de bevoegdheden zelf uitoefenen of deze mandateren aan de omgevingsdienst.

² De Erfgoedwet verstaat onder een archeologisch monument een terrein dat deel uitmaakt van cultureel erfgoed vanwege de daar aanwezige overblijfselen, voorwerpen of andere sporen van menselijke aanwezigheid in het verleden, met inbegrip van die overblijfselen, voorwerpen en sporen.

³ De Monumentenwet 1988 biedt feitelijk geen grondslag voor een dergelijke erfgoedverordening, maar geeft aan dat dit geregeld moet worden via het bestemmingsplan (optie 2 in de opsomming). Het is echter bekend dat de erfgoedverordening hier wel voor wordt ingezet.

⁴ Met de Omgevingswet wordt het ook mogelijk om een archeologisch rapport te verlangen als het te slopen bouwwerk zich buiten een beschermd stads- of dorpsgezicht bevindt.

⁵ Alleen als de vergunning betrekking heeft op een inrichting waarvoor een ander bestuursorgaan in de Wabo is aangewezen als bevoegd gezag, verleent dat andere bestuursorgaan de omgevingsvergunningen. Op grond van de Wabo kunnen bevoegd zijn: gedeputeerde staten, de Minister van IenM, de Minister van Defensie of de Minister van EZ.

1.5.3 Bevoegdheden provincie

Gedeputeerde staten zijn het bevoegd gezag voor het verlenen van een vergunning op basis van de Ontgrondingenwet. Voor ontgrondingen in Rijkswateren is de Minister van IenM bevoegd. In de vergunning voor het ontgronden kunnen gedeputeerde staten (of de Minister van IenM) voorschriften opnemen ter bescherming van archeologische waarden. Deze voorschriften kunnen inhouden dat:

- technische maatregelen moeten worden getroffen waarmee archeologische monumenten in situ worden behouden (bijvoorbeeld diepte en locatie van ontgroning);
- opgravingen moeten worden uitgevoerd;
- de ontgroning moet worden begeleid door een archeoloog.

Op grond van de Wabo kunnen gedeputeerde staten bevoegd zijn voor het verlenen van omgevingsvergunningen (aanleggen, bouwen, slopen en gebruiken van gronden of bouwwerken in strijd met een bestemmingsplan) als het gaat om activiteiten binnen inrichtingen waarvoor zij als bevoegd gezag zijn aangewezen. Gedeputeerde staten kunnen dan in de omgevingsvergunning voorschriften opnemen ter bescherming van archeologische waarden. Daarvoor geldt dan hetzelfde als hiervoor is weergegeven onder bevoegdheden voor de gemeente.

1.5.4 Bevoegdheden Minister van OCW

De Minister van Onderwijs Cultuur en Wetenschap wijst archeologische rijksmonumenten aan conform de Erfgoedwet. Tot aan de inwerkingtreding van de Omgevingswet verleent de Minister van OCW, en namens deze de Rijksdienst Cultureel Erfgoed, bovendien de monumentenvergunning voor activiteiten op archeologische rijksmonumenten.

Daarnaast wijst – binnen het certificatie-systeem - de Minister van OCW de certificatie-instellingen aan conform de Erfgoedwet en het Besluit Erfgoedwet Archeologie. Ten laatste heeft de Minister van OCW een stelselverantwoordelijkheid. De Erfgoedinspectie zal namens de Minister van OCW toezicht houden op de publieke normen, zoals het opgravingsverbod, de meldingsplicht en de rapportageplicht.

1.5.5 Bevoegdheden Minister IenM (Noordzee)

De Nederlandse wet- en regelgeving is van toepassing op dat deel van de Noordzee dat wordt aangeduid als territoriale zee. Dat is het deel tussen de kustlijn en 12 mijl uit de kust. Buiten de territoriale zee geldt alleen de wet- en regelgeving die daarvoor van kracht is verklaard⁶.

Op grond van artikel 1.2 Erfgoedwet gelden de bepalingen van hoofdstuk 5 van de Erfgoedwet ook voor het deel van de Noordzee dat wordt aangeduid als de aansluitende zone. Dat is de zone die aansluit op de territoriale zee en zich uitstrekt tot maximaal 24 zeemijl uit de kust. Voor het doen van opgravingen in deze zone is certificaat verplicht en de bepalingen ten aanzien van het melden van de opgraving en het tijdelijk conserveren van vondstmateriaal zijn van toepassing.

De Ontgrondingenwet is ook van toepassing op het continentaal plat. Rijkswaterstaat verleent de vergunningen voor ontgrondingen op het continentaal plat en zal aan die vergunningen voorschriften kunnen verbinden ter bescherming van de archeologie.

Tevens wordt archeologie meegenomen in MER-plichtige activiteiten op het Nederlandse Continentaal plat. Naast het bovenstaande zijn ook de Waterwet, de Ontgrondingenwet en de Wet Windenergie op Zee hier van toepassing en bieden de mogelijkheid om aan de vergunningen voorschriften te verbinden ter bescherming van de archeologie

1.5.6 Opdrachtgever bij gravende werkzaamheden

Als het bestemmingsplan dat vereist of als het bevoegd gezag Wabo dat heeft geëist (zie hiervoor) is de aanvrager van een omgevingsvergunning verplicht om een archeologisch rapport te overleggen

---

⁶ De gemeentegrenzen lopen tot 1 kilometer vanaf de kustlijn. Dat betekent dat gemeenten die aan de kust zijn gelegen bestemmingsplannen en beheersverordeningen moeten vaststellen voor het deel van de Noordzee en Waddenzee dat is gelegen tot maximaal 1 kilometer uit de kust waarmee zij archeologie kunnen beschermen. Voor de Waddenzee hebben 13 gemeenten een gezamenlijke beheersverordening vastgesteld waarmee archeologie wordt beschermd.

waarin de archeologische waarde wordt vastgesteld van het terrein dat blijkens de aanvraag zal worden verstoord.

Als het bevoegd gezag daarvoor eisen heeft opgelegd, dan moet het archeologisch rapport daaraan voldoen. Deze eisen worden normaliter opgenomen in een Programma van Eisen (PvE). Als het bevoegd gezag geen eisen heeft opgelegd, er is geen door het bevoegd gezag Wabo goedgekeurd PvE, dan kan het PvE worden gevolgd dat is opgesteld in overeenstemming met protocol 4001.

Als het bevoegd gezag Wabo naar aanleiding van het ingediende archeologische rapport met de waardering van de vindplaats een besluit heeft genomen over het al dan niet behoudenswaardig zijn van de vindplaats (in de praktijk aangeduid met de niet-wettelijke term 'selectiebesluit'), dan is de opdrachtgever daaraan gebonden.

Dit (selectie)besluit kan inhouden dat bij de voorgenomen werkzaamheden geen rekening hoeft te worden gehouden met archeologische waarden, bijvoorbeeld omdat deze er simpelweg niet zijn. Het besluit kan ook inhouden dat het voorgenomen werk niet mag worden uitgevoerd (de vergunning voor de werkzaamheden wordt geweigerd). Tot slot kan met het besluit worden bepaald dat het uitvoeren van de werkzaamheden alleen mag plaatsvinden wanneer aan bepaalde verplichtingen wordt voldaan. Deze verplichtingen worden dan opgenomen in voorschriften die aan de omgevingsvergunning worden verbonden (zie hiervoor bij bevoegdheden gemeente).

De opdrachtgever (vergunninghouder) is verplicht deze voorschriften na te leven. Als in de vergunning het voorschrift is opgenomen dat opgravingen moeten worden gedaan, dan zal dat over het algemeen overeenkomstig een goedgekeurd PvE moeten geschieden. De opdrachtgever is er direct voor verantwoordelijk dat de opgravingen voldoen aan het in de vergunning voorschreven PvE en de opdrachtnemer indirect (inhoudelijk). Daarnaast doet de opdrachtgever er goed aan om ervoor zorgen dat gravende werkzaamheden worden uitgevoerd door een daartoe gecertificeerde organisatie (zie hierna). Het ontbreken van een certificaat is voor de organisatie die de gravende werkzaamheden uitvoert een overtreding van de wet en brengt ook haar opdrachtgever in een lastige positie.

1.5.7 Opdrachtnemer bij gravende werkzaamheden

Degene die een opgraving verricht (handelingen met betrekking tot het opsporen, onderzoeken of verwerven van cultureel erfgoed of onderdelen daarvan, waardoor verstoring van de bodem, of verstoring of gehele of gedeeltelijke verplaatsing of verwijdering van een archeologisch monument of cultureel erfgoed onder water optreedt) moet daartoe zijn gecertificeerd (artikel 5.1 Erfgoedwet). Het certificaat moet zijn verleend op grond van BRL SIKB 4000 en de protocollen die van toepassing zijn. Voor de handelingen die worden bestreken door de protocollen 4003, 4103, 4004 en 4104 is een certificaat wettelijk verplicht.

Degene die een PvE opstelt of een archeologisch bureauonderzoek uitvoert, hoeft volgens de Erfgoedwet niet gecertificeerd te zijn. Om te borgen dat de gehele archeologische onderzoekscyclus van Bureauonderzoek tot Deponeren transparant, kwalitatief hoogwaardig en efficiënt wordt uitgevoerd, is het raadzaam ook voor niet-gravende handelingen certificatie conform BRL SIKB 4000 toe te passen.

Op grond van artikel 5.4, tweede lid van de Erfgoedwet is de certificaathouder verplicht om het opgraven, documenteren, conserveren en rapporteren op professionele wijze te verrichten. Uit de nadere regels die op grond van artikel 5.5 Erfgoedwet zijn gesteld, vloeit voort dat het werken overeenkomstig de BRL SIKB 4000 en bijbehorende protocollen bij gravende werkzaamheden verplicht is. In de BRL SIKB 4000 en de daarbij behorende protocollen (KNA) is die professionele wijze van uitvoering uitgewerkt.

Daarnaast stellen opdrachtgevers het werken overeenkomstig de KNA vaak contractueel verplicht. De uitvoerder is dan ook privaatrechtelijk gehouden om de KNA na te leven.

De certificaathouder is verplicht om de verrichte handelingen bij een opgraving en de aangetroffen archeologische vondsten en monsters te documenteren. Ook moeten vondsten en monsters worden geconserveerd en moet een rapport worden opgesteld waarin de resultaten van de handelingen zijn

beschreven (art. 5.4 Erfgoedwet)⁷. Als het bevoegd gezag Wabo dat in de omgevingsvergunning heeft geregeld, moet de uitvoering gebeuren volgens het goedgekeurde PvE.

De opdrachtgever die is verplicht om de vergunning na te leven zal dat ook verlangen van zijn opdrachtnemer. Mogelijkerwijs is dat ook contractueel vastgelegd. Aangenomen kan worden dat het werken overeenkomstig het PvE ook een onderdeel is van de professionele wijze van uitvoering. Ook in dat opzicht is de opdrachtnemer verplicht te werken volgens het PvE, tenzij dit in strijd is met de bepalingen van het wettelijk deel van dit certificatieschema. In dat geval dient de opdrachtnemer zich te houden aan de BRL en protocollen en dient dit aan de opdrachtgever mede te delen. De opdrachtgever kan zich wenden tot het bevoegd gezag om het vergunningsvoorschrift met het PvE aan te passen.

Als er geen door het bevoegd gezag Wabo goedgekeurd PvE is, kan het PvE dat is opgesteld in overeenstemming met protocol 4001 gevolgd worden.

Andere verplichtingen voor de opdrachtnemer volgen uit artikel 5.6 van de Erfgoedwet en betreffen het melden van de aanvang van de opgraving aan de Minister, het binnen twee weken na voltooiing van de opgraving melden van de eerste bevindingen aan de Minister, het conserveren en vervolgens overdragen van archeologische vondsten en monsters en de daarbij behorende documentatie aan de deponhouder en het schriftelijk rapporteren over de resultaten van de opgraving aan de Minister, de eigenaar en het bevoegd gezag.

1.5.8 Depothouder (eigenaar vondstmateriaal)

De eigenaar van het vondstmateriaal is doorgaans de deponhouder.

- Landbodems: Gedeputeerde staten hebben de plicht om een depot in stand te houden. Als door gedeputeerde staten een depot in een gemeente is aangewezen, dan wordt de gemeente eigenaar (als de vondst binnen die gemeente is opgegraven).
- Waterbodems: Als een vondst wordt gedaan buiten het grondgebied van enige gemeente dan wordt de Staat eigenaar. In dat geval valt de vondst namelijk ook niet onder de verantwoordelijkheid van een provincie. Het gaat dan om vondsten die gedaan worden in de territoriale zee.

De deponhouder (provincie, gemeente of Staat) wordt eigenaar vanaf het moment dat de archeologische vondsten en monsters zijn opgegraven. Tot het moment dat de archeologische vondsten en monsters zijn opgegraven, heeft de provincie, gemeente of Staat geen zeggenschap, omdat de eigendom nog niet is verkregen. In de fase dat er alleen nog maar verwachtingen zijn omtrent de aanwezige archeologische waarden kan de deponhouder dan ook geen eisen stellen met betrekking tot de selectie. In die fase is alleen het bevoegd gezag Wabo daartoe bevoegd.

Het feit dat de eigenaar deponhouder wordt, betekent niet dat de deponhouder als (toekomstige) eigenaar kan bepalen hoe een opgraving plaats vindt. Vanaf het moment dat de vondsten en monsters zijn opgegraven, kan de deponhouder/eigenaar wel aangeven of hij afstand wil doen van vondsten en monsters, omdat deze niet bewaard hoeven te blijven. Hiervoor zijn de Richtlijnen voor (de)selectie vondsten en monsters opgesteld (zie protocol 4001 PvE, specificatie PS06). De (gecertificeerde) opgravende organisatie past deze Richtlijnen toe bij de selectie in het veld en het opstellen van het selectierapport.⁸

Voor behoudenswaardige vondsten en monsters kan de deponhouder eisen stellen met betrekking tot conservering van de vondsten en monsters en aanlevering bij het depot.

De deponhouder is verplicht archeologische vondsten en monsters zodanig op te slaan dat voldaan wordt aan de uitgangspunten van behoud en toegankelijkheid.

⁷ Met deze uitbreiding van het begrip opgraven beoogt de Minister dat het archeologisch onderzoek van 'veldwerk tot rapport' een ondeelbaar geheel is.

⁸ De Erfgoedwet bepaalt dat alle vondsten en monsters aan de deponhouder worden geleverd. De Richtlijnen voor (de)selectie vondsten en monsters voorzien erin dat niet alles wat wordt gevonden, bewaard zal worden. De eigenaar (meestal de deponhouder) kan bepalen dat materiaal niet overgedragen hoeft te worden, maar dat de opgraver in het veld (fase 1) of bij uitwerking (fase 2) mag deselecteren.

1.6 Koppeling met contractvorming

Deze BRL is zo opgesteld dat deze onafhankelijk van de contractuele verhouding tussen opdrachtgever en opdrachtnemer kan worden toegepast.

1.7 Definities

1.7.1 Belangrijke definities met betrekking tot het certificeringsproces

Voor kwaliteitsaspecten gelden de definities zoals opgenomen in ISO/IEC 17000 en NEN-EN-ISO 9000. Daarnaast kent dit certificatieschema een aantal eigen definities met betrekking tot het certificeringsproces en definities met betrekking tot het archeologisch onderzoek.

Definities conform ISO/IEC 17000 dan wel NEN-EN-ISO 9000

<i>Afwijking</i>	Het niet voldoen aan een eis uit dit certificatieschema.
<i>Audit</i>	Een systematisch, onafhankelijk en gedocumenteerd proces voor het verkrijgen van auditbewijsmateriaal en het objectief beoordelen daarvan om vast te stellen in welke mate de organisatie aan de normen voldoet.
<i>Auditor</i>	Persoon die bezit over de vereiste competenties en vaardigheden om een audit uit te voeren.
<i>Auditteam</i>	Één of meer auditors die gezamenlijk een audit uitvoeren. Een auditteam kan aangevuld worden met een technisch expert.
<i>Technisch expert</i>	Persoon die specifieke kennis of expertise aan het auditteam toevoegt. Deze kennis is gerelateerd aan de organisatie, het proces of werkzaamheden die geaudit worden of aan taal of cultuur.
<i>Initieel certificatieonderzoek</i>	Audit ter verkrijging van een certificaat.
<i>Opvolgingsonderzoek</i>	Audit ter continuering van een certificaat.
<i>Externe audit</i>	De audit van de organisatie op het voldoen aan de eisen uit dit certificatieschema door certificatie-instelling.
<i>Interne audit</i>	De audit van de organisatie op het voldoen aan de eisen uit deze regeling, veelal door daartoe aangewezen personen uit de eigen organisatie.
<i>Verlengingsonderzoek</i>	Een externe audit, gericht op het continueren van een certificaat, bij het (naderende) verstrijken van de geldigheidstermijn.

Eigen definities met betrekking tot het certificeringsproces

<i>Afwijking⁹, niet kritieke</i>	Afwijking van de eisen zoals gesteld in deze beoordelingsrichtlijn die niet een kritieke afwijking is (zie ook hoofdstuk 4).
---	--

⁹ Voor een aantal eisen geldt tot 1 juli 2018 dat zij wel beoordeelbaar doch niet sanctioneerbaar zijn. Het niet voldoen aan deze eisen mag niet gezien worden als een afwijking.

Afwijking, kritieke^{10, 11}

Afwijking van de eisen zoals gesteld in deze beoordelingsrichtlijn die inhoudt dat:

- controlestappen, zoals gedefinieerd in de deelprocessen in de protocollen, niet uitgevoerd worden of niet uitgevoerd worden door de juiste actor, en of
- de organisatie niet beschikt over een kwaliteitsmanagementsysteem dat voldoet aan de eisen uit hoofdstuk 3, en of
- niet wordt voldaan aan de eisen die deze beoordelingsrichtlijn stelt aan interne audits, en of
- de organisatie niet beschikt over een Senior KNA functionaris die voorgeschreven is in het protocol waar de organisatie voor gecertificeerd is (zie paragraaf 3.4), en of
- de organisatie niet beschikt over een "Vervangingsregeling Senior KNA functionaris" dan wel deze vervangingsregeling niet toepast (zie paragraaf 3.4), en of
- actoren worden ingezet die niet over de aan hen gestelde ervaring of opleiding beschikken, en of
- er tijdens één externe beoordeling meerdere afwijkingen van de eisen uit deze beoordelingsrichtlijn en of protocollen worden geconstateerd, waartussen geen onderling causaal verband bestaat, maar die wel onderling vergelijkbaar zijn (te denken valt bijvoorbeeld aan het overschrijden van termijnen binnen verschillende projecten of het binnen verschillende projecten niet voldoen aan de eisen aan inleen van personen), en of
- de organisatie niet voldoet aan de wettelijke eisen zoals genoemd in par. 1.5.1 van deze BRL en of in par 3.1 van de protocollen waarvoor de organisatie is gecertificeerd en waarvoor het bevoegd gezag geen (tijdelijke) ontheffing heeft verleend.

Certificatieschema (Certificatieschema Archeologie)

Deze Beoordelingsrichtlijn en bijbehorende protocollen.

Kwaliteitsborging

Het zeker stellen dat de eigenschappen en omstandigheden van een totstandkomingproces bij voortduring leiden tot producten en of diensten die voldoen aan de daaraan gestelde eisen.

Kwaliteitsmanagementsysteem

Stelsel van afspraken waarin de verantwoordelijkheden, procedures en voorzieningen voor het ten uitvoer brengen van kwaliteitsborging zijn vastgelegd.

Onderzoekslocatie

(projectlocatie) De plaats waar de werkzaamheden (van delen) van het archeologisch onderzoek worden uitgevoerd.

Toelichting

Te denken valt aan een veldlocatie, een transitodepot, een kantooromgeving (bij Bureauonderzoek), een werkruimte, etc.

Organisatie

De natuurlijke of rechtspersoon die de uitvoering van (een deel van het) archeologisch onderzoek op zich neemt en hiervoor is gecertificeerd conform dit certificatieschema.

Opdrachtgever

De natuurlijke of rechtspersoon, die opdracht geeft voor (een deel van) het archeologisch onderzoek.

¹⁰ De certificatie-instelling kan andere benamingen kiezen voor de toetsingsresultaten.

¹¹ Voor een aantal eisen geldt tot 1 juli 2018 dat zij wel beoordeelbaar doch niet sanctioneerbaar zijn. Het niet voldoen aan deze eisen mag niet gezien worden als een kritieke afwijking.

<i>Senior KNA functionaris</i>	De senior-actor binnen een specifiek protocol (zie par 3.4).
<i>Belangrijke wijzigingen t.o.v. plan of verwachting</i>	<p>Onder belangrijke wijzigingen ten opzichte van plan of verwachting wordt verstaan:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kwalitatieve afwijkingen van de archeologische verwachting; • significante kwantitatieve afwijkingen van verwachte vondsten en monsters (hoeveelheid, soorten materialen, soorten voorwerpen) • wijziging van de gehanteerde onderzoeksmethode • wijziging van de fysieke en/of technische omstandigheden; • wijzigingen die (de)selectie en/of conservering van vondsten en monsters beïnvloeden • wijziging van overleg- en evaluatiemomenten.
<i>Vestiging</i>	<p>De locatie (plaats) waar de organisatie haar kantoor, al dan niet met werkruimten, heeft en van waaruit projecten, vallend onder dit certificatieschema, worden aangestuurd.</p> <p><i>Toelichting</i> <i>Dit zijn geen onderzoekslocaties.</i> <i>Elke certificaathouder beschikt over tenminste één vestiging (hoofdvestiging) en mogelijk één of meer nevenvestigingen.</i></p>

1.7.2 Definities met betrekking tot archeologisch onderzoek

Zie bijlage 5, deel 1 voor definities met betrekking tot archeologisch onderzoek.

Zie bijlage 5, deel 2 voor definities met betrekking tot archeologisch waterbodemonderzoek.

1.8 Afkortingen

Zie bijlage 1 voor afkortingen van begrippen bij archeologisch onderzoek.

1.9 Documenten waarnaar wordt verwezen

1.9.1 KNA-documenten waarnaar wordt verwezen

KNA-Leidraden

In de protocollen zijn verwijzingen naar KNA-Leidraden opgenomen. Deze KNA-Leidraden bevatten best practices en zijn niet bindend voorgeschreven. De KNA-Leidraden zijn in beheer bij het CCvD Archeologie en wordt regelmatig geactualiseerd (zie www.sikb.nl).

Bouwstenen

In de protocollen zijn verwijzingen naar bouwstenen opgenomen. Deze bouwstenen zijn logische informatie-eenheden van waaruit per archeologisch project een documentatiestructuur kan worden opgebouwd. De bouwstenen zijn vastgelegd in het document "Bouwstenen KNA". Bij het vastleggen van informatie in bouwstenen, dient dit document als basis gehanteerd te worden. De "Bouwstenen KNA" is in het beheer bij het CCvD Archeologie en wordt regelmatig geactualiseerd (zie www.sikb.nl).

1.9.2 ISO-normen waarnaar wordt verwezen

De ISO-normen waarnaar in dit certificatieschema wordt verwezen, zijn:

- In het kader van certificatie (mogelijk relevant voor organisaties die zich willen laten certificeren):
  - ISO 9001 Kwaliteitsmanagementsystemen – Eisen
  - NEN-EN-ISO 14001 Milieumanagementsystemen - Eisen met richtlijnen voor gebruik
  - OHSAS 18001 Arbomanagementsystemen - Eisen

- In het kader van accreditatie (relevant voor certificatie-instellingen die zich willen laten accrediteren):
  - NEN-EN-ISO 9000 Kwaliteitsmanagementsystemen - Grondbeginselen en verklarende woordenlijst
  - ISO/IEC 17000 Conformiteitsbeoordeling - Verklarende woordenlijst en algemene principes
  - NEN-EN-ISO/IEC 17065* Conformiteitsbeoordeling - Eisen voor certificatie-instellingen die certificaten toekennen aan producten, processen en diensten
  - NEN-EN-ISO/IEC 17067 Conformiteitsbeoordeling - Grondbeginselen van productcertificatie en richtlijnen voor productcertificatieschema's
  - NEN-EN-ISO 19011* Richtlijnen voor het uitvoeren van audits van managementsystemen

De met een * gemarkeerde normen zijn normatief voor de certificatie-instellingen.
De overige normen zijn informatief.

2 Eisen aan het proces

De organisatie voert alle werkzaamheden binnen het toepassingsgebied van het certificatieschema 'Archeologie', zoals vermeld in paragraaf 1.3, inclusief de daarvoor benodigde secundaire processen (zoals bijvoorbeeld inkoop en bewaking competenties), en waarvoor hij is gecertificeerd, uit volgens de eisen in dit certificatieschema.

2.1 Algemeen

2.1.1 Protocollen

Deze beoordelingsrichtlijn beschrijft de algemene eisen, waaraan de organisaties, hun processen en de personen die werken onder het certificaat van deze beoordelingsrichtlijn, moeten voldoen.

De protocollen die bij deze beoordelingsrichtlijn horen, beschrijven de specifieke eisen waaraan de organisaties en de personen moeten voldoen, voor zover zij activiteiten uitvoeren die vallen onder de reikwijdte van het betreffende protocol:

- protocol 4002 Bureauonderzoek
- protocol 4001 Programma van Eisen
- protocol 4003 Inventariserend Veldonderzoek IVO (landbodems)
- protocol 4103 Inventariserend Veldonderzoek IVO (waterbodems)
- protocol 4004 Opgraven (landbodems)
- protocol 4104 Opgraven (waterbodems)
- protocol 4006 Specialistisch onderzoek
- protocol 4107 Archeologische begeleiding (waterbodems)
- protocol 4010 Depotbeheer

Toelichting:

Een organisatie kan voor één of meer protocollen gecertificeerd worden.

Een protocol onder dit certificatieschema is een werkomschrijving, waarbij het uitgangspunt is dat de organisatie de activiteiten uitvoert volgens (een van) de in het protocol beschreven werkwijze(n).

Elk protocol bevat één of meer specificaties. Deze specificaties vormen onderdeel van het protocol. Eisen in de specificaties zijn daarmee eisen van het protocol.

De certificatie-instellingen hanteren bij de beoordeling van de organisatie zowel de eisen uit deze BRL als de eisen die in protocollen zijn opgenomen.

Toelichting:

In de protocollen IVO (landbodems en waterbodems) en Opgraven (landbodems en waterbodems) is een aantal proces- en controlestappen uitgesloten voor de externe beoordeling. De handelingen in deze proces- en controlestappen worden dan ook niet beoordeeld in het kader van het certificatieonderzoek, ook niet als de BRL eisen aan deze handelingen stelt. Wel moeten deze handelingen voldoen aan de eisen van de BRL en het protocol in het kader van de eigen kwaliteitsborging en moet dit in de controlestappen en in de interne audits beoordeeld worden. De certificatie-instelling ziet vervolgens toe op de uitvoering van de interne audits.

Indien de protocollen verwijzen naar normen of andere eisenstellende documenten, dan zijn deze normen of andere documenten volledig van kracht en moet volgens deze normen worden gewerkt, tenzij het informatieve verwijzingen zijn.

2.1.2 Processen, processtappen en controlestappen

In elk protocol staat het proces omschreven dat doorlopen moet worden om aan de eisen van dat specifieke protocol te voldoen. Elk proces bestaat uit één of meer deelprocessen. Deelprocessen bestaan op hun beurt weer uit één of meer processtappen en één of meer controlestappen.

- Processtappen beschrijven de uitvoering van een of meer handelingen, de totstandkoming van een product (meestal een rapport) of de ontvangst en registratie van bewijsmiddelen. Bij elke processtap behoort een korte omschrijving. Bij een aantal processtappen zijn specificaties opgenomen. Deze bevatten nadere eisen waaraan de organisatie tijdens de uitvoering van een processtap moet voldoen.
De processtappen hoeven niet noodzakelijkerwijs in de volgorde uitgevoerd te worden, zoals ze in het deelproces zijn benoemd. Wel moet een processtap uitgevoerd zijn, alvorens de eerstvolgende in het deelproces genoemde controlestap uitgevoerd kan worden.
Bij een aantal processtappen worden een of meer KNA actoren genoemd. Deze processtappen moeten door (één van) deze KNA actor(en) uitgevoerd worden of door een KNA actor met een hogere status. Het is niet toegestaan dat personen zonder actorstatus of met een lagere actorstatus dan voorgeschreven de betreffende processtap uitvoeren¹².
- Controlestappen beschrijven welke processtappen in het kader van de inhoudelijke kwaliteitsborging gecontroleerd moeten worden en door welke KNA actor dit gedaan moet worden. Dit is doorgaans een Senior KNA functionaris, in bijzondere gevallen geldt hiervoor een uitzondering. Een controlestap kan achterwege blijven als de controlerende actor van hetzelfde hiërarchische niveau is als de actor die de te controleren handelingen heeft uitgevoerd.
Als een processtap tijdens de controlestap niet akkoord wordt bevonden, moet de processtap aangepast worden. Indien de processtap wel akkoord wordt bevonden, kan doorgedaan worden met de volgende processtap.

De controle wordt op de volgende manier uitgevoerd:

- controle van rapportages gebeurt aan de hand van de voorgeschreven specificaties en tegen de eisen van een PvE en of PvA (indien aanwezig), waarbij alle rapportages worden gecontroleerd;
- controle op overdrachts- en acceptatiebewijzen geschiedt aan de hand van de aanwezigheid daarvan bij de organisatie, waarbij de aanwezigheid van de overgedragen producten als bewijs kan worden beschouwd;
- controle van de uit te voeren handelingen zoals in de processtappen zijn voorgeschreven, gebeurt aan de hand van de voorgeschreven specificaties.

2.1.3 Alternatieve werkwijzen (vooralsnog niet ingevuld)

2.2 Digitale informatieverwerking

Als bij de werkzaamheden informatie wordt verzameld, verwerkt en of overgedragen, dan geldt als uitgangspunt dat dit digitaal gebeurt.

De archivering van opgravingsdocumentatie moet in overeenstemming zijn met de Erfgoedwet.

Toelichting:

Analoge informatieverwerking blijft toegestaan.

Tijdens de uitvoering van werkzaamheden wordt dagelijks een backup gemaakt met vermelding van de datum waarop deze is gemaakt. De backup wordt op een fysiek andere locatie opgeslagen dan het origineel.

Ook bij analoge informatieverwerking is een kopie (backup) noodzakelijk.

---

¹² Het verrichten van handelingen door personen zonder actorstatus of een lagere actorstatus dan voorgeschreven, is wel mogelijk in het kader van inwerken, opleiding of training. De handelingen moeten dan wel verricht worden onder direct toezicht (fysieke aanwezigheid en controle) van een persoon met de juiste actorstatus. Deze blijft verantwoordelijk voor de juiste uitvoering.

Toelichting:

Een digitale backup kan ook via een 'cloud-oplossing' gemaakt worden.

Alle digitaal aangeleverde projectdocumentatie (waaronder standaardrapporten) wordt, conform protocol 4010 Depotbeheer, duurzaam bewaard voor later archeologisch onderzoek. Dit geschiedt in een e-depot.

Toelichting:

Het deponeren van bestanden met digitale voorkeursformaten biedt de beste garanties qua bruikbaarheid, toegankelijkheid en duurzaamheid op de lange termijn van informatie voor later archeologisch onderzoek. Hiervoor zijn in de protocollen diverse digitale hulpmiddelen beschreven. Dit varieert van bouwstenen tot pakbon. Zie voor actuele digitale voorkeursformaten www.dans.knaw.nl.

Voor digitale uitwisseling is het noodzakelijk dat gewerkt wordt met dezelfde metagegevens. Hiervoor worden richtlijnen gegeven in de specificatie OS17 (Gestandaardiseerde beschrijving van projectdocumentatie bij het deponeren van vondsten en monsters).

Toelichting:

Op termijn kan digitale informatieverwerking verplicht worden gesteld. Er zijn echter altijd situaties waar analoge informatieverwerking vanuit archeologische inhoudelijkheid de voorkeur geniet.

2.3 Opdrachtvorming

De organisatie neemt in de aanbieding of in een begeleidend schrijven (in het geval van een inschrijving) aan de opdrachtgever duidelijk op dat hij de werkzaamheden uitvoert onder certificaat op basis van deze BRL.

Als het bij een aanbesteding niet mogelijk is om dit bij inschrijving aan te geven, wordt dit alsnog aangegeven nadat de opdracht is verworven.

Als in de aanvraag voor een archeologisch onderzoek expliciet wordt geëist dat het onderzoek onder certificaat BRL SIKB 4000 wordt uitgevoerd, hoeft het werken onder certificaat niet nogmaals bevestigd te worden door de organisatie.

Indien de opdrachtgever voorafgaand aan een aanbieding mondeling opdracht verstrekt aan de organisatie, dan bevestigt de organisatie dit schriftelijk en vermeldt deze daarbij dat de organisatie de werkzaamheden uitvoert onder certificaat op grond van deze BRL.

Een organisatie heeft het recht, maar niet de plicht, om bij aanbiedingen het beeldmerk Kwaliteitsborging SIKB te hanteren; dit onder de voorwaarden die hier aan verbonden zijn in bijlage 2.

2.4 Voorbereiding

Bij de voorbereiding van de werkzaamheden gelden de eisen in de betreffende protocollen. Daarnaast gelden de bepalingen in de volgende paragrafen.

2.4.1 Administratieve voorbereiding

Bij alle protocollen met uitzondering van Depotbeheer

Voor aanvang van de werkzaamheden beschikt de organisatie ten minste over de informatie die nodig is voor de uitvoering van het onderzoek. Een overzicht van deze informatie is opgenomen in de respectievelijke protocollen en de daarbij behorende specificaties.

Toelichting:

De informatie hoeft niet in een apart document weergegeven te worden, maar kan worden geïntegreerd in het Programma van Eisen of het Plan van Aanpak, zoals voorgeschreven in de betreffende protocollen.

Bij de protocollen PvE, IVO (landbodems en waterbodems), Opgraven (landbodems en waterbodems) en Archeologische begeleiding (waterbodems)

Voor aanvang van de werkzaamheden gaat de organisatie na of een besluit van het bevoegd gezag wat betreft de uit te voeren werkzaamheden aanwezig is en of hieraan bij de uitvoering van de werkzaamheden kan worden voldaan.

Als de organisatie constateert dat niet aan alle voorwaarden uit het besluit van het bevoegd gezag wordt of kan worden voldaan, dan neemt de organisatie vóór aanvang van de werkzaamheden contact op met de opdrachtgever. De organisatie voert geen archeologisch onderzoek uit totdat aan al deze voorwaarden is voldaan.

2.4.2 Opstellen Plan van Aanpak

Bij de protocollen IVO (landbodems en waterbodems), Opgraven (landbodems en waterbodems), Archeologische begeleiding (waterbodems) en Specialistisch Onderzoek

Voor aanvang van de werkzaamheden stelt de organisatie een Plan van Aanpak op. De eisen aan het Plan van Aanpak zijn opgenomen in de betreffende protocollen en onderliggende specificaties. Als tijdens het opstellen van het Plan van Aanpak wijzigingen optreden ten opzichte van de werkwijze die in het PvE is opgenomen, wordt/worden deze afwijking(en) apart aangegeven en beargumenteerd. De organisatie biedt deze wijzigingen voor akkoord aan aan het bevoegd gezag.

Toelichting:

Het voor akkoord aanbieden aan het bevoegd gezag en het geven van toestemming is geen formele verplichting die volgt uit dit certificatieschema of uit de wet. Wel kan het bevoegd gezag dit in haar vergunningseisen, (gemeentelijke) verordening, beleidsregels, etc., opnemen. Als het bevoegd gezag akkoord gaat, kunnen de werkzaamheden uitgevoerd worden. Als het bevoegd gezag niet akkoord gaat, kunnen de werkzaamheden niet uitgevoerd worden en is nader overleg nodig. Als het bevoegd gezag, na tweemaal daartoe te zijn herinnerd, niet reageert op het verzoek tot akkoord, kunnen de werkzaamheden toch uitgevoerd worden, met vermelding van het ontbreken van de reactie van bevoegd gezag, tenzij de betreffende werkzaamheden ingaan tegen een vergunningvereiste.

2.4.3 Onderzoeksmelding Archis

Bij de protocollen Bureauonderzoek, IVO (landbodems en waterbodems), Opgraven (landbodems en waterbodems) en Archeologische begeleiding (waterbodems)

Voor aanvang van de werkzaamheden doet de organisatie een Onderzoeksmelding bij Archis.

2.5 Uitvoering werkzaamheden

Bij de uitvoering van de werkzaamheden gelden de eisen uit de betreffende protocollen. Daarnaast gelden de bepalingen in de volgende paragrafen.

2.5.1 Aanvang uitvoering werkzaamheden

Bij de protocollen IVO (landbodems en waterbodems), Opgraven (landbodems en waterbodems), Archeologische begeleiding (waterbodems) en Specialistisch Onderzoek

De leider van het archeologisch onderzoek controleert bij aanvang van de uitvoering van het onderzoek of alle benodigde mensen (tenzij hij zelf de enige uitvoerder van het onderzoek is) en middelen uit het Plan van Aanpak hem ter beschikking staan. Tevens controleert hij of, indien aan de orde, de toestemming / besluiten van het bevoegd gezag ter locatie raadpleegbaar is/zijn en of, indien aan de orde, meldingen zijn gedaan aan Archis en de deponhouder/eigenaar.

2.5.2 Afwijkingen van werkwijze

Bij de protocollen IVO (landbodems en waterbodems), Opgraven (landbodems en waterbodems), Archeologische begeleiding (waterbodems) en Specialistisch Onderzoek

Als tijdens de uitvoering van de werkzaamheden wijzigingen optreden ten opzichte van de werkwijze zoals opgenomen in het Programma van Eisen of het Plan van Aanpak, dan legt de organisatie dit schriftelijk vast. De wijzigingen die in ieder geval vastgelegd moeten worden, zijn gedefinieerd in par 1.7 (definitie 'belangrijke wijzigingen'), waarbij het PvE en of PvA hier een aanvulling op kunnen geven.

Bij de schriftelijke vastlegging van de wijziging wordt ten minste aangegeven:

- Op welke punten er wordt afgeweken van de oorspronkelijk vastgestelde werkwijze;
- De reden(en) voor de afwijking;
- De gevolgen van de afwijking voor de in te zetten mensen en middelen;
- De mogelijke gevolgen van de afwijking voor de kwaliteit van de uitkomsten van het onderzoek.

Wijzigingen ten opzichte van het Programma van Eisen en of het Plan van Aanpak worden als volgt gemeld:

- Wijzigingen ten opzichte van het Programma van Eisen worden gemeld aan de opdrachtgever en worden tevens ter goedkeuring voorgelegd aan het bevoegd gezag;
- Wijzigingen ten opzichte van het Plan van Aanpak worden gemeld aan de opdrachtgever;
- Indien de wijziging het Plan van Aanpak Specialistisch onderzoek betreft, informeert de organisatie ook de betreffende KNA Specialist.

Bij wijzigingen ten opzichte van de werkwijze die is opgenomen in het Programma van Eisen of het Plan van Aanpak, zorgt de organisatie er voor dat blijvend wordt voldaan aan de eisen aan mensen en middelen.

Toelichting:

Aanbevolen wordt om bij het in kennis stellen van het bevoegd gezag van grote wijzigingen in de uitvoering ten opzichte van het Plan van Aanpak en of het Programma van Eisen, het bevoegd gezag om toestemming te vragen. Het vragen van toestemming en het geven van toestemming is echter geen formele verplichting die volgt uit dit certificatieschema of uit de wet. Wel kan het bevoegd gezag dit in haar vergunningseisen opnemen.

2.5.3 Afwijkingen van in te zetten mensen en of middelen

Bij de protocollen IVO (landbodems en waterbodems), Opgraven (landbodems en waterbodems), Archeologische begeleiding (waterbodems) en Specialistisch Onderzoek

Het Programma van Eisen of het Plan van Aanpak kan een overzicht bevatten van de in te zetten mensen en of middelen. Als bij de uitvoering van de werkzaamheden wijzigingen optreden ten opzichte van deze lijst en deze wijzigingen niet het gevolg zijn van een gewijzigde werkwijze (zie par. 2.5.2), dan legt de organisatie dit schriftelijk vast.

2.5.4 Afwijkingen van verwachte sporen en vondsten

Bij de protocollen IVO (landbodems en waterbodems), Opgraven (landbodems en waterbodems), Archeologische begeleiding (waterbodems) en Specialistisch Onderzoek

In het Programma van Eisen of Plan van Aanpak is aangegeven hoe een organisatie moet handelen als het aantal en type aangetroffen sporen en vondsten afwijkt van de verwachtingen zoals opgenomen in het onderzoeksplan.

2.6 Oplevering

Bij de oplevering van de (resultaten van de) werkzaamheden gelden de eisen uit de betreffende protocollen. Daarnaast gelden de eisen in de volgende paragrafen.

2.6.1 Oplevering aan opdrachtgever

Bij alle protocollen m.u.v. Depotbeheer

De opgeleverde producten voldoen altijd aan de eisen die in deze BRL en of de protocollen aan deze producten worden gesteld.

Eventuele aanvullende eisen mogen nooit strijdig zijn met de eisen die zijn gesteld in deze BRL en of de protocollen.

2.6.2 Aanlevering standaardrapporten en deelrapporten

Bij het protocol Bureauonderzoek

De organisatie neemt de resultaten van het Bureauonderzoek op in een standaardrapport Bureauonderzoek. Het protocol Bureauonderzoek stelt eisen aan de inhoud van dit standaardrapport. Het standaardrapport Bureauonderzoek wordt binnen twee maanden na afronding van de werkzaamheden aangeleverd bij een e-depot.

Toelichting:

Het standaardrapport Bureauonderzoek kan ingeval een archeologisch onderzoek landbodems geïntegreerd worden in een PvE. Het geïntegreerde product moet dan wel tot stand komen volgens de eisen van zowel het protocol Bureauonderzoek als het protocol PvE.

Het standaardrapport Bureauonderzoek kan geïntegreerd worden in een standaardrapport IVO (landbodems). Het geïntegreerde product moet dan wel tot stand komen volgens de eisen van zowel het protocol Bureauonderzoek als het protocol IVO (landbodems).

Bij het protocol Specialistisch onderzoek

De organisatie neemt de resultaten van het Specialistisch onderzoek op in een (deel)rapport Specialistisch onderzoek. De eisen aan de inhoud van deze (deel)rapporten staan beschreven in het protocol Specialistisch onderzoek. De (deel)rapporten maken, al dan niet in een los te raadplegen bijlage, integraal onderdeel uit van het standaardrapport IVO of Opgraven (zowel landbodems als waterbodems).

Bij de protocollen IVO (landbodems en waterbodems), Opgraven (landbodems en waterbodems), Archeologische begeleiding (waterbodems)

De organisatie neemt de resultaten van IVO en Opgraven op in een standaardrapport IVO resp. een standaardrapport Opgraven.

De eisen aan de inhoud van het standaardrapport IVO, Opgraven resp. Archeologische begeleiding (waterbodems) staan beschreven in aparte specificaties in de betreffende protocollen.

De organisatie levert het standaardrapport IVO, Opgraven resp. Archeologische begeleiding (waterbodems) uiterlijk binnen twee jaar na afronding van het veldwerk op aan de opdrachtgever en legt het, in afschrift, ter goedkeuring voor aan het bevoegd gezag. Dit is inclusief de (deel)rapporten Specialistisch Onderzoek, indien deze onderdeel uitmaken van het standaardrapport.

Toelichting:

De organisatie neemt de resultaten van een Archeologische begeleiding (landbodems) op in een standaardrapport IVO of een standaardrapport Opgraven, afhankelijk van welk type Archeologische Begeleiding is toegepast.

2.6.3 Aanlevering projectdocumentatie aan deponhouder/eigenaar

Bij de protocollen IVO (landbodems en waterbodems), Opgraven (landbodems en waterbodems) en Archeologische begeleiding (waterbodems)

De organisatie levert de projectdocumentatie (waaronder standaardrapport met eventuele (deel)rapporten Specialistisch Onderzoek) uiterlijk binnen twee jaar na afronding van het veldwerk aan bij deponhouder/eigenaar, waarbij de digitale projectdocumentatie aangeleverd wordt bij de deponhouder/eigenaar of een door haar aangewezen e-depot of – indien de deponhouder/eigenaar geen e-depot heeft of aanwijst – bij een door de organisatie te bepalen e-depot.

Als bewijsmiddel voor de certificatie-instelling kunnen dienen:

- een definitieve verklaring van overdracht, of
- een afkeuringsverklaring met aangegeven welke onderdelen er ontbreken.

Alleen als bovenstaande bewijsmiddelen niet door de deponhouder/eigenaar zijn afgegeven, kunnen als vervangende bewijsmiddelen dienen:

- een overdrachts- of verzendbewijs, of
- een bewijs van ontvangst van de deponhouder/eigenaar.

Indien deponhouder/eigenaar de aangeleverde projectdocumentatie 8 weken na aanlevering afkeurt en de reden voor afkeur is verwijtbaar aan de organisatie, dan, wordt de projectdocumentatie beschouwd als 'niet aangeleverd'.

Toelichting:

Onder verwijtbaar wordt verstaan: De projectdocumentatie bevat fouten die toerekenbaar zijn aan de certificaathouder of de projectdocumentatie voldoet niet aan de eisen die daaraan worden gesteld door de BRL of door het van toepassing zijnde protocol IVO, Opgraven of Archeologische Begeleiding. De fouten of afwijkingen wordt aangegeven door de deponhouder/eigenaar.

De deponhouder/eigenaar controleert de documentatie op basis van inhoudelijke gronden conform de specificaties in protocol Depotbeheer en de eventuele specificaties van de deponhouder/eigenaar (meegegeven bij het PvE) en op basis van de archiveringsrichtlijnen van het e-depot waarmee deponhouder/eigenaar een verbintenis heeft.

Na goedkeuring verstrekt deponhouder/eigenaar een overdrachtsverklaring aan de aanleverende partij. Deze overdrachtsverklaring omvat tevens de acceptatie van de documentatie van het e-depot, waarbij de auteurs- en databankrechten zijn voorbehouden.

2.6.4 Aanlevering vondsten en monsters aan deponhouder/eigenaar

Bij de protocollen IVO (landbodems en waterbodems), Opgraven (landbodems en waterbodems), Archeologische begeleiding (waterbodems) en Specialistisch Onderzoek

De organisatie levert de vondsten en monsters uiterlijk binnen twee jaar na afronding van het veldwerk aan bij deponhouder/eigenaar.

Binnen 8 weken na aanlevering van vondsten en monsters, beoordeelt de deponhouder/eigenaar of deze compleet is en aan de gestelde eisen voldoet.

De deponhouder/eigenaar controleert de vondsten en monsters op volledigheid en compleetheid en op basis van de specificaties in protocol Depotbeheer en de eventuele specificaties van de deponhouder/eigenaar (meegegeven bij het PvE).

Als bewijsmiddel voor de certificatie-instelling kunnen dienen

- een definitieve verklaring van overdracht, of
- een afkeuringsverklaring met aangegeven welke onderdelen er ontbreken.

Alleen als bovenstaande bewijsmiddelen niet door de deponhouder/eigenaar zijn afgegeven, kunnen als vervangende bewijsmiddelen dienen:

- een overdrachts- of verzendbewijs, of
- een bewijs van ontvangst van de deponhouder/eigenaar.

Indien deponhouder/eigenaar de aangeleverde vondsten en monsters 16 weken na aanlevering afkeurt en de reden voor afkeur is verwijtbaar aan de organisatie, dan, worden de vondsten en monsters beschouwd als 'niet aangeleverd'.

Toelichting:

Onder verwijtbaar wordt verstaan: De projectdocumentatie bevat fouten die toerekenbaar zijn aan de certificaathouder of de projectdocumentatie voldoet niet aan de eisen die daaraan worden gesteld door de BRL of door het van toepassing zijnde protocol IVO, Opgraven of Archeologische Begeleiding. De fouten of afwijkingen wordt aangegeven door de deponhouder/eigenaar.

Na goedkeuring verstrekt deponhouder/eigenaar een overdrachtsverklaring aan de aanleverende partij.

2.6.5 Aanlevering standaardrapport Archis en afmelding onderzoek Archis

Bij de protocollen Bureauonderzoek, IVO (landbodems en waterbodems), Opgraven (landbodems en waterbodems) en Archeologische Begeleiding (waterbodems)

Uiterlijk binnen twee jaar na beëindiging van de veldwerkzaamheden levert de organisatie het standaardrapport (inclusief de (deel)rapporten Specialistisch Onderzoek, indien deze onderdeel uitmaken van het standaardrapport) aan bij Archis en meldt de organisatie het onderzoek in Archis af.

Op de bij Archis aangeleverde versie van het standaardrapport wordt aangegeven of dit rapport al dan niet is goedgekeurd door Bevoegd gezag.

Toelichting:

De organisatie levert bij voorkeur de goedgekeurde versie aan bij Archis. Indien goedkeuring ontbreekt, dan moet dit zichtbaar zijn op de aangeleverde versie.

2.7 Termijnen

Voor wat betreft haar werkzaamheden is de organisatie gehouden aan termijnen voor aanleveren van informatie, vondsten en of monsters dan wel het reageren hierop. Deze termijnen zijn opgenomen in de protocollen. Een aantal van deze termijnen is wettelijk bepaald, een aantal volgt uit afspraken die binnen het archeologische werkveld gebruikelijk zijn.

Toelichting:

De reactietermijn van het bevoegd gezag is vastgelegd in Algemene wet Bestuursrecht (Awb). In de meeste gevallen bedraagt deze termijn bij besluiten maximaal acht weken, tenzij de wet anders bepaalt. Ook kunnen termijnen verlengd worden.

Indien de organisatie een termijn dreigt te overschrijden als gevolg van het (niet) handelen door derden, dan bericht de organisatie dit schriftelijk/ per e-mail aan de betreffende derde(n).

Als binnen de wettelijke reactietermijn (bij overheidsinstanties) of als binnen een week (bij private partijen) na deze berichtgeving geen reactie is ontvangen, kan de organisatie doorgaan met haar werkzaamheden/ het proces, tenzij:

- het gaat om afgeven van een besluit of vergunning of om het afgeven van een goedkeuringsverklaring;
- het gaat om onomkeerbare handelingen, zoals vernietigen van vondsten en monsters, etc.

Indien een organisatie buiten zijn schuld niet kan voldoen aan een termijn jegens een derde, dan meldt de organisatie dit aan de betreffende derde(n). Dit geldt dan niet als een afwijking van de eisen uit dit certificatieschema. Een dergelijke melding dient te voldoen aan de eisen die de betreffende derde hieraan stelt.

Toelichting:

Bijvoorbeeld: indien een bevoegd gezag niet of niet binnen twee jaar na afronding van het veldwerk reageert op het aangeleverde standaardrapport Opgraven doch om meer tijd heeft gevraagd, dan beschikt de organisatie niet over een goedgekeurd standaardrapport. De organisatie kan dan de projectdocumentatie niet conform de eisen (te weten: goedgekeurd standaardrapport) binnen de gestelde termijn overdragen aan de deponhouder/eigenaar. De organisatie dient deponhouder/eigenaar hierover in te lichten. Het niet voldoen aan deze aanlevereis is dan geen afwijking.

2.8 Eigendom vondsten en monsters in relatie tot tijdelijke opslag

Vondsten en monsters die voortkomen uit archeologisch onderzoek zijn eigendom van de deponhouder/eigenaar. Deze is vanaf het moment van ontstaan van de vondst en of het nemen van het monster, dan ook verantwoordelijk voor de juiste opslag en conservering van de vondst of het monsters en dient deze conform protocol Depotbeheer, specificaties DS04 en DS06, te borgen.

De partij die de vondst heeft gedaan of het monster heeft genomen dan wel de partij die onderzoek aan vondsten en monsters verricht, is tot aan de overdracht aan de deponhouder/eigenaar verantwoordelijk voor en aanspreekbaar op de juiste tijdelijke opslag en conservering.

3 Eisen aan het kwaliteitsmanagementsysteem

3.1 Algemeen

In dit hoofdstuk staan eisen aan het kwaliteitsmanagementsysteem van de organisatie en de beoordelingswijze van het kwaliteitsmanagementsysteem door de certificatie-instelling.

De organisatie moet voldoen aan alle eisen uit dit hoofdstuk. De certificatie-instelling beoordeelt op het voldoen aan deze eisen. Als zij constateert dat de organisatie niet voldoet aan de eisen (een 'afwijking', zie par. 1.7), dan kan de certificatie-instelling sancties opleggen volgens paragraaf 4.4.

3.2 Basis voor kwaliteitsmanagementsysteem

3.2.1 *Kwaliteitsmanagementsysteem*

De organisatie beschikt, tenminste voor de uitvoering van de processen waaraan dit certificatieschema eisen aan stelt, over een functionerend en gedocumenteerd kwaliteitsmanagementsysteem dat voldoet aan de volgende eisen:

- 1) Het kwaliteitsmanagementsysteem heeft ten minste betrekking op het toepassingsgebied van deze BRL, zoals omschreven in paragraaf 1.3.
- 2) Het kwaliteitsmanagementsysteem bevat procedures waarin tenminste de onderstaande elementen worden geborgd.
  - a. Voorbereiding (par. 2.4);
  - b. Uitvoering (par. 2.5);
  - c. Oplevering (par. 2.6);
  - d. Commitment directie (par. 3.2.2);
  - e. Beheer kwaliteitsmanagementsysteem (par. 3.3);
  - f. Beoordeling en inzet van mensen (par. 3.4 en 3.5);
  - g. Uitbesteden en inlenen (par. 3.6 en 3.7)
  - h. Inzet van vrijwilligers (par. 3.8);
  - i. Documentatie en archivering (par. 3.9);
  - j. Interne audits (par. 3.10);
  - k. Klachtenregeling (par. 3.11);
  - l. Melden, registreren en analyseren en verbeteren van afwijkingen (par. 3.12).
- 3) De onder 2 genoemde elementen hebben betrekking op het toepassingsgebied, zoals genoemd onder punt 1.

Toelichting:

De organisatie bepaalt zelf de wijze waarop het kwaliteitsmanagementsysteem wordt ingevuld en bepaalt daarmee zelf vorm en inhoud. Uiteraard dient het wel aan de gestelde eisen te voldoen.

De organisatie kan aantonen dat deze over het kwaliteitsmanagementsysteem beschikt door:

- Het overleggen van een geldig certificaat voor het kwaliteitsmanagementsysteem met een relevante scope, gebaseerd op NEN-EN-ISO 9001 of een daaraan gelijkwaardige norm voor kwaliteitsmanagementsystemen, dat is afgegeven door een certificatie-instelling die daartoe is geaccrediteerd door een accreditatie-instelling die de EA en de IAF MLA voor de NEN-EN-ISO 9001 heeft ondertekend. In Nederland is dit de Raad voor Accreditatie, of
- Door de certificatie-instelling te laten vaststellen of het kwaliteitsmanagementsysteem voldoet aan de eisen zoals in deze paragraaf zijn vastgelegd.

3.2.2 *Commitment directie*

Het management ondersteunt expliciet het kwaliteitsmanagementsysteem middels een ondertekende directieverklaring en een jaarlijkse directiebeoordeling. Deze directiebeoordeling vindt jaarlijks plaats op basis van bevindingen van interne audits en externe beoordelingen, van bevindingen van

eventuele opdrachtgevers, bevoegd gezag en of deponhouders, van uitkomsten van de klachtenregeling en van ontwikkelingen in wet- en regelgeving en ontwikkelingen in het vakgebied, waaronder eventuele aanpassingen van deze BRL en onderliggende protocollen. Mede op basis van de directiebeoordeling en de directieverklaring stelt de directie jaarlijks kwaliteitsdoelen voor de organisatie vast.

Toelichting:

De directieverklaring bevat de uitgangspunten voor het beleid op het gebied van archeologische kwaliteit. De kwaliteitsdoelen zijn een concretisering van het beleid in acties. De directiebeoordeling is een (jaarlijkse) evaluatie van de behaalde resultaten.

3.3 Borging eisen in kwaliteitsmanagementsysteem

De organisatie borgt aantoonbaar alle eisen uit deze BRL en protocollen binnen het gedocumenteerde kwaliteitsmanagementsysteem.

Waar mogelijk mogen vereisten worden ingebouwd in bestaande procedures en werkvoorschriften. Wanneer dit niet kan, dan stelt de organisatie nieuwe procedures en/of werkinstructies op.

De organisatie beschikt over werkvoorschriften voor de uitvoering van het archeologisch onderzoek. De protocollen die bij deze BRL behoren, zijn voor dit doel geschikt.

Op de locatie van het archeologisch onderzoek zijn de werkvoorschriften en formulieren aanwezig die nodig zijn voor uitvoering en vastlegging.

De organisatie neemt in het kwaliteitsmanagementsysteem, zoals omschreven in hoofdstuk 3.2, de eisen op uit alle paragrafen van deze BRL. Daarbij is het duidelijk dat de organisatie zich hieraan conformeert.

Alle actoren (incl. ingeleende actoren), alsmede directie, interne auditor(en) en kwaliteitsfunctionaris(sen), zijn aantoonbaar op de hoogte van de inhoud van het kwaliteitsmanagementsysteem.

De organisatie maakt een overzichtsschema, waaruit blijkt dat ieder onderdeel van deze BRL correspondeert met een onderdeel van het kwaliteitsmanagementsysteem. Dit schema is tenminste uitgewerkt tot op subparagraafniveau (bijvoorbeeld par. 3.3) van deze BRL.

De organisatie zorgt zelf voor het bijhouden van het kwaliteitsmanagementsysteem.

Bij wijzigingen in de BRL en de protocollen past de organisatie binnen één jaar haar kwaliteitsmanagementsysteem hierop aan en implementeert binnen dit jaar tevens de wijzigingen, tenzij bij de wijziging een andere termijn wordt opgenomen.

3.4 Organisatie en personeel

Een organisatie die onder het certificaat van deze BRL werkt, is in staat alle verrichtingen die op de scope van zijn certificaat vermeld staan uit te voeren onder aansturing van mensen waarmee de organisatie een vaste relatie heeft. De organisatie dient daarom minimaal één Senior KNA functionaris in dienst te hebben¹³ die voldoet aan de opleidings- en ervaringseisen, zoals omschreven in par. 3.5.

Dit zijn de volgende:

¹³ "In dienst hebben" mag in dit verband ook worden uitgelegd als dat de Senior KNA functionaris:

- eigenaar is van een eenmanszaak;
- DGA is van een BV zonder dat hij/ zij daar een dienstverband mee heeft;
- als (mede-)firmant werkzaam is binnen een VOF-verband;
- een langdurig detachingsverband heeft bij de organisatie met een detachingsomvang dat passend is bij de omvang van de organisatie en waarbij het detachingsverband reeds minimaal 4 jaar bestaat en dat vanaf moment beoordeling certificering nog tenminste 1 jaar doorloopt.

- Bij protocol 4002 Bureauonderzoek: Senior KNA (Bureauonderzoek) Archeoloog, Senior KNA (Bureauonderzoek) Prospector, Senior KNA (Bureauonderzoek) Archeoloog specialisme Waterbodems, Senior KNA Onderwaterarcheoloog of Senior KNA (Bureauonderzoek) Prospector Waterbodems;
- Bij protocol 4001 Programma van Eisen: Senior KNA Archeoloog, Senior KNA Archeoloog specialisme Waterbodems, Senior KNA Onderwaterarcheoloog of Senior KNA Prospector Waterbodems;
- Bij protocol 4003 Inventariserend Veldonderzoek IVO (landbodems):
  - Voor IVO-proefsleuven: Senior KNA Archeoloog;
  - Voor IVO-overig: Senior KNA Prospector;
- Bij protocol 4103 Inventariserend Veldonderzoek IVO (waterbodems):
  - Voor IVO-Opwater: Senior KNA Archeoloog specialisme Waterbodems of Senior KNA Prospector Waterbodems of Senior KNA Onderwaterarcheoloog;
  - Voor IVO-Onderwater: Senior KNA Archeoloog specialisme Waterbodems of Senior KNA Onderwaterarcheoloog;
- Bij protocol 4004 Opgraven (landbodems): Senior KNA Archeoloog;
- Bij protocol 4104 Opgraven (waterbodems): Senior KNA Archeoloog specialisme Waterbodems of Senior KNA Onderwaterarcheoloog;
- Bij protocol 4006 Specialistisch onderzoek: Senior KNA Specialist binnen het specialisme / de specialismen van de organisatie¹⁴;
- Bij protocol 4107 Archeologische begeleiding (waterbodems): Senior KNA Archeoloog specialisme Waterbodems of Senior KNA Onderwaterarcheoloog;
- Bij protocol 4010 Depotbeheer: Depotbeheerder.

De organisatie legt de registraties vast van de Senior KNA functionarissen volgens de eisen in par 3.5.4.

De organisatie beschikt over een 'Vervangingsregeling Senior KNA functionaris', waarin geborgd wordt dat de organisatie altijd kan beschikken over een Senior KNA functionaris. Als de Senior KNA functionaris niet beschikbaar is wordt deze vervangingsregeling toegepast.

Als een al gecertificeerde organisatie niet meer kan beschikken over een Senior KNA functionaris anders dan via de 'Vervangingsregeling Senior KNA functionaris', dan meldt de organisatie dit onmiddellijk aan haar certificatie-instelling.

Als een al gecertificeerde organisatie gedurende een periode van zes maanden of langer niet meer kan beschikken over een Senior KNA functionaris anders dan via de 'Vervangingsregeling Senior KNA functionaris' dan leidt dit ultimo tot het intrekken van het certificaat.

Toelichting:

De periode van een half jaar is relatief lang. Echter, de periode tussen het beëindigen van een dienstbetrekking door / met een functionaris en het daadwerkelijk starten van zijn opvolger kan sterk oplopen. Door deze periode (te) kort te nemen, kunnen de belangen van de organisatie als werkgever geschaad worden. Tussentijds geldt dat de kwaliteit geborgd blijft via de 'Vervangingsregeling Senior KNA functionaris'.

Overgangsregeling: als de organisatie op het moment van certificaatverlening voor de protocollen IVO, Opgraven (beiden landbodems en waterbodems) en of Archeologische Begeleiding (waterbodems) beschikt over een opgravingsvergunning maar geen Senior KNA functionaris in dienst heeft, heeft de organisatie drie maanden om alsnog een Senior KNA functionaris aan zich te binden.

De taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden en de onderlinge verhoudingen van de actorstussen van de organisatie zijn schriftelijk vastgelegd in een organisatieschema of structuurdiagram en in een omschrijving van deze taken en verantwoordelijkheden met bijbehorende bevoegdheden.

---

¹⁴ De specialismen zijn Bioarcheologie, Aardwetenschappen, Materialen en Scheepsarcheologie.

Alle actoren zijn hiervan op de hoogte. Ze zijn bekend met de taken en verantwoordelijkheden zoals beschreven in de protocollen waarvoor de organisatie is gecertificeerd en met hun eigen taken en bevoegdheden daarin.

3.5 Vakbekwaamheid

3.5.1 Actoren

In de protocollen is een aantal handelingen voorbehouden aan bepaalde functionarissen op basis van hun competenties. Deze functionarissen worden in deze BRL en de protocollen 'Actoren' genoemd.

In onderstaande tabellen wordt aangegeven welke actoren er in deze BRL en bijbehorende protocollen worden onderscheiden en in welke protocollen zij een rol spelen.

	protocol 4002 Bureauonderzoek	protocol 4001 PVE	protocol 4003 IVO-proefsleuven	protocol 4003 IVO-overig	protocol 4004 Opgraven	protocol 4006 Specialistisch onderzoek	protocol 4010 Depotbeheer
KNA Prospector Ba				X			
KNA Prospector Ma	X			X			
KNA Bureauonderzoek Prospector Ma	X						
Senior KNA Prospector	X			X			
Senior KNA Bureauonderzoek Prospector	X						
KNA Archeoloog Ba			X	X	X		
KNA Archeoloog Ma	X		X		X		
KNA Bureauonderzoek Archeoloog Ma	X						
Senior KNA Archeoloog	X	X	X	X	X		
Senior KNA Bureauonderzoek Archeoloog	X						
KNA Specialist ^{b)}			X	X	X	X	
Senior KNA Specialist ^{b,c)}						X	
Senior Veldtechnicus			X		X		
KNA Specialist Conserveren			X ^{a)}		X ^{a)}		
Depotbeheerder							X

a) Indien nodig

b) De (Senior) KNA Specialist is een verzamelterm voor de volgende actorstatussen:

- In het specialisme Bioarcheologie zijn dit de (Senior) KNA Specialist Archeobotanie, (Senior) KNA Specialist Archeozoölogie en de (Senior) KNA Specialist Fysische antropologie;
- In het specialisme Aardwetenschappen zijn dit de (Senior) KNA Specialist Fysische Geografie en de (Senior) KNA Specialist Geofysica;
- In het specialisme Materialen is dit de (Senior) KNA Specialist Materialen;
- In het specialisme Scheepsarcheologie is dit de (Senior) KNA Specialist Scheepsarcheologie.

c) De taken van de Senior KNA Specialisten in de specialismen Bioarcheologie, Aardwetenschappen resp. Materialen mogen tot 1 januari 2020 uitgevoerd worden door een KNA Specialist binnen het specialisme. De taken van de Senior KNA Specialist Scheepsarcheologie mogen tot 1 januari 2021 uitgevoerd worden door een KNA Specialist Scheepsarcheologie.

	protocol 4002 Bureauonderzoek	protocol 4001 PvE	protocol 4103 IVO-Opwater	protocol 4103 IVO-Onderwater	protocol 4104 Opgraven	protocol 4107 Archeologische Begeleiding
KNA Prospector Ba Waterbodems			X			
KNA Prospector Ma Waterbodems	X		X			
KNA Bureauonderzoek Prospector Ma Waterbodems	X					
Senior KNA Prospector Waterbodems	X	X	X			
Senior KNA Bureauonderzoek Prospector Waterbodems	X					
KNA Archeoloog Ba specialisme Waterbodems			X	X ^{a)}	X ^{a)}	X
KNA Archeoloog Ma specialisme Waterbodems	X		X	X ^{a)}	X ^{a)}	X
KNA Bureauonderzoek Archeoloog Ma specialisme Waterbodems	X					
Senior KNA Archeoloog specialisme Waterbodems	X	X	X	X ^{a)}	X ^{a)}	X
Senior KNA Bureauonderzoek Archeoloog specialisme Waterbodems	X					
KNA Onderwaterarcheoloog Ba			X	X	X	X
KNA Onderwaterarcheoloog Ma	X		X	X	X	X
Senior KNA Onderwaterarcheoloog	X	X	X	X	X	X
Inspectieduiker Archeologie				X	X	
KNA Specialist ^{b,c)}				X	X	X
KNA Specialist Conserveren					X	

- a) De actoren 'KNA Archeoloog Ba specialisme Waterbodems', 'KNA Archeoloog Ma specialisme Waterbodems' en 'Senior KNA Archeoloog specialisme Waterbodems' zullen op termijn vervallen bij IVO onderdeel Onderwater-waarderend en Opgraven (Waterbodems). In 2022 zal de actuele situatie rond deze statussen worden geëvalueerd.
- b) De (Senior) KNA Specialist is een verzamelterm voor de volgende actorstatussen:
- In het specialisme Bioarcheologie zijn dit de (Senior) KNA Specialist Archeobotanie, (Senior) KNA Specialist Archeozoölogie en de (Senior) KNA Specialist Fysische antropologie;
  - In het specialisme Aardwetenschappen zijn dit de (Senior) KNA Specialist Fysische Geografie en de (Senior) KNA Specialist Geofysica;
  - In het specialisme Materialen is dit de (Senior) KNA Specialist Materialen;
  - In het specialisme Scheepsarcheologie is dit de (Senior) KNA Specialist Scheepsarcheologie.
- c) De taken van de Senior KNA Specialisten in de specialismen Bioarcheologie, Aardwetenschappen resp. Materialen mogen tot 1 januari 2020 uitgevoerd worden door een KNA Specialist binnen het specialisme. De taken van de Senior KNA Specialist Scheepsarcheologie mogen tot 1 januari 2021 uitgevoerd worden door een KNA Specialist Scheepsarcheologie.

Tussen de actoren geldt een onderlinge hiërarchie wat betreft de uitvoering van voorbehouden handelingen:

- De Senior KNA Archeoloog mag handelingen uitvoeren die zijn voorbehouden aan zijn actorstatus én aan de actorstatus van de KNA Archeoloog Ma, de KNA Archeoloog Ba en KNA Bureauonderzoek Archeoloog Ma.
- De Senior KNA Bureauonderzoek Archeoloog mag handelingen uitvoeren die zijn voorbehouden aan zijn actorstatus én aan de actorstatus van de KNA Bureauonderzoek Archeoloog Ma.
- De KNA Archeoloog Ma mag handelingen uitvoeren die zijn voorbehouden aan zijn actorstatus én aan de actorstatus van de KNA Archeoloog Ba.

- De Senior KNA Prospector mag handelingen uitvoeren die zijn voorbehouden aan zijn actorstatus én aan de actorstatus van de KNA Prospector Ma en de KNA Prospector Ba en de KNA Bureauonderzoek Prospector Ma.
- De Senior KNA Bureauonderzoek Prospector mag handelingen uitvoeren die zijn voorbehouden aan zijn actorstatus én aan de actorstatus van de KNA Bureauonderzoek Prospector Ma.
- De KNA Prospector Ma mag handelingen uitvoeren die zijn voorbehouden aan zijn actorstatus én aan de actorstatus van de KNA Prospector Ba.
- De Senior KNA Archeoloog specialisme Waterbodems mag handelingen uitvoeren die zijn voorbehouden aan zijn actorstatus én aan de actorstatus van de KNA Archeoloog Ma specialisme Waterbodems en de KNA Archeoloog Ba specialisme Waterbodems.
- De Senior KNA Bureauonderzoek Archeoloog specialisme Waterbodems mag handelingen uitvoeren die zijn voorbehouden aan zijn actorstatus én aan de actorstatus van de KNA Bureauonderzoek Archeoloog Ma specialisme Waterbodems.
- De KNA Archeoloog Ma specialisme Waterbodems mag handelingen werkzaamheden uitvoeren die zijn voorbehouden aan zijn actorstatus én aan de actorstatus van de KNA Archeoloog Ba specialisme Waterbodems.
- De Senior KNA Prospector Waterbodems mag handelingen uitvoeren die zijn voorbehouden aan zijn actorstatus én aan de actorstatus van de KNA Prospector Ma Waterbodems, de KNA Prospector Ba Waterbodems en de KNA Bureauonderzoek Prospector Ma Waterbodems.
- De Senior KNA Bureauonderzoek Prospector Waterbodems mag handelingen uitvoeren die zijn voorbehouden aan zijn actorstatus én aan de actorstatus van de KNA Bureauonderzoek Prospector Ma Waterbodems.
- De KNA Prospector Ma Waterbodems mag handelingen uitvoeren die zijn voorbehouden aan zijn actorstatus én aan de actorstatus van de KNA Prospector Ba Waterbodems.
- De Senior KNA Onderwaterarcheoloog mag handelingen uitvoeren die zijn voorbehouden aan zijn actorstatus én aan de actorstatus van de KNA Onderwaterarcheoloog Ma, de KNA Onderwaterarcheoloog Ba, de Senior KNA Archeoloog specialisme Waterbodems, de KNA Archeoloog Ma specialisme Waterbodems, de KNA Archeoloog Ba specialisme Waterbodems en (indien de Senior KNA Onderwaterarcheoloog voldoet aan de opleidingseisen) van de Inspectieduiker Archeologie.
- De KNA Onderwaterarcheoloog Ma mag handelingen uitvoeren die zijn voorbehouden aan zijn actorstatus én aan de actorstatus van de KNA Onderwaterarcheoloog Ba, de KNA Archeoloog Ma specialisme Waterbodems en de KNA Archeoloog Ba specialisme Waterbodems en (indien de KNA Onderwaterarcheoloog Ma voldoet aan de opleidingseisen) van de Inspectieduiker Archeologie.
- De KNA Onderwaterarcheoloog Ba mag handelingen uitvoeren die zijn voorbehouden aan zijn actorstatus én aan de actorstatus van de KNA Archeoloog Ba specialisme Waterbodems.
- De Senior KNA Specialist mag handelingen uitvoeren die zijn voorbehouden aan zijn actorstatus en specialisme én aan de actorstatus van de KNA Specialist binnen zijn specialisme.

In de protocollen is in diverse processen een processtap opgenomen waarbij een voorgeschreven actor de handelingen van een andere actor controleert. Als de controlerende actor van hetzelfde hiërarchische niveau is als de actor die de te controleren handelingen heeft uitgevoerd, kan deze controle achterwege blijven.

3.5.2 Competentie-eisen aan actoren

Aan de actoren worden competentie-eisen gesteld. Dit betreft opleidings- en ervaringseisen. Deze eisen zijn weergegeven in Bijlage 4. In deze bijlage zijn ook de bewijsmiddelen opgenomen, waarmee een actor kan aantonen dat hij aan de eisen voldoet.

3.5.3 Opleidingsplan voor actoren

Een organisatie kan ervoor kiezen om de verlenging van de actorstatus(sen) van de bij haar in dienst zijnde actoren te faciliteren middels het laten controleren van de onderhoudseisen aan de actoren binnen de reguliere externe beoordeling (zie ook de Inleiding bij Bijlage 4).

Indien de organisatie hiervoor kiest, moet zij beschikken over een opleidingsplan voor de bij hem in dienst zijnde actoren. Dit opleidingsplan moet de volgende elementen bevatten:

> Bij indiensttreding

1. De organisatie stelt van elke actor bij indiensttreding vast of hij/zij aan de vereiste competentie-eisen (Bijlage 4, paragraaf 1A en 2A resp. 1B en 2B) voldoet en of hij/zij over een of meer actorstatussen beschikt (par 3.5.4);
2. De organisatie stelt van elke potentiële actor bij indiensttreding vast of er eventuele deficiënties ten opzichte van de door de actor én de organisatie gewenste actorstatus(sen) zijn. Middels een inwerktraject worden deze deficiënties opgeheven. De consequenties hiervan in tijd en geld worden opgenomen in de jaarbegroting van de organisatie;

> Tijdens dienstverband

1. De organisatie voorziet in een regelmatige beoordeling van de competenties van de actor. De consequenties hiervan in tijd en geld worden opgenomen in de jaarbegroting;
2. De organisatie voorziet in een regelmatige inventarisatie van de opleidingsbehoefte van de actor. Deze opleidingsbehoefte kan ook buiten de kaders van dit certificatieschema liggen. De organisatie stelt jaarlijks een totaalbudget vast (dwz niet op persoonsniveau) in de jaarbegroting;
3. Als eis voor het onderhouden van kennis en ervaring geldt een minimumaantal te besteden dagen aan vakrelevante opleidingen en cursussen. Per actorstatus is dit verschillend:
  - Voor de actor met de actorstatus Depotbeheerder bedraagt dit minimumaantal 10 dagen;
  - Voor de actor met de Bachelorstatus bedraagt dit minimumaantal 15 dagen;
  - Voor de actor met de Masterstatus en de KNA Specialist bedraagt dit minimumaantal 20 dagen;
  - Voor de actor met de Seniorstatus bedraagt dit minimumaantal 25 dagen.

Het aantal genoemde dagen geldt per onderhoudsperiode van vier jaar.

Voor een persoon met meerdere actorstatussen, geldt dat alleen de opleidingslast van de hoogste actorstatus hoeft te worden meegeteld.

Het aantal te volgen dagen kan voor alle actoren binnen een organisatie worden gemiddeld.

Hierdoor kan het voorkomen dat de ene Senior actor 20 opleidingsdagen heeft, terwijl zijn collega 30 opleidingsdagen heeft. Het gemiddelde hiervan is 25 dagen / Senior, waardoor gegeven het opleidingsplan voor beide actoren wordt voldaan aan de eisen.

> Bij beëindiging dienstverband

1. De organisatie stelt alle bewijsmiddelen betreffende de competentie-eisen (kennis, ervaring en onderhoud) van een (potentiële actor) ter beschikking aan die (potentiële) actor, indien deze daarom verzoekt. Een dergelijk verzoek moet gehonoreerd worden voor elke actor die bij de organisatie in dienst is of in dienst was in de periode van twaalf maanden voorafgaand aan het verzoek.

Toelichting

Actoren die niet in dienst zijn bij een gecertificeerde organisatie of actoren die hun actorstatus niet kunnen of willen verlengen via hun werkgever, kunnen zelf rechtstreeks bij een toetsers hun onderhoudseisen laten controleren (zie ook de Inleiding van bijlage 4).

3.5.4 Aantonen competenties van actoren

De organisatie, diens opdrachtgever, het bevoegd gezag, de certificatie-instelling, etc. kunnen middels het raadplegen van het 'Actorregister Archeologie' controleren of een actor voldoet aan competentie-eisen die aan zijn actorstatus worden gesteld¹⁵.

Voor de eigen dossiervorming dient de organisatie daarbij:

---

¹⁵ Het Actorregister Archeologie heeft als doel om de sector een effectieve en betrouwbare wijze te bieden om de competentie-eisen van actoren te verifiëren, resulterend in een algemeen geaccepteerd bewijs van inschrijving in het Actorregister Archeologie per actor. Deze vorm van centrale registratie ontslaat organisaties (certificaathouders, inleners) van de verplichting om zelf allerlei dossiers (incl. bewijsvoering) van eigen en tijdelijk personeel aan te houden en indien aan de orde over te dragen. In plaats hiervan kan volstaan worden met een kopie van het bewijs van inschrijving van de betreffende actor. Daarnaast is het voor opdrachtgevers en (publieke en private) toezichthouders eenvoudig om de competenties van een actor te controleren.

- een kopie van de inschrijving in het Actorregister Archeologie van de actor op te nemen in het personeelsdossier van de beoordeelde;
  - bij elke interne audit vast te stellen of de geldigheidstermijn van inschrijving in het Actorregister Archeologie niet is verlopen.

3.5.5 Inzetten van actoren

Een medewerker die voldoet aan de competentie-eisen die gesteld zijn aan zijn actorstatus, mag ingezet worden in die rol van actor. Zijn werkgever of de hem inlenende organisatie, moet zich bij inzet van de medewerker wel overtuigen van de inschrijving in het register of van de aanvraag daartoe.

Een medewerker die niet voldoet aan de competentie-eisen aan een bepaalde actorstatus, mag niet de handelingen verrichten die bij die actorstatus behoren.

Als bij een interne audit of externe beoordeling blijkt dat een medewerker handelingen heeft verricht als actor, maar niet als Senior KNA functionaris, terwijl hij op dat moment niet voldeed aan de eisen die aan deze actor zijn gesteld, dan moeten deze handelingen (opnieuw) gecontroleerd worden door een Senior KNA functionaris, tenzij deze controle niet mogelijk is wegens de onomkeerbaarheid van de betreffende handelingen.

Als bij een interne audit of externe beoordeling blijkt dat een functionaris handelingen heeft verricht als Senior KNA functionaris, terwijl hij op dat moment niet voldeed aan de eisen die aan deze Senior KNA functionaris zijn gesteld, dan moeten deze handelingen opnieuw worden uitgevoerd, tenzij dit niet mogelijk is wegens de onomkeerbaarheid van de betreffende handelingen.

Toelichting:

Het betreft hier alleen de werkzaamheden die voorbehouden zijn aan een actor zoals beschreven in de protocollen.

3.6 Uitbesteden van werkzaamheden

De organisatie mag werkzaamheden waarvoor zij gecertificeerd is deels of volledig uitbesteden aan een derde partij, mits deze partij aantoont dat zij beschikt over een certificaat op grond van deze BRL voor de werkzaamheden die aan haar uitbesteed worden. Bij volledige uitbesteding wordt het onderzoek uitgevoerd onder het certificaat van de derde partij.

De Senior KNA functionaris van de organisatie controleert of het certificaat van de derde partij geldig is.

In het contract met de derde partij worden de werkzaamheden, verantwoordelijkheden en de wijze van verantwoording vastgelegd.

Bij het protocol 4103 IVO-opwater (waterbodems)

De uitbesteding van boorwerkzaamheden of geofysisch onderzoek voor IVO-opwater aan een niet-gecertificeerde onderaannemer is toegestaan onder de volgende voorwaarden:

- De onderaannemer zet voor de opdracht alleen het equipment (inclusief bedienend personeel) voor het booronderzoek resp. geofysisch onderzoek in.
- De onderaannemer levert alleen brongegevens aan en voegt hier geen archeologische kennis aan toe.
- De uitbestedende (gecertificeerde) organisatie voert zelf de uitwerking en interpretatie van de aangeleverde gegevens uit conform de eisen van het protocol.

Toelichting:

De inhoudelijke verantwoordelijkheid voor het archeologisch onderzoek blijft hiermee bij de uitbestedende organisatie.

Bij het protocol 4103 IVO, 4104 Opgraven en 4107 Archeologische begeleiding (allen waterbodems)

De uitbesteding van duikwerkzaamheden aan een niet-gecertificeerde onderaannemer is toegestaan onder de volgende voorwaarden:

- De onderaannemer zet voor de opdracht alleen het duikend personeel (inclusief hun uitrusting en equipment) in.
- Het duikend personeel van de onderaannemer voldoet aan de competentie-eisen behorende bij de duikende werkzaamheden, zoals gesteld in het protocol (in de praktijk betekent dit een bewijs van inschrijving in het Actorregister Archeologie als Inspectieduiker Archeologie).
- De onderaannemer levert alleen brongegevens aan en voegt hier geen archeologische kennis aan toe.
- De uitbestedende (gecertificeerde) organisatie voert zelf de uitwerking en interpretatie van de aangeleverde gegevens uit conform de eisen van het protocol.

Toelichting:

De eventuele opgravende handelingen blijven voorbehouden aan de uitbestedende organisatie.

De inhoudelijke verantwoordelijkheid voor het archeologisch onderzoek blijft hiermee bij de uitbestedende organisatie.

3.7 Inlenen van personeel of materieel

De organisatie mag personeel of materieel inlenen. De werkzaamheden worden uitgevoerd onder het certificaat van de organisatie.

Ingehuurd personeel toont zelf aan dat het voldoet aan de competentie-eisen aan hun actorstatus. Dit kan door het overleggen van een registratienummer van het 'Actorregister Archeologie'. De inlenende organisatie controleert aan de hand van dit registratienummer of het ingehuurde personeel over de juiste registratie beschikt (lees: voldoet aan de betreffende competentie-eisen) voor de betreffende werkzaamheden.

Ingehuurd materieel moet voldoen aan de eisen aan materieel in deze BRL en of de protocollen. De organisatie zorgt ervoor dat de eisen aan materieel ten tijde van de bestelling bekend zijn bij de verhuurder en controleert bij levering of het ingehuurde materieel voldoet aan deze eisen.

3.8 Inzet van vrijwilligers

De organisatie mag vrijwilligers inzetten bij werkzaamheden die niet voorbehouden zijn aan een actor. Er worden geen nadere competentie-eisen aan deze vrijwilligers gesteld.

Toelichting:

De inzet van vrijwilligers dient een maatschappelijk doel, zoals publieksparticipatie of extra benodigde capaciteit die niet meer toe te rekenen is aan de opdrachtgever (bijvoorbeeld wijziging vergunning, extra onderzoek, etc.). Deze inzet wordt – in voorkomende gevallen – bevorderd door het bevoegd gezag middels het Programma van Eisen.

Inzet van vrijwilligers vanuit een commercieel perspectief (bijv. om het offertebedrag of de kostprijs van een project te drukken) is expliciet niet toegestaan.

De inzet van vrijwilligers wordt opgenomen in het Plan van Aanpak.

Voor de inzet van vrijwilligers heeft de organisatie een 'reglement bij inzet vrijwilligers' of een 'model-samenwerkingsovereenkomst vrijwilligers'. Deze geldt voor zowel de organisatie als voor de in te zetten vrijwilligers.

Hierin wordt ten minste opgenomen:

- dat de inzet van vrijwilligers een maatschappelijk doel dient en niet wordt ingegeven door commerciële overwegingen;
- de aard van de overeenkomst (geen arbeidsverhouding), inclusief regelingen t.a.v. verzekering en evt. onkostenvergoeding;
- verplichtingen voor de vrijwilligers bij het omgaan met vondsten en externe informatie;

- dat vrijwilligers altijd werken op instructie van en onder fysiek toezicht van de leidinggevende op het werk en dat zij zich moeten houden aan instructies met betrekking tot hun werkzaamheden, hun aanwezigheid en veiligheid;
- dat de leidinggevende op het werk op basis van zijn oordeel over het gedrag en het functioneren van een vrijwilliger, deze de toegang tot de werkzaamheden kan ontzeggen;
- dat vrijwilligers geen werkzaamheden uitvoeren die volgens deze BRL en of de protocollen door een actor moeten worden uitgevoerd;
- dat een evaluatie wordt uitgevoerd van de inzet van de gezamenlijke (dus niet: de individuele) vrijwilligers en dat deze openbaar beschikbaar kan worden gesteld waarbij deze niet is te herleiden op individuele personen.

De organisatie registreert van elke vrijwilliger die werkzaamheden verricht:

- de identificatiegegevens;
- contactgegevens van derden in geval van ongevallen;

Toelichting:

De inzet van vrijwilligers mag niet verward worden met de inzet van stagiairs in het kader van hun opleiding. De inzet van vrijwilligers dient een maatschappelijk doel. De inzet van stagiairs dient uitsluitend en alleen een opleidingsdoel en vindt plaats op basis van een opleidingsplan en een inschrijving van de stagiair bij een opleidingsinstituut. Evenals voor de inzet van vrijwilligers geldt voor inzet van stagiairs dat deze vanuit een commercieel perspectief expliciet is uitgesloten.

3.9 Documentatie en archivering

De organisatie archiveert de documentatie van opdrachtvorming, voorbereiding, uitvoering (waaronder velddocumentatie en projectdocumentatie) en overdrachtsverklaringen van projecten die uitgevoerd zijn onder certificaat van deze BRL. Deze gearchiveerde documentatie is voor het gehele project (van opdrachtvorming tot oplevering) herleidbaar op dat project.

Archivering vindt plaats voor een periode van minimaal 7 jaar na beëindiging van het archeologisch onderzoek.

Indien vergunningen, beschikkingen of andere regelgeving dan wel protocol een langere bewaartermijn geldt, wordt die termijn aangehouden.

Toelichting:

Archivering van documentatie kan ook via het (e-)depot plaatsvinden, waarbij de herleidbaarheid naar het project in stand moet blijven.

Opmerking:

In verband met wettelijke aansprakelijkheid kunnen voor bepaalde documenten langere bewaartermijnen gelden.

3.10 Interne audits

Voor de uitvoering van de interne audits geldt het volgende:

- jaarlijks wordt elk protocol dat op het certificaat is vermeld ten minste éénmaal beoordeeld aan de hand van één of meer projecten. Deze beoordeling van het uitvoeringstraject, inclusief de controle of de actoren die in deze projecten handelingen verrichten, beschikken over de registratie voor die handelingen;
- ook wordt elke persoon die beschikt over één of meer Senior actorstatussen ten minste eens per vier jaar beoordeeld op de uitvoering van zijn handelingen binnen een protocol;
- jaarlijks wordt elke vestiging beoordeeld op de implementatie van de vereisten uit deze BRL;
- de te beoordelen eisen van zowel de protocollen als de BRL (op de vestiging) worden vooraf door de auditor vastgesteld en bestaan uit:
  - eisen die worden bepaald aan de hand van de kwaliteitsdoelen van de organisatie;
  - eisen die in voorgaande jaren tot een afwijkingen hebben geleid bij interne audits of externe beoordelingen;

- een steekproef van alle overige eisen uit het uitvoeringstraject, waarbij de organisatie zelf de omvang van de steekproef bepaalt.

Toelichting:

De inhoud en omvang van de interne audit wordt dus in hoge mate door de organisatie zelf bepaald.

Om dit afdoende te borgen, stelt de organisatie ieder jaar een auditplanning op en registreert de uitvoering van de audits. De auditplanning wordt vastgelegd in het kwaliteitsmanagementsysteem. Ook legt de organisatie daarin vast hoe corrigerende en/of preventieve maatregelen plaatsvinden.

Bij de interne audits voor dit certificatieschema kan worden aangesloten bij een andere interne auditstructuur, bijvoorbeeld in het kader van de NEN-EN-ISO 9001.

Voor een interne auditor geldt het volgende. De interne auditor:

- is niet betrokken (geweest) bij de voorbereiding en/of uitvoering van het te auditen project;
- heeft succesvol een interne of externe opleiding als interne auditor afgerond;
- heeft kennis van:
  - auditprocessen, zoals vermeld in NEN-EN-ISO 19011;
  - het eigen kwaliteitsmanagementsysteem;
  - dit certificatieschema;
  - de hoofdlijnen van de Erfgoedwet;
  - de processen bij de uitvoering van archeologisch onderzoek.

Toelichting:

Interne auditors behoeven niet aan de organisatie zelf verbonden te zijn. Zij kunnen ook ingehuurd of collegiaal ingeleend worden. Van belang is dat zij rapporteren aan en namens de directie van de gecertificeerde organisatie. Uiteraard moeten zij ook aan de eisen voldoen.

3.11 Klachtenregeling

De organisatie beschikt over een klachtenregeling voor het melden, registreren en analyseren van klachten over het voldoen aan de eisen uit deze BRL en de protocollen.

De indieners van klachten kunnen zowel van de eigen organisatie zijn als van daarbuiten.

In de regeling wordt opgenomen dat:

- klachten binnen een termijn van zes weken worden afgehandeld;
- de indiener van een klacht de gelegenheid krijgt om zijn zienswijze schriftelijk of mondeling toe te lichten;
- de zienswijze van zowel de indiener van de klacht als de organisatie in de afhandeling wordt meegewogen;
- de directie van de organisatie de formele verantwoordelijkheid draagt voor de behandeling en afhandeling van de klacht;
- er drie uitkomsten mogelijk zijn van de beoordeling van de klacht:
  - óf de klacht is ontvankelijk, maar de zienswijze van de indiener van de klacht wordt onjuist geacht. Er worden geen maatregelen getroffen,
  - óf de klacht is ontvankelijk en de zienswijze van de indiener van de klacht wordt deels of geheel juist geacht. Er worden maatregelen getroffen ter correctie of preventie;
  - óf de klacht is niet ontvankelijk want betreft niet de reikwijdte van het archeologisch proces;
- de indiener van de klacht op de hoogte gesteld wordt van het oordeel, de eventuele maatregelen en de mogelijkheid om een klacht bij de certificatie-instelling in te dienen.

De klachten en de afhandeling daarvan dienen als input voor de jaarlijkse directiebeoordeling.

3.12 Melden, registreren, analyseren en verbeteren van afwijkingen

De organisatie beschikt over een procedure voor het melden, registreren, analyseren en verbeteren van afwijkingen van de eisen uit deze BRL en de protocollen. Deze procedure omvat:

- Afwijkingen die geconstateerd zijn tijdens de interne audits;
- Afwijkingen die geconstateerd zijn tijdens externe beoordelingen;
- Afwijkingen die geconstateerd zijn door opdrachtgevers, bevoegd gezag en deponhouders/eigenaren;
- Ontvankelijk verklaarde en (deels) juist geachte klachten conform de klachtenregeling (zie paragraaf 3.11).

De uitkomsten van de analyse dienen als input voor de jaarlijkse directiebeoordeling.

4 Eisen aan certificering

4.1 Algemeen

In dit hoofdstuk staan eisen aan het certificeringsonderzoek en aan de certificatie-instelling. Voor definities met betrekking tot certificering zie ISO 9000. Voor een aantal veel terugkerende begrippen zie paragraaf 1.7.1 van deze BRL.

4.2 Initiële, opvolgings- en verlengingsonderzoeken

In deze paragraaf staan de eisen waaraan de certificatie-instelling voldoet voor de uitvoering van certificatie-, opvolgings- en verlengingsonderzoeken.

De onderzoeken volgen het volgende tijdschema:

- Jaar 0: Initieel onderzoek
- Jaar 1: Opvolgingsonderzoek
- Jaar 2: Opvolgingsonderzoek
- Jaar 3: Opvolgingsonderzoek
- Jaar 4: Verlengingsonderzoek
- Jaar 5: Opvolgingsonderzoek
- Jaar 6: Opvolgingsonderzoek
- Jaar 7: Opvolgingsonderzoek
- Jaar 8: Verlengingsonderzoek
- Etc.

Naast de eisen uit deze beoordelingsrichtlijn stellen de certificatie-instellingen aanvullende procedurele voorwaarden voor de werkwijze en voorwaarden met betrekking tot certificatie, zoals vastgelegd in het certificatiereglement van de betreffende instelling.

De certificatie-instelling kan het onderzoek combineren met onderzoek in het kader van een certificatie voor NEN-EN-ISO 9001.

4.2.1 Afbakening van de te certificeren organisatie en processen

De te certificeren organisatie wordt afgebakend door:

- de juridische entiteit waarop het certificaat betrekking heeft;
- de vestigingen waarop het certificaat betrekking heeft;
- de protocol(len) waarop het certificaat betrekking heeft.

Bij een externe beoordeling wordt een organisatie (al dan niet steekproefsgewijs) beoordeeld op de volgende eisen:

- voor de BRL: alle eisen;
- voor de protocollen Bureauonderzoek, PvE, Archeologische Begeleiding (waterbodems), Specialistisch Onderzoek en Depotbeheer: alle proces- en controlestappen, inclusief de bijbehorende specificaties en de voorgeschreven actoren;
- Voor de protocollen IVO en Opgraven (zowel landbodems als waterbodems): alle daartoe in het betreffende protocol niet-gemarkeerde proces- en controlestappen, inclusief de bijbehorende specificaties en de voorgeschreven actoren. Alle gemarkeerde proces- en controlestappen vallen buiten de externe beoordeling.

4.2.2 Kwaliteitsmanagementsysteem

De organisatie beschikt, ten minste voor de uitvoering van processen waaraan dit certificatieschema eisen stelt, over een functionerend en gedocumenteerd kwaliteitsmanagementsysteem dat voldoet aan de eisen van paragraaf 3.2 en 3.3.

De certificatie-instelling beoordeelt bij het initieel certificatieonderzoek en bij het opvolgingsonderzoek of dit kwaliteitsmanagementsysteem voldoet aan deze eisen:

- door vast te stellen dat de organisatie beschikt over een geldig certificaat NEN-EN-ISO 9001 dat is afgegeven door een certificatie-instelling die daartoe is geaccrediteerd door een accreditatie-instelling die de EA en de IAF MLA voor de NEN-EN-ISO 9001 heeft ondertekend (in Nederland is dit de Raad voor Accreditatie), of
- door een onderzoek uit te voeren om te beoordelen of de organisatie voldoet aan de eisen van hoofdstuk 3.

De bovenstaande beoordeling leidt niet tot een verklaring van de certificatie-instelling over het kwaliteitsmanagementsysteem van de organisatie, maar wel over de kwaliteitszorg als onderdeel van deze BRL.

4.2.3 *Initieel certificatieonderzoek*¹⁶

Doel van het initieel certificatieonderzoek is het bevestigen dat de organisatie initieel voldoet aan alle eisen van deze beoordelingsrichtlijn en in staat wordt geacht om daaraan blijvend te voldoen. Hierbij wordt de volgende werkwijze gehanteerd.

Het initieel certificatieonderzoek bestaat uit een beoordeling van:

- a) Documentatie, kwaliteitsmanagementsysteem
- b) Implementatie van eisen op de vestiging(en)
- c) Implementatie van eisen in het onderzoeksproject¹⁷

Ad a: Beoordeling documentatie, kwaliteitsmanagementsysteem

Beoordeling van documentatie betreft het oordeel of de organisatie de eisen uit deze BRL en protocollen herleidbaar heeft vastgelegd in het kwaliteitsmanagementsysteem en of deze procedures en werkwijzen voldoen aan de eisen die hieraan gesteld worden (zie par. 3.2.1. sub 2). Deze beoordeling kan bij de organisatie op kantoor worden uitgevoerd.

Beoordeling van het kwaliteitsmanagementsysteem vindt plaats conform de methode zoals genoemd in paragraaf 4.2.2.

Ad b: Beoordeling implementatie van eisen op de vestiging(en)

Bij elke vestiging waar de organisatie werkzaamheden onder dit certificatieschema uitvoert wordt een beoordeling uitgevoerd op alle vereisten uit deze beoordelingsrichtlijn (dus zowel eisen aan het proces als aan het kwaliteitsmanagementsysteem) die op kantoor te toetsen zijn. Beoordeeld wordt:

- of alle actoren binnen de organisatie (tijdelijk en vast eigen personeel, uitzendkrachten en ingeleend / ingehuurd personeel) voldoen aan de competentie-eisen die aan hun actorstatus worden gesteld. Beoordeling vindt plaats via controle van het registratienummer 'Actorregister Archeologie';
- of de organisatie voldoet aan de eisen inzake de aanwezigheid van documentatie;
- of de organisatie borgt dat zij op een navolgbare wijze:
  - informatie en adviezen overdraagt aan derden;
  - informatie ontvangt van derden;
  - documenten die tot een onderzoeksproject behoren, overdraagt van de voorbereidingsfase aan het onderzoeksteam;
  - rapportages overdraagt aan derden.

waarbij dit gecontroleerd wordt in het te beoordelen onderzoeksproject of -projecten

¹⁶ Conform de terminologie van de ISO-systematiek is de juiste term voor het geheel aan onderzoeken om te kunnen komen tot een certificatiebesluit de term "evaluatie- of beoordelingsonderzoek". Dit omvat onder andere audits, inspecties en toetsen. Zowel de term "evaluatieonderzoek" als de termen "inspecteren" en "toetsen" hebben binnen de archeologische sector ook een andere betekenis. Ter voorkoming van verwarring in de praktijk, is gekozen om in dit schema de term "initieel certificatieonderzoek" c.q. "opvolgingsonderzoek" te hanteren voor het geheel aan onderzoeken om te komen tot een certificatiebesluit en "beoordeling", daar waar ook audit, inspectie of toets gelezen kan worden.

¹⁷ Het onderzoeksproject bevat het onderzoeksteam, inclusief alle documentatie en vondsten. In geval van de protocollen IVO, Opgraven en Specialistisch onderzoek, omvat het ook de onderzoekslocatie.

Ad c: Beoordeling implementatie van eisen in het onderzoeksproject

Elk protocol dat op het certificaat wordt opgenomen wordt beoordeeld. Deze beoordeling wordt uitgevoerd op één of meer onderzoeksprojecten. De certificatie-instelling beoordeelt de implementatie van de eisen in het onderzoeksproject bij het onderzoeksteam en op de onderzoekslocatie.

Bij de protocollen 4103 IVO (waterbodems) en 4104 Opgraven (waterbodems) kan, voor wat betreft het deel van de onderzoekslocatie dat zich onder water bevindt, volstaan worden met beoordeling op basis van (beeld)opnamen in plaats van een fysiek bezoek aan de onderzoekslocatie.

Bij de beoordeling van de implementatie in het onderzoeksproject, beoordeelt de certificatie-instelling per onderzoeksproject:

- of wordt voldaan aan de eisen wat betreft de aanwezigheid van documentatie;
- of de werkzaamheden waaraan dit certificatieschema eisen stelt en die op de onderzoekslocatie uitgevoerd worden, worden uitgevoerd conform de eisen die de BRL en het protocol of de protocollen daaraan stellen;
- of de organisatie ervoor zorgt dat de voorwaarden aanwezig zijn die het elke actor mogelijk maken om te voldoen aan de eisen van deze BRL en het protocol of de protocollen;
- of de onderzoeksrapporten (uitwerkingsrapport, evaluatierapport, standaardrapport, advies) antwoord geven op de onderzoeksvragen (NB: dit is geen beoordeling van de juistheid van de inhoudelijke archeologische synthese en conclusies);
- bij de protocollen IVO (landbodems en waterbodems), Opgraven (landbodems en waterbodems) en Archeologische Begeleiding (waterbodems): of de actoren die handelingen verrichten waaraan dit schema eisen stelt, deze handelingen op de voorgeschreven wijze verrichten. De beoordeling betreft alle actoren van de organisatie (tijdelijk en vast eigen personeel, uitzendkrachten en ingeleend / ingehuurd personeel) die binnen het onderzoeksproject een rol hebben. Dit doet hij door vast te stellen:
  - dat de actor beschikt over een registratie van de actorstatus die bij zijn handelingen behoort en
  - dat de actor de hem toegewezen taken uitvoert conform de eisen die de BRL en het protocol of de protocollen aan die taken stellen en
  - dat de uitgevoerde handelingen op locatie voldoen aan de eisen die de BRL en het protocol of de protocollen daar aan stellen.

De certificatie-instelling rapporteert per bezochte onderzoekslocatie welk protocol of welke protocollen zijn beoordeeld, welke actor of actoren beoordeeld zijn en tegen welke eisen de beoordelingen zijn uitgevoerd.

Indien er meerdere vestigingen op het certificaat worden opgenomen, moet per vestiging tenminste één onderzoeksproject beoordeeld worden.

4.2.3.1 Bepalingen bij 'certificaat onder voorbehoud'

Toelichting:

Deze paragraaf geldt bij het verkrijgen van een 'certificaat onder voorbehoud' voor de protocollen IVO (landbodems en waterbodems), Opgraven (landbodems en waterbodems) en Archeologische begeleiding (waterbodems). Voor andere protocollen kan geen 'certificaat onder voorbehoud' worden afgegeven.

Het behalen van een 'certificaat onder voorbehoud' is opgenomen om certificering voor toetreders mogelijk te maken. Voor het verstrekken van een certificaat (initiële certificatieonderzoek) is een beoordeling van een project noodzakelijk, maar een project mag niet uitgevoerd worden zonder certificaat. Een dergelijke kip-ei-situatie is ongewenst. Er is daarom gekozen voor een 'certificaat onder voorbehoud' met een maximale periode van 1 jaar, waarin de organisatie een project moet laten zien.

De bijzondere bepaling geldt niet voor protocollen waarvoor conform Erfgoedwet geen certificatieverplichting bestaat. Die protocollen zijn (wettelijk) wel zonder certificaat uit te voeren, waardoor beoordeling in de praktijk tijdens het initiële certificatieonderzoek mogelijk is.

De beoordeling voor een 'certificaat onder voorbehoud' wordt uitgevoerd buiten accreditatie. De certificatie-instelling moet daarbij wel voldoen aan alle eisen die aan haar gesteld zijn in deze BRL en in ISO 17065.

Verkrijging 'certificaat onder voorbehoud'

Wanneer een certificatie-instelling bij een initiële audit een organisatie niet kan beoordelen op de **implementatie van de eisen in het onderzoeksproject** omdat de organisatie op dat moment geen projecten uitvoert, dan geldt het volgende:

- Als de certificatie-instelling oordeelt dat de organisatie niet voldoet aan alle eisen uit deze BRL en of niet voldoet aan de eisen uit het protocol IVO dan wel Opgraven dan wel Archeologische begeleiding die niet samenhangen met de feitelijke uitvoering van een onderzoeksproject, kan geen certificaat worden verstrekt;
- Als de certificatie-instelling oordeelt dat de organisatie voldoet aan alle eisen uit deze BRL en aan de eisen uit het protocol IVO dan wel Opgraven dan wel Archeologische begeleiding die niet samenhangen met de feitelijke uitvoering van een onderzoeksproject, kan de certificatie-instelling een 'certificaat onder voorbehoud' verstrekken.

Een certificaat onder voorbehoud is maximaal één jaar geldig. Op het certificaat wordt expliciet vermeld dat het een 'certificaat onder voorbehoud' betreft.

Omzetting 'certificaat onder voorbehoud'

Bij het eerste veldwerk dat een organisatie na ontvangst van een 'certificaat onder voorbehoud' uitvoert binnen het protocol IVO dan wel Opgraven dan wel Archeologische begeleiding, moet hij de certificatie-instelling hier ten minste tien werkdagen voor aanvang van dit veldwerk over informeren. De certificatie-instelling beoordeelt vervolgens op dit project de implementatie in het onderzoeksproject:

- Bij een positieve beoordeling van het project wordt het 'certificaat onder voorbehoud' omgezet in een regulier certificaat, waarbij de ingangsdatum gelijk is aan de ingangsdatum van het 'certificaat onder voorbehoud'. De organisatie ontvangt daarbij een nieuw certificaat;
- Bij een negatieve beoordeling krijgt de organisatie maximaal 3 maanden de gelegenheid corrigerende maatregelen te treffen. De certificatie-instelling kan besluiten deze periode te bekorten tot minimaal twee weken (in geval van kritieke afwijkingen) dan wel tot minimaal 1 maand (in geval van niet-kritieke afwijkingen):
  - Indien de corrigerende maatregelen door de Certificatie-instelling als voldoende worden beoordeeld, wordt het 'certificaat onder voorbehoud' omgezet in een regulier certificaat, waarbij de ingangsdatum gelijk is aan de ingangsdatum van het 'certificaat onder voorbehoud'. De organisatie ontvangt daarbij een nieuw certificaat;
  - Indien de corrigerende maatregelen door de Certificatie-instelling niet binnen drie maanden na constatering van de afwijking als voldoende worden beoordeeld dan wordt het 'certificaat onder voorbehoud' ingetrokken.

Intrekken 'certificaat onder voorbehoud'

Als binnen een jaar na afgifte van een 'certificaat onder voorbehoud' de organisatie geen veldwerk uitvoert binnen het protocol IVO dan wel Opgraven dan wel Archeologische begeleiding wordt het 'certificaat onder voorbehoud' ingetrokken.

Met het intrekken van een 'certificaat onder voorbehoud' vervallen tegelijkertijd alle resultaten van het initiële onderzoek voor de protocollen IVO dan wel Opgraven dan wel Archeologische begeleiding. Bij het (opnieuw) aanvragen van een certificaat of certificaat onder voorbehoud voor deze protocollen, moet het initiële certificatieonderzoek geheel worden uitgevoerd.

4.2.3.2 Overige bepalingen bij initieel certificatieonderzoek

Gelijktijdige certificatie voor protocol 4004 Opgraven (landbodems) en protocol 4003 IVO (landbodems) onderdeel proefsleuven

Als een organisatie een initieel certificatieonderzoek aanvraagt om gecertificeerd te worden voor zowel protocol 4004 als protocol 4003 onderdeel proefsleuven, dan kan het initieel certificatieonderzoek beperkt blijven tot de eisen die van toepassing zijn op protocol 4004 (zie ook par 1.3).

Als een organisatie die al in het bezit is van een geldig certificaat waarop protocol 4004 is vermeld, ook een vermelding voor protocol 4003 onderdeel proefsleuven op zijn certificaat wil hebben, kan

een certificatie-instelling deze vermelding op certificaat opnemen zonder een initieel certificatieonderzoek uit te voeren (zie ook par. 1.3).

Gelijktijdige certificatie voor protocol 4104 Opgraven (waterbodems) en protocol 4103 IVO (waterbodems) onderdeel Onderwater-waarderend

Als een organisatie een initieel certificatieonderzoek aanvraagt om gecertificeerd te worden voor zowel protocol 4104 als protocol 4103 onderdeel Onderwater-waarderend, dan kan het initieel certificatieonderzoek beperkt blijven tot de eisen die van toepassing zijn op protocol 4104 (zie ook par 1.3). Als een organisatie die al in het bezit is van een geldig certificaat waarop protocol 4104 is vermeld, ook een vermelding voor protocol 4103 onderdeel Onderwater-waarderend op zijn certificaat wil hebben, kan een certificatie-instelling deze vermelding op certificaat opnemen zonder een initieel certificatieonderzoek uit te voeren (zie ook par. 1.3).

Gelijktijdige certificatie voor protocol 4107 Archeologische Begeleiding (waterbodems) met protocol 4104 Opgraven (waterbodems) en of protocol 4103 IVO (waterbodems)

Als een organisatie een initieel certificatieonderzoek aanvraagt om gecertificeerd te worden voor zowel protocol 4107 als voor protocol 4103 (ongeacht het onderdeel) en of protocol 4104 Opgraven, dan kan beoordeling van de eisen van het protocol 4107 achterwege blijven.

Als een organisatie in het bezit is van een geldig certificaat waarop protocol 4104 en of protocol 4103 (ongeacht het onderdeel) is of zijn vermeld en deze organisatie ook protocol 4107 op zijn certificaat wil hebben, dan kan beoordeling van de eisen van het protocol 4107 achterwege blijven bij het initieel certificatieonderzoek (zie ook par. 1.3).

4.2.4 Opgvolgingsonderzoek

Doel van het opvolgingsonderzoek is vast te stellen of de organisatie blijvend voldoet aan de eisen van deze beoordelingsrichtlijn. Hiertoe voert de certificatie-instelling jaarlijks een opvolgingsonderzoek uit, steeds rond het moment in het jaar waarop de initiële certificatie heeft plaatsgevonden, maar maximaal twee maanden later.

Het opvolgingsonderzoek bestaat uit een beoordeling van:

- a) Documentatie, kwaliteitsmanagementsysteem
- b) Implementatie van eisen op de vestiging(en)
- c) Implementatie van eisen in het onderzoeksproject¹⁸

Ad a: Beoordeling documentatie, kwaliteitsmanagementsysteem

Beoordeling van documentatie betreft het oordeel of de organisatie de eisen uit deze BRL en protocollen herleidbaar heeft vastgelegd in het kwaliteitsmanagementsysteem en of deze procedures en werkwijzen voldoen aan de eisen die hieraan gesteld worden (zie par. 3.2.1. sub 2). Deze beoordeling kan bij de organisatie op kantoor worden uitgevoerd.

Het kwaliteitsmanagementsysteem wordt beoordeeld volgens de methode zoals genoemd in paragraaf 4.2.2.

De beoordeling van de documentatie en het kwaliteitsmanagementsysteem bij een opvolgingsonderzoek kan achterwege blijven, als de documentatie en het kwaliteitsmanagementsysteem niet zijn gewijzigd sinds het initiële certificatieonderzoek, het verlengingsonderzoek of het vorige opvolgingsonderzoek.

Ad b: Beoordeling implementatie van eisen op de vestiging(en)

Per vestiging wordt jaarlijks een beoordeling uitgevoerd op de vereisten uit deze beoordelingsrichtlijn (dus zowel eisen aan het proces als aan het kwaliteitsmanagementsysteem) die op kantoor te toetsen zijn. Het gaat hierbij alleen om die vestigingen waar de organisatie werkzaamheden onder dit certificatieschema uitvoert. Beoordeeld wordt onder meer:

¹⁸ Het onderzoeksproject bevat het onderzoeksteam, inclusief alle documentatie en vondsten. In geval van de protocollen IVO, Opgraven en Specialistisch onderzoek, omvat het ook de onderzoekslocatie.

- of alle actoren binnen de organisatie (tijdelijk en vast eigen personeel, uitzendkrachten en ingeleend / ingehuurd personeel) die sinds het initiële certificatieonderzoek dan wel het vorige opvolgingsonderzoek tot de organisatie zijn toegetreden voldoen aan de competentie-eisen die aan hun actorstatus worden gesteld. Beoordeling vindt plaats via controle van het registratienummer 'Actorregister Archeologie';
- steekproefsgewijs: of de uitvoering van werkzaamheden voldoen aan eisen die dit certificatieschema daar aan stelt, bijvoorbeeld aan de hand van projectrapportages, verslaglegging of tijdschrijven;
- steekproefsgewijs: de fysieke aanwezigheid van de voorgeschreven actoren op onderzoekslocaties, bijvoorbeeld aan de hand van verslaglegging of tijdschrijven;
- steekproefsgewijs: of de organisatie op een navolgbare wijze:
  - informatie en adviezen overdraagt aan derden;
  - informatie ontvangt van derden;
  - documenten die tot een onderzoeksproject behoren, overdraagt van de voorbereidingsfase aan het onderzoeksteam;
  - rapportages overdraagt aan derden.
- steekproefsgewijs: of de organisatie voldoet aan de eisen inzake de aanwezigheid van documentatie;

De steekproef betreft jaarlijks circa 25% van de eisen c.q. 25 % van de actoren (met een minimum van één). De steekproef dient daarbij zo samengesteld te zijn, dat elke auditcyclus (vier jaar) alle eisen en actoren ten minste eenmaal beoordeeld te zijn (zie ook par 4.2.5).

Ad c: Beoordeling implementatie van eisen in het onderzoeksproject

Elk protocol dat op het certificaat wordt opgenomen wordt jaarlijks beoordeeld. Deze beoordeling wordt uitgevoerd op één of meer onderzoeksprojecten. De certificatie-instelling beoordeelt hierbij de implementatie van de eisen in het onderzoeksproject bij het onderzoeksteam en – indien van toepassing – op de onderzoekslocatie.

Bij de protocollen 4103 IVO (waterbodems) en 4104 Opgraven (waterbodems) kan, voor wat betreft het deel van de onderzoekslocatie dat zich onder water bevindt, volstaan worden met beoordeling op basis van (beeld)opnamen in plaats van een fysiek bezoek aan de onderzoekslocatie.

Bij de beoordeling van de implementatie in het onderzoeksproject, beoordeelt de certificatie-instelling per onderzoeksproject:

- of wordt voldaan aan de eisen wat betreft de aanwezigheid van documentatie;
- of de werkzaamheden waaraan dit certificatieschema eisen stelt en die op de onderzoekslocatie uitgevoerd worden, worden uitgevoerd conform de eisen in de BRL en het protocol of de protocollen;
- of de organisatie ervoor zorgt dat de voorwaarden aanwezig zijn die het elke actor mogelijk maken aan de eisen van deze BRL en het protocol of protocollen te voldoen;
- of de onderzoeksrapporten (uitwerkingsrapport, evaluatierapport, standaardrapport, advies) antwoord geven op de onderzoeksvragen (NB: dit is geen beoordeling van de juistheid van de inhoudelijke archeologische synthese en conclusies het antwoord);
- bij de protocollen IVO (landbodems en waterbodems), Opgraven (landbodems en waterbodems) en Archeologische Begeleiding (waterbodems): of de actoren die handelingen verrichten waaraan dit schema eisen stelt, deze handelingen op de voorgeschreven wijze verrichten. De beoordeling betreft alle actoren van de organisatie (tijdelijk en vast eigen personeel, uitzendkrachten en ingeleend / ingehuurd personeel) die binnen het onderzoeksproject een rol hebben. Dit doet hij door vast te stellen:
  - dat de actor beschikt over een registratie van de actorstatus die bij zijn handelingen behoort, en
  - dat de actor de hem toegewezen taken uitvoert conform de eisen die dit deze BRL en het protocol of de protocollen aan die taken stellen, en
  - dat de uitgevoerde handelingen op locatie voldoen aan de eisen die deze BRL en het protocol of de protocollen daar aan stellen.

Het aantal jaarlijks te beoordelen onderzoeksprojecten wordt als volgt bepaald:

- De certificatie-instelling stelt vast hoeveel actoren, aan wie dit certificatieschema eisen aan stelt, er in het voorgaande jaar gemiddeld in dienst waren van de te onderzoeken organisatie. Van deze actoren wordt elk jaar circa 1/4 beoordeeld, afgerond naar het eerstvolgende gehele getal in een oplopende reeks;
- De certificatie-instelling draagt er zorg voor dat elk protocol dat op het certificaat is vermeld jaarlijks is beoordeeld.

De certificatie-instelling rapporteert welke onderdelen van dit certificatieschema op de onderzoekslocatie(s) zijn beoordeeld, wie van de betrokken actoren beoordeeld is of zijn en tegen welke eisen de beoordelingen zijn uitgevoerd.

4.2.4.1 Overige bepalingen bij opvolgingsonderzoek

Bijzondere bepalingen met betrekking tot protocol 4003 IVO (landbodems) en protocol 4004 Opgraven (landbodems)

Indien een organisatie is gecertificeerd voor protocol 4004 en protocol 4003 onderdeel proefsleuven, kan bij het opvolgingsonderzoek worden volstaan met een beoordeling van één van beide protocollen. Daarbij geldt wel dat elke eis uit beide protocollen ten minste éénmaal in een periode van maximaal vier jaar wordt beoordeeld (zie ook par. 4.2.5 Verlengingsonderzoek).

Bijzondere bepalingen met betrekking tot protocol 4103 IVO (waterbodems) en protocol 4104 Opgraven (waterbodems)

Indien een organisatie is gecertificeerd voor protocol 4104 en protocol 4103 onderdeel Onderwaterwaardierend, kan bij het opvolgingsonderzoek worden volstaan met een beoordeling van één van beide protocollen. Daarbij geldt wel dat elke eis uit beide protocollen ten minste éénmaal in een periode van maximaal vier jaar wordt beoordeeld (zie ook par. 4.2.5 Verlengingsonderzoek).

Gelijktijdige certificatie voor protocol 4107 Archeologische Begeleiding (waterbodems) met protocol 4104 Opgraven (waterbodems) en of protocol 4103 IVO (waterbodems)

Als een organisatie gecertificeerd is voor zowel protocol 4107 als voor protocol 4104 en of protocol 4103, dan kan beoordeling van de eisen van het protocol 4107 achterwege blijven.

Bijzondere bepalingen met betrekking tot protocol 4103 IVO (waterbodems) en protocol 4104 Opgraven (waterbodems)

Indien bij een opvolgingsonderzoek de **beoordeling implementatie in het onderzoeksproject**, niet kan plaatsvinden omdat de organisatie op dat moment geen projecten uitvoert, dan geldt het volgende:

- Als de certificatie-instelling constateert dat de organisatie voldoet aan alle eisen uit deze BRL en aan de eisen uit het protocol IVO dan wel Opgraven die niet samenhangen met de feitelijke uitvoering van een onderzoeksproject, dan kan de certificatie-instelling een referentieproject beoordelen. Van dit referentieproject mag het veldwerk niet langer dan 12 maanden zijn afgerond. Het referentieproject wordt beoordeeld als bij een 'beoordeling implementatie in het onderzoeksproject'.
- Als de certificatie-instelling constateert dat de organisatie voldoet aan alle eisen uit deze BRL en aan de eisen uit het protocol IVO dan wel Opgraven die niet samenhangen met de feitelijke uitvoering van een onderzoeksproject maar er is geen referentieproject te beoordelen waarvan het veldwerk minder dan 12 maanden geleden is afgerond, dan heeft de organisatie vanaf het moment van het certificatieonderzoek maximaal 6 maanden de tijd om alsnog middels een project aan de certificatie-instelling aan te tonen dat de organisatie voldoet aan de eisen met betrekking tot de 'implementatie in het onderzoeksproject'. Indien de certificaathouder hier binnen de gestelde termijn van 6 maanden niet aan voldoet, dan wordt het certificaat ingetrokken.
- Als de certificatie-instelling constateert dat de organisatie niet voldoet aan alle eisen uit deze BRL en of aan de eisen uit het protocol IVO dan wel Opgraven die niet samenhangen met de feitelijke uitvoering van een onderzoeksproject en eventuele corrigerende maatregelen niet afdoende zijn, dan wordt het certificaat ingetrokken;

- Als de certificatie-instelling constateert dat de organisatie niet voldoet aan alle eisen die aan de uitvoering van een (referentie)project worden gesteld en eventuele corrigerende maatregelen niet afdoende zijn, dan wordt het certificaat ingetrokken.

4.2.5 Verlengingsonderzoek

Het verlengingsonderzoek vindt eenmaal per vier jaar plaats volgens het schema in paragraaf 4.2. Het heeft als doel de geldigheidstermijn van het certificaat met vier jaar te verlengen.

Het verlengingsonderzoek wordt op dezelfde manier uitgevoerd als een opvolgingsonderzoek, met daarbij de volgende aanvullingen:

- De certificatie-instelling voert een volledige beoordeling van documentatie en kwaliteitsmanagementsysteem uit, conform par. 4.2.3. ad a;
- De certificatie-instelling draagt er zorg voor dat elke geregistreerde actor per auditcyclus van 4 jaar ten minste éénmaal wordt beoordeeld, ongeacht het aantal actorstatussen waarvoor hij geregistreerd staat;
- De certificatie-instelling draagt er zorg voor dat elke eis uit elk protocol dat op het certificaat is vermeld in een periode van maximaal vier jaar ten minste éénmaal is beoordeeld.

Toelichting:

Na voltooiing van het verlengingsonderzoek zijn alle actoren en alle eisen ten minste een keer beoordeeld sinds de afronding van het initieel certificatieonderzoek of sinds de afronding van het vorige verlengingsonderzoek.

4.2.6 Corrigerende maatregelen en/of herbeoordelingen

Kritieke afwijkingen

De organisatie corrigeert '*kritieke afwijkingen*' zo spoedig mogelijk, maar uiterlijk binnen drie maanden na constatering door de certificatie-instelling. De certificatie-instelling voert aansluitend een beoordeling uit van deze corrigerende maatregel.

De beslisser van de certificatie-instelling kan, in geval van een vastgestelde '*kritieke afwijking*', besluiten om de termijn van corrigerende maatregelen te verkorten tot minimaal 14 dagen. In deze situatie stelt de certificatie-instelling de organisatie hiervan apart op de hoogte.

Niet kritieke afwijkingen

De organisatie neemt binnen 6 maanden na vaststelling van '*niet kritieke afwijkingen*' corrigerende maatregelen. De beoordeling bij de organisatie vindt plaats bij het eerstvolgende opvolgingsonderzoek, tenzij de certificatie-instelling beslist dit eerder te doen.

De beslisser van de certificatie-instelling kan, in geval van een vastgestelde '*niet kritieke afwijking*', besluiten om de termijn van corrigerende maatregelen te verkorten tot minimaal 1 maand. In deze situatie stelt de certificatie-instelling de organisatie hiervan apart op de hoogte.

Beoordelingswijze corrigerende maatregelen

De certificatie-instelling beoordeelt corrigerende maatregelen op vastgestelde afwijkingen in de 'implementatie op de vestiging' op dezelfde vestiging als waar de afwijking is vastgesteld, tenzij de vastgestelde afwijking ook effect heeft op werkzaamheden op een andere vestiging. In dat laatste geval kan de beoordeling van de corrigerende maatregelen op één of beide vestigingen worden uitgevoerd.

De certificatie-instelling beoordeelt corrigerende maatregelen op vastgestelde afwijkingen in de 'implementatie in het onderzoeksproject' op hetzelfde type project (bijvoorbeeld IVO-boren of Opgraving) als waar de afwijking is vastgesteld.

De certificatie-instelling beoordeelt '*kritieke afwijkingen*' in de documentatie op basis van schriftelijk voorgelegde corrigerende maatregelen. Corrigerende maatregelen bij '*kritieke afwijkingen*' in de implementatie worden in de praktijk beoordeeld.

De certificatie-instelling rondt een initieel certificatieonderzoek, inclusief een eventuele herbeoordeling van corrigerende maatregelen op vastgestelde '*kritieke afwijkingen*', af binnen een periode van drie maanden. Indien het onderzoek langer duurt, vervallen alle resultaten.

4.2.7 Tijdsbesteding

Voor de tijdsbesteding door de certificatie-instelling geldt de tijdsduur in tabel 1, met de volgende uitgangspunten:

- deze aangegeven tijdsduur geldt als minimum;
- de vermelde tijden zijn exclusief de benodigde tijd voor beoordeling van te corrigeren 'kritieke en niet-kritieke afwijkingen' en exclusief reistijd, maar inclusief rapportagetijd.

Bij initieel certificatieonderzoek	Tijdsbesteding
Documentatiebeoordeling met beoordeling kwaliteitsmanagementsysteem	
- indien wel ISO 9001 aanwezig is	2 uur
- indien geen ISO 9001 aanwezig is	4 uur
Bij opvolgings- en verlengingsonderzoek	Tijdsbesteding
Documentatiebeoordeling met beoordeling kwaliteitsmanagementsysteem	
- indien wel ISO 9001 aanwezig is	1 uur
- indien geen ISO 9001 aanwezig is	3 uur
- indien de organisatie maximaal 2 actoren kent, ongeacht aanwezigheid van ISO9001	1 uur
Bij initieel, opvolgings- en verlengingsonderzoek	Tijdsbesteding
Vorbereiding beoordeling	4 uur per beoordeling
Beoordeling implementatie van eisen op een vestiging met	
- 1 of 2 actoren	1 uur per vestiging
- meer dan 2 actoren	2 uur per vestiging
Beoordeling implementatie van eisen in een onderzoeksproject:	
- protocol 4002 'Bureauonderzoek'	1 uur per protocol
- protocol 4001 'PvE'	1 uur per protocol
- protocol 4003 'IVO-P'/4103 'IVO'	4 uur per protocol
- protocol 4003 'IVO-O'	2 uur per protocol
- protocol 4004/4104 'Opgraven'	4 uur per protocol
- protocol 4006 'Specialistisch Onderzoek'	2 uur per protocol
- protocol 4107 'Arch. Begeleiding (wb)'	4 uur per protocol
- protocol 4010 'Depotbeheer'	2 uur per protocol

Tabel 1: tijdsduur certificatieonderzoek; gedurende de uitvoering van een beoordelingsonderzoek moet de volledige voorgescreven kennis van het beoordelingsteam aanwezig zijn (zie hiervoor par 4.3.3). De voorbereiding van het onderzoek valt in dit kader niet onder de uitvoering.

De certificatie-instelling houdt zich aan deze tabel maar kan hier naar boven van afwijken indien de omvang van de beoordeling daar aanleiding toe geeft (bijv. indien er veel actoren op één bezocht project beoordeeld moeten worden). Indien de certificatie-instelling het nodig acht om hier structureel van af te wijken, dan meldt zij dit aan het CCvD Archeologie van SIKB.

4.3 Certificatie-instelling

4.3.1 Algemene eisen aan een certificatie-instelling

Een certificatie-instelling die certificatieonderzoek uitvoert volgens dit certificatieschema:

- voldoet aan de eisen die door de ISO/IEC 17065 aan certificatie-instellingen worden gesteld;
- voldoet aan de eisen die door dit certificatieschema aan certificatie-instellingen worden gesteld;
- beschikt over een overeenkomst met de schemabeheerder over het gebruik van dit certificatieschema;

- beschikt over een aanwijzing van de Minister van OCW conform het 'Besluit Erfgoedwet Archeologie';
- beschikt over een geldige accreditatie voor dit certificatieschema op basis van ISO/IEC 17065, verstrekt door de Raad voor Accreditatie of door een organisatie waarmee de Raad voor Accreditatie een Multi Lateral Agreement MLA (EA/IAF) of andere gelijkwaardigheidsovereenkomsten heeft gesloten.

De schemabeheerder is verantwoordelijk voor het informeren van de Raad voor Accreditatie over relevante ontwikkelingen in dit schema en gerelateerd aan dit schema.

4.3.2 Onafhankelijkheid

De eisen aan onafhankelijkheid, zoals gesteld in ISO/IEC 17065 zijn van kracht.

Toelichting:

De Erfgoedwet stelt hierbij de volgende eisen:

- *het afgeven van certificaten voor activiteiten binnen de reikwijdte van dit certificatieschema waarvoor een wettelijke erkenningsverplichting bestaat, is voorbehouden aan hiervoor aangewezen certificatie-instellingen (wettelijke eis);*
- *op de onafhankelijkheid van de certificatie-instelling zijn de eisen van toepassing die voortvloeien uit het Besluit Erfgoedwet Archeologie (wettelijke eis).*

4.3.3 Personeel van de certificatie-instelling

In aanvulling op de eisen aan personeel van de certificatie-instelling, die volgen uit de ISO/IEC 17065, gelden de volgende competentie-, kennis- en ervaringseisen:

- Het beoordelingsteam:
  - bestaat uit een leadauditor (deze leidt fysiek het onderzoek bij de organisatie), al dan niet aangevuld met een of meer technische experts;
  - voldoet aan de eisen die zijn gesteld aan zowel de lead-auditor als aan de technisch expert.

Toelichting:

De rol van technisch expert kan uitgevoerd worden door de lead-auditor, zolang wordt voldaan aan de eisen aan het beoordelingsteam.

- De lead-auditor:
  - beschikt over een werk- en denkniveau dat minimaal gelijk is aan hoger beroepsonderwijs;
  - voldoet aan de voorwaarden zoals gesteld aan (lead)auditors in NEN-ISO 19011;
  - voldoet aan de voorwaarden om een kwalificatie te verkrijgen als auditor voor kwaliteitsmanagementsysteemcertificatie gericht op IAF code 34 'Engineering services' en of IAF code 35, 'Other services';
  - heeft geen (advies)werkzaamheden verricht bij of voor de te certificeren organisatie gedurende de drie jaren voorafgaand aan de beoordeling.
- De technische expert:
  - beschikt over specifieke kennis van de processen waaraan dit certificatieschema eisen stelt;
  - beschikt over een competentieniveau dat minimaal gelijk is aan het competentieniveau van een Senior KNA Archeoloog.
  - bij protocollen IVO (waterbodems), Opgraven (waterbodems) en Archeologische begeleiding (waterbodems): beschikt over een competentieniveau dat minimaal gelijk is aan het competentieniveau van een Senior KNA Archeoloog specialisme waterbodems;
  - is niet geautoriseerd voor het zelfstandig (d.w.z. zonder leadauditor) uitvoeren van een certificatieonderzoek;
  - heeft geen (advies)werkzaamheden verricht bij of voor de te certificeren organisatie gedurende de drie jaren voorafgaand aan de beoordeling.
- De reviewer:
  - beschikt over de kennis en ervaring op het niveau van een lead-auditor;

- beschikt over de kennis over de uitvoering van de processen waaraan dit certificatieschema eisen aan stelt op het niveau van het beoordelingsteam, met uitzondering van de werkervaring;
  - heeft geen betrokkenheid bij de directe uitvoering van het certificatieonderzoek van de betreffende organisatie.
  - heeft geen (advies)werkzaamheden verricht bij of voor de te certificeren organisatie gedurende de drie jaren voorafgaand aan de beoordeling.
- De beslisser:
    - beschikt over de kennis en ervaring op het niveau van een lead-auditor, met uitzondering van de auditervaring;
    - heeft geen betrokkenheid bij de directe uitvoering van het certificatieonderzoek van de betreffende organisatie.

4.3.4 Rapportage van beoordelingsteam

De rapportage van het beoordelingsteam geeft ten minste een overzicht van:

- de implementatie van de eisen van deze beoordelingsrichtlijn, die op de betreffende locatie te beoordelen zijn;
- het door de certificatie-instelling uitgevoerde onderzoek, de tijdsbesteding (kantoor/locatie/rapportage), de namen en functies van het beoordelingsteam, de namen en functies van alle geïnterviewden;
- een lijst met bevindingen;
- een samenvatting van de constatering, zowel in positieve als negatieve zin;
- een toelichting op (kritieke) afwijkingen;
- het eindoordeel van het beoordelingsteam.

4.3.5 Review

Op dit certificatieschema zijn de eisen voor review van toepassing die volgen uit de ISO 17065.

4.3.6 Beslissing over certificaat verlening

Op dit certificatieschema zijn de eisen voor beslissing van toepassing die volgen uit de ISO 17065.

4.3.7 Afgifte certificaat

Na een positieve beslissing over certificatie geeft de certificatie-instelling een certificaat of, buiten accreditatie, een 'certificaat onder voorbehoud' af. Dit certificaat is een procescertificaat voor het toepassingsgebied van dit certificatieschema in de zin van de EN/ISO-IEC 17065.

Het procescertificaat wordt afgegeven per organisatie. Op het certificaat komt duidelijk tot uitdrukking voor welke juridische entiteit, op welke vestiging(en) en op welk protocol of welke protocollen het certificaat van toepassing is.

In geval het certificaat (ook) wordt afgegeven voor het protocol IVO (landbodems) wordt opgenomen of het certificaat geldt voor onderdeel 'proefsleuven', 'onderdeel overig' of beide onderdelen.

In geval het certificaat (ook) wordt afgegeven voor het protocol IVO (waterbodems) wordt opgenomen of het certificaat geldt voor onderdeel 'Onderwater-waarderend', onderdeel 'Onderwater-verkenmend', 'Opwater' of een combinatie van deze onderdelen.

De certificatie-instelling volgt bij het opstellen van een certificaat of 'certificaat onder voorbehoud' de aanwijzingen uit Bijlage 3.

4.3.8 Geldigheid certificaat

Het certificaat is geldig voor een periode van vier jaar, tenzij dit van rechtswege, door de organisatie en of de certificatie-instelling wordt beëindigd of aanpassing behoeft.

Toelichting:

Voor de geldigheid van een certificaat onder voorbehoud wordt verwezen naar par. 4.2.3.1.

4.3.9 **Geheimhouding, klachten en geschillen**

Op dit certificatieschema zijn de eisen voor geheimhouding, klachten en geschillen voor accreditatie van toepassing die volgen uit de ISO 17065.

4.3.10 **Archivering**

Op dit certificatieschema zijn de eisen voor archivering van toepassing die volgen uit de ISO 17065.

4.3.11 **Beroep**

Op dit certificatieschema zijn de eisen voor beroep van een organisatie jegens een certificatie-beslissing van toepassing die volgen uit de ISO 17065.

Toelichting:

De eisen uit ISO 17065 betreffen o.a. een onafhankelijke procedure, hoor en wederhoor, klacht- en beroepsmogelijkheden, terugkoppeling en opvolging.

4.4 **Sancties jegens de organisatie**

Als hiertoe volgens de certificatie-instelling aanleiding bestaat heeft deze het recht om het certificaat te schorsen, in te trekken tijdens de geldigheidsperiode. De certificatie-instelling past in de volgende situaties in ieder geval de daarbij aangegeven sancties toe:

1. Een schriftelijke waarschuwing:
  - a. bij het niet nemen van afdoende corrigerende maatregelen binnen de termijn die dit certificatieschema daar aan stelt of binnen de door de certificatie-instelling vastgestelde termijn indien deze termijn korter is;
  - b. bij constatering van een kritieke afwijking voor een tweede maal binnen 1,5 jaar tijdens een opvolgingsonderzoek of klachtenonderzoek;
  - c. in geval de certificatie-instelling eenzelfde niet-kritieke afwijking meer dan tweemaal tijdens opeenvolgende beoordelingsonderzoeken vaststelt;
  - d. bij het niet uitvoeren van interne audits of bij het structureel uitvoeren van te weinig interne audits;
Toelichting:
De term 'structureel' betekent: in twee opeenvolgende jaren. Het niet halen van het in het schema opgegeven aantal interne audits (i.c. de norm) leidt altijd tot een afwijking, die door de certificatie-instelling wordt gerapporteerd in haar rapportage. In geval 70% van de norm in twee opeenvolgende jaren niet wordt gehaald, volgt een schriftelijke waarschuwing.
  - e. indien een medewerker (eigen tijdelijk of vast personeel, uitzendpersoneel of ingehuurde / ingeleende medewerkers) wordt ingezet voor werkzaamheden waarvoor een KNA actor nodig is en de medewerker niet of niet meer voldoet aan de competentie-eisen die gesteld worden aan deze KNA actor;
  - f. Indien de administratieve koppeling tussen opdrachtvorming, voorbereiding, uitvoering en projectdocumentatie van een project niet herleidbaar is.
2. Een extra toets:
  - a. op het onderwerp interne audits bij het niet nemen van afdoende corrigerende maatregelen op het onderwerp interne audits binnen de termijn die dit certificatieschema daar aan stelt of binnen de door de certificatie-instelling vastgestelde termijn indien deze termijn korter is.
3. Een schorsing van het gebruik van het certificaat:
  - a. indien de organisatie niet afdoende of niet binnen de termijn reageert op een schriftelijke waarschuwing;
  - b. in geval het noodzakelijk zou zijn om een organisatie binnen een periode van 1,5 jaar op grond van dezelfde afwijking voor een tweede maal een schriftelijke waarschuwing te sturen.

4. Directe intrekking van het certificaat:

- a. indien de organisatie gedurende een periode van zes maanden niet kan beschikken over een Senior KNA functionaris anders dan via de Vervangingsregeling Senior KNA functionaris;
- b. bij een ernstige overtreding van een wettelijk voorschrift dat in directe relatie staat met de activiteit waarvoor het certificaat zal gelden of geldt (zoals fraude, grove onrechtmatigheden of structurele fouten die hebben geleid tot een bestuursrechtelijke en/of strafrechtelijke veroordeling) en die van wezenlijke invloed is op het eindresultaat.

Toelichting: denk bijvoorbeeld aan het delict valsheid in geschrifte (artikel 225 WvS) in directe relatie tot dit certificatieschema. Deze feiten kunnen blijken uit justitiële en opsporings- en vervolgingsacties. Betrokkene kan uiteraard bezwaar aantekenen tegen intrekking van het certificaat op deze gronden.

[A]

In geval van een schriftelijke waarschuwing krijgt de organisatie maximaal één maand de tijd om afdoende corrigerende maatregelen te nemen en deze bij de certificatie-instelling kenbaar te maken. De certificatie-instelling schorst het certificaat op, als zij na de beoordeling op de uitvoering van de opgelegde corrigerende maatregelen vaststelt dat de organisatie niet voldoet aan de eisen die de grondslag waren voor de schriftelijke waarschuwing.

[B]

In geval van een schorsing krijgt de organisatie maximaal één maand de tijd om afdoende corrigerende maatregelen te nemen en deze bij de certificatie-instelling kenbaar te maken. De certificatie-instelling voert binnen een maand eerst (een) extra opvolgsonderzoek(en) uit. Zij heft de schorsing op nadat zij heeft vastgesteld dat de organisatie weer volledig aan de eisen voldoet voordat zij de schorsing opheft. Zij trekt het certificaat in als de organisatie ook na (een) extra opvolgsonderzoeken niet aan de eisen voldoet.

[C]

In geval van intrekking van het certificaat overtuigt de organisatie er de certificatie-instelling eerst van dat zij structureel corrigerende maatregelen heeft doorgevoerd, voordat een aanvraag tot certificatie opnieuw in behandeling wordt genomen. Dit is dan een volledig onverkort initieel certificatie-onderzoek.

Ingeval een certificaat is ingetrokken

- voor protocol 4103 IVO (waterbodems) en of protocol 4104 Opgraven (waterbodems) wegens het ontbreken van (referentie-)projecten, of
- omdat de organisatie gedurende een periode van zes maanden niet beschikt over een Senior KNA functionaris anders dan via de Vervangingsregeling Senior KNA functionaris en de heraanvraag voor certificaat vindt plaats binnen een half jaar na het intrekken van het certificaat, dan is het aantonen van structureel corrigerende maatregelen niet nodig. Om opnieuw een certificaat te krijgen, moet de organisatie wel een onverkort initieel certificatie-onderzoek doorlopen.

[D]

In geval van schorsing of intrekking van het certificaat mag de organisatie niet onder certificaat werken en geen gebruik maken van het beeldmerk Kwaliteitsborging Archeologie SIKB. De organisatie stelt alle opdrachtgevers van alle lopende opdrachten onmiddellijk schriftelijk op de hoogte van een schorsing of intrekking.

Na opheffing van een schorsing of na verstrekking van een hernieuwd certificaat na eerdere intrekking, kan de organisatie onder certificaat werken en gebruikmaken van het beeldmerk Kwaliteitsborging Archeologie SIKB.

[E]

De certificatie-instelling kan een verzoek tot certificering aanhouden of weigeren, of een certificaat tijdelijk of definitief intrekken, indien de verzoeker of houder van het certificaat de belangen van de certificatie-instelling ernstig heeft geschaad.

De certificatie-instelling kan een verzoek tot certificering aanhouden of weigeren, een certificaat tijdelijk of definitief intrekken, indien de verzoeker of houder betrokken is bij een ernstige overtreding van

een wettelijk voorschrift dat in directe relatie staat met de activiteit waarvoor het certificaat zal gelden of geldt. Bij een vermoeden van of bij gebleken fraude of valsheid in geschrifte, waarbij verzoeker of houder is betrokken en die in relatie staat met de activiteit waarvoor het certificaat zal gelden of geldt, beoordeelt de certificatie-instelling in hoeverre dat aanleiding is om een verzoek tot certificering aan te houden of een certificaat tijdelijk of definitief in te trekken.

4.5 Certificaat-overname

4.5.1 Overname gecertificeerde organisatie door certificatie-instelling

Het kan zijn dat de organisatie en/of de certificatie-instelling besluit(en) om de certificatieovereenkomst te beëindigen.

Het staat de organisatie vrij om nadien een opdracht te verlenen aan een andere certificatie-instelling. Als dat voor het verstrijken van de geldigheidstermijn van het certificaat gebeurt, is er sprake van certificaatovername. In die situatie verzoekt de organisatie de certificatie-instelling, die het onderzoek eerder uitvoerde, alle beoordelingsrapportages van de afgelopen vier jaar (of alle beoordelingsrapportages indien het certificaat minder dan vier jaar geleden is verstrekt) rechtstreeks toe te zenden aan de andere certificatie-instelling.

De certificatie-instelling waarnaar de organisatie wil overstappen beoordeelt de beschikbare informatie als volgt.

- Indien uit de eerder opgemaakte rapportages blijkt dat:
  - deze recent en volledig zijn en volgens de eisen zijn opgemaakt én;
  - de organisatie aan de eisen voldeed én;
  - indien van toepassing, periodieke opvolgingsonderzoek volgens de vastgestelde frequenties zijn uitgevoerd,dan worden deze rapportages direct voorgelegd aan de beslisser van de certificatie-instelling en vindt voor certificatie geen aanvullend onderzoek plaats.
- Indien blijkt dat de rapportages onvolledig zijn of dat organisatie niet volledig aan de eisen voldeed, dan moet de organisatie een nieuw certificatie-onderzoek volgens de eisen uit deze beoordelingsrichtlijn positief doorlopen voordat tot certificatie wordt overgegaan.

Het is de organisatie niet toegestaan op enig moment te beschikken over meer dan één geldig certificaat van verschillende certificatie-instellingen voor dezelfde activiteiten onder dit certificatieschema.

Bijlage 1 Afkortingen

Naar deze bijlage wordt verwezen in paragraaf 1.7.

AB	Archeologische Begeleiding
ABR	Archeologisch Basis Register
ADS	Archaeological Data Service
AMK	Archeologische Monumenten Kaart
AMvB	Algemene Maatregel van Bestuur
AMZ	Archeologische MonumentenZorg
ARBO	ARBeidsOmstandigheden
ARCHIS	ARCHeologisch Informatie Systeem
ASB	Archeologische Standaard Boorbeschrijving
Ba	Bachelor
BRL	Beoordelingsrichtlijn
¹⁴ C	Koolstof (radioactieve isotoop), gebruikt voor datering
CIS	Centraal Informatie Systeem
CCvD	Centraal College van Deskundigen
CMA	Centraal Monumenten Archief
DINO	Data en Informatie van de Nederlandse Ondergrond
DNA	DesoxyriboNucleic Acid
DS	Afkorting voor specificatie Deponeren
DSA	Data Seal of Approval
EA	European Accreditation
GIS	Geografische InformatieSystemen
GPS	Global Positioning System
IAF-MLA	International Accreditation Forum-Multilateral Agreement
ICT	Informatie- en CommunicatieTechnologie
IKAW	Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden
IPO	InterProvinciaal Overleg
ISO	International Standardization Organization
IVO	Inventariserend Veld Onderzoek
JPEG	Joint Photographic Expert Group
KLIC	Kabel- en Leidingen InformatieCentrum
KNA	Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie
lb	Landbodems
LS	Afkorting voor specificatie Bureauonderzoek
Ma	Masters
NAP	Normaal Amsterdams Peil (=officieel peilmerk)
NEN	Nederlandse Norm
NOaA	Nationale Onderzoeksagenda Archeologie
NEN	Nederlands Normalisatie Instituut (nu: NEN)

OCW	Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen
ODA/ODIF	Open Document Architecture/ Open Document Interchange Format
OS	Afkorting voor specificatie Opgraven
PDF	Portable Document Format
PS	Afkorting voor specificatie Programma van Eisen
PvA	Plan van Aanpak
PvE	Programma van Eisen
RCE	Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
RD	RijksDriehoeksnet
RvA	Raad voor Accreditatie
SAI	Standaard Archeologische Inventarisatie
SGML	Standardized General Markup Language
SIKB	Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer
SO	Specialistisch Onderzoek
SPDL	Standard Page Description Language
Specs	Specificaties
SQL	Standard Query Language
VS	Afkorting voor specificatie Inventariserend VeldOnderzoek
wb	Waterbodems

Bijlage 2 Reglement voor het gebruik van beeldmerken 'Kwaliteitswaarborg SIKB'

Naar deze bijlage wordt verwezen in paragraaf 2.3.

De beeldmerken 'Kwaliteitswaarborg SIKB', verder te noemen 'de beeldmerken', zijn ontwikkeld om naar alle betrokken partijen duidelijkheid te verschaffen over de kwaliteitsborging van activiteiten in het archeologisch onderzoek. Hierbij worden twee beeldmerken onderscheiden:

- Beeldmerk Kwaliteitswaarborg SIKB met accreditatie': Organisaties die én een certificaat hebben voor in het certificatieschema BRL SIKB 4000 beschreven werkzaamheden én hun daaruit voortvloeiende jaarlijkse afdracht aan SIKB hebben voldaan mogen het 'beeldmerk met accreditatie' hanteren.
- Beeldmerk Kwaliteitswaarborg SIKB zonder accreditatie': Organisaties die én een 'certificaat onder voorbehoud' hebben voor in het certificatieschema BRL SIKB 4000 beschreven werkzaamheden én hun daaruit voortvloeiende jaarlijkse afdracht aan SIKB hebben voldaan mogen het 'beeldmerk zonder accreditatie' hanteren

Het beheer van de beide beeldmerken en het toezicht op het juist gebruik van daarvan wordt voor het certificatieschema BRL SIKB 4000 'Archeologie' uitgeoefend door het CCvD Archeologie, dat functioneert onder de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer SIKB. De daartoe bevoegde certificatie-instellingen zien toe op het juist gebruik van de beeldmerken tijdens hun controles bij de gecertificeerde organisatie.

Deze organisaties krijgen het recht om een beeldmerk te plaatsen

1. op alle rapportages en aanbiedingen waarbij de uitvoering van archeologisch onderzoek van landbodems plaatsvindt, maar alleen als de activiteiten volledig zijn / worden uitgevoerd onder certificaat. Indien op kritieke punten is afgeweken van de proceseisen, is het gebruik van het beeldmerk niet toegestaan. Kritieke punten zijn: punten die leiden tot een ongewenste afwijking van de uitvoering van het archeologisch onderzoek en dus mogelijk ook een ongewenste afwijking van het eindresultaat en combinaties hiervan.
2. op briefpapier, mits de brief geen melding maakt van archeologisch onderzoek van landbodems dat niet is of wordt uitgevoerd onder certificaat dan wel onder 'certificaat onder voorbehoud'.
3. in algemene zin (inclusief promotie, bedrijfspresentatie), als deze documentatie:
  - mede betrekking heeft op archeologisch onderzoek van landbodems dat is of wordt uitgevoerd onder certificaat dan wel onder 'certificaat onder voorbehoud' én
  - op geen enkele manier betrekking heeft op archeologisch onderzoek van landbodems dat niet is of wordt uitgevoerd onder certificaat dan wel onder 'certificaat onder voorbehoud'.

Wanneer een document over meerdere activiteiten gaat, waarvan een deel wel en een deel niet is of wordt uitgevoerd onder certificaat dan wel onder 'certificaat onder voorbehoud', dan mag het beeldmerk alleen in dat document worden geplaatst op een zodanige manier dat volstrekt duidelijk is welke activiteiten onder certificaat dan wel onder 'certificaat onder voorbehoud' zijn uitgevoerd.

Met 'onder certificaat' wordt bedoeld 'conform de eisen, zoals omschreven in BRL SIKB 4000, 'Archeologie' en de daarbij horende protocollen'.

Met 'onder certificaat onder voorbehoud' wordt bedoeld 'conform de eisen, zoals omschreven in BRL SIKB 4000, 'Archeologie' en de daarbij horende protocollen' en met inachtneming van het gestelde rond 'certificatie onder voorbehoud'.

Hierbij geldt de ten tijde van de uitvoering van het archeologisch onderzoek voor de uitvoerende organisatie vigerende versie van deze documenten.

Bij gebruik van een van beide beeldmerken moet steeds in de rapportage vermeld worden welk protocol van toepassing is op het in de rapportage beschreven werk.

Tegen bedrijven of instellingen die het voorgeschreven gebruik van de beeldmerken overtreden kunnen sancties worden ingesteld. Een mogelijke actie is het verlies van de bevoegdheid van het gebruik van het beeldmerk.

De beeldmerken zijn wettig gedeponeed. Elk misbruik van een beeldmerk kan privaatrechtelijk worden aangepakt.

Bijlage 3 Aanwijzingen voor af te geven certificaten

Naar deze bijlage wordt verwezen in paragraaf 4.3.7.

De certificatie-instelling neemt de hieronder tussen aanhalingstekens ('...') weergegeven tekstpassage over op het af te geven certificaat en volgt voor het overige de in deze bijlage opgenomen aanwijzingen.

'Dit procescertificaat is op basis van BRL SIKB 4000, versie [versienummer], afgegeven conform het Reglement van [certificatie-instelling] voor [organisatie] voor het toepassingsgebied van de hieronder vermelde protocol[*len*] zoals gedefinieerd in paragraaf 1.3 van deze beoordelingsrichtlijn:

- *protocol[*len*] (incl. versienummer) waarvoor het certificaat geldt*
- *ingeval protocol IVO (landbodems en of waterbodems): tevens de onderdelen waarvoor het certificaat geldt*

[Certificatie-instelling] verklaart hierbij op basis van het uitgevoerde certificatie-onderzoek dat het gerechtvaardigd vertrouwen bestaat dat de door [organisatie] verrichte werkzaamheden voor voorbereiding, uitvoering en oplevering van archeologische onderzoek, voor zover dat valt binnen de op dit certificaat vermelde protocol[*len*], inclusief de daarvoor benodigde secundaire processen vanaf acceptatie van de opdracht tot oplevering, bij voortdurend voldoet aan de in dit procescertificaat vastgelegde specificaties.'

Indien het proces-certificaat wordt afgegeven als 'certificaat onder voorbehoud' conform paragraaf 4.2.3.1 wordt tevens opgenomen.

'Dit procescertificaat is afgegeven als 'certificaat onder voorbehoud', conform paragraaf 4.2.3.1 van BRL SIKB 4000, versie [versienummer] en valt buiten de accreditatie van de Raad voor Accreditatie'.

De certificatie-instelling vermeldt op het procescertificaat verder ten minste:

- elke vestiging, inclusief naam, adres, plaats en telefoonnummer, van de organisatie waarop het certificaat van toepassing is;
- dat het een procescertificaat betreft op basis van het systeem voor certificatie van processen ondersteund door audit van het management systeem (systeem 6), zoals beschreven in NEN-EN-ISO/IEC 17067;
- dat de opdrachtgever zich in geval van klachten wendt tot de organisatie en, zo nodig, tot de certificatie-instelling;
- logo van de certificatie-instelling;
- certificaatnummer, datum afgifte certificaat en datum einde geldigheid certificaat;
- ondertekening door de certificatie-instelling;
- afbeelding van het beeldmerk Kwaliteitswaarborg SIKB (voor een 'certificaat onder voorbehoud' is dit het beeldmerk Kwaliteitswaarborg SIKB zonder accreditatie').

Bijlage 4 Competentie-eisen aan actoren

Naar deze bijlage wordt verwezen in paragraaf 3.5.2.

Deze bijlage bestaat uit de volgende paragrafen:

Inleiding

1. A. Kenniseisen ter verkrijging van de actorstatus (inclusief bewijsvoering) binnen protocollen landbodems, Depotbeheer en Specialistisch onderzoek
B. Kenniseisen ter verkrijging van de actorstatus (inclusief bewijsvoering) binnen protocollen waterbodems
2. A. Ervaringseisen ter verkrijging van de actorstatus (inclusief bewijsvoering) binnen protocollen landbodems, Depotbeheer en Specialistisch onderzoek
B. Ervaringseisen ter verkrijging van de actorstatus (inclusief bewijsvoering) binnen protocollen waterbodems
3. Onderhoudseisen ter behoud van de actorstatus (inclusief bewijsvoering)
4. Overgangsregeling

Inleiding

Proces ter opname in het Actorregister Archeologie

Om een registratie als actor te verkrijgen moet een persoon voldoen aan competentie-eisen.

De competentie-eisen ter verkrijging van een actorstatus bestaan uit kenniseisen (paragraaf 1A resp. 1B van deze bijlage) en ervaringseisen (paragraaf 2A resp. 2B van deze bijlage).

Voor personen die al als actor functioneerden voor de inwerkingtreding van dit certificatieschema staat in paragraaf 4 van deze bijlage een overgangsregeling.

Een persoon kan aan de hand van bewijsmiddelen aantonen dat hij/zij aan de competentie-eisen voldoet.

De bewijsmiddelen bestaan uit diploma's, certificaten, etc. (kenniseisen), uit publicaties, rapportages, etc. (ervaringseisen) en contracten en uit werkgevers-/opdrachtgeversverklaringen (ervaringseisen).

Personen die voldoen aan de competentie-eisen kunnen dit laten controleren door een onafhankelijke toetser. Deze controle betreft alleen het vaststellen van de aanwezigheid van de vereiste bewijsmiddelen. De persoon is verantwoordelijk voor het aanleveren van de benodigde bewijsmiddelen.

De toetser is een onafhankelijke, door het CCvD Archeologie aangewezen partij. Deze controleert of de persoon beschikt over de juiste bewijsmiddelen die aantonen dat de persoon voldoet aan de competentie-eisen die zijn verbonden aan de actorstatus. Het is dus geen inhoudelijke toets. Deze verantwoordelijkheid ligt bij opleidingsinstellingen, werkgevers, inleners, etc.

Indien de toetser vaststelt dat alle benodigde bewijsmiddelen aanwezig zijn, dan kan de persoon als actor worden opgenomen in het Actorregister Archeologie.

Proces ter verlenging van de actorstatus

Een actorstatus dient – op basis van aangetoond onderhoud van deze actorstatus (zie paragraaf 3 van deze bijlage) – telkenmale na een periode van vier jaar verlengd te worden. De verlenging kan op twee manieren geschieden:

- Een actor die voldoet aan de onderhoudseisen laat dit controleren door een onafhankelijke toetser. Deze controle betreft alleen het vaststellen van de aanwezigheid van de vereiste bewijsmiddelen. De actor is verantwoordelijk voor het aanleveren van de benodigde bewijsmiddelen. Indien de toetser vaststelt dat alle benodigde bewijsmiddelen aanwezig zijn, dan kan de actorstatus van de actor verlengd worden.

- Een werkgever van een actor die voldoet aan de onderhoudseisen laat dit controleren door zijn certificatie-instelling. Deze controle betreft het vaststellen van de aanwezigheid van een opleidingsplan binnen de organisatie en dat voldoet aan de eisen in paragraaf 3.5.3 alsmede het vaststellen van de diploma's, getuigschriften, bewijzen van deelname, etc. die door de individuele actoren in het kader van het opleidingsplan zijn behaald. De werkgever is verantwoordelijk voor het aanleveren van de benodigde bewijsmiddelen. Indien de certificatie-instelling vaststelt dat alle benodigde bewijsmiddelen aanwezig zijn, dan kan de actorstatus van de actor verlengd worden.

Vervallen van een actorstatus

Indien een actorstatus niet wordt verlengd binnen vier jaar na de verkrijging of vorige verlenging van deze actorstatus, dan vervalt deze actorstatus.

Een persoon van wie een actorstatus is vervallen, kan deze opnieuw aanvragen. Hierbij geldt het volgende:

- Het registratienummer van de vervallen actorstatus moet worden aangetoond aan de toetsers;
- De kenniseis (opleidingen), zoals die geldt voor nieuwe actoren, is niet van toepassing;
- De publicatie-eis, zoals die geldt voor nieuwe actoren, is niet van toepassing. Het vereiste aantal werkervaringsuren, zoals dat geldt voor nieuwe actoren, wordt gehalveerd. De werkervaring die wordt ingezet voor de aanvraag, mag niet zijn ingezet bij een eerdere toekenning van een actorstatus;
- De doorlooptijd voor het opdoen van de werkervaringsuren, zoals die geldt voor nieuwe actoren, is niet van toepassing.

Toelichting:

Als voorbeeld geldt het volgende. Een persoon van wie de actorstatus Senior KNA Archeoloog is vervallen, kan deze status opnieuw aanvragen. Hij/zij moet hiervoor het registratienummer van de vervallen actorstatus aantonen (bijv. aan de hand van het (verlopen) bewijs van inschrijving in het Actorregister Archeologie). Aan de hand van dit nummer kan de toetsers nagaan of sprake is van een 'eerste verkrijging' of een 'hernieuwde verkrijging'. Met een eerder toegekend registratienummer is tevens aangetoond dat de persoon initieel aan de opleidingseisen en publicatie-eisen heeft voldaan.

Vervolgens moet de persoon 3000 werkervaringsuren aantonen. Deze mogen behaald zijn op elk willekeurig moment (voor of na de eerste verkrijging van de actorstatus). De uren mogen echter niet zijn ingezet voor de eerste verkrijging van de actorstatus of voor een andere actorstatus.

Verkrijging meerdere actorstatussen

Om een bepaalde actorstatus te verkrijgen, moet een persoon voldoen aan specifieke opleidings- en ervaringseisen voor deze actorstatus.

Als een persoon meerdere actorstatussen tegelijkertijd wil verkrijgen, dan moet hij / zij voldoen aan de opleidings- en ervaringseisen voor elk van de gewenste actorstatussen.

Als een persoon met een al geregistreerde actorstatus, één of meer extra actorstatussen wil verkrijgen, dan moet hij / zij voldoen aan de opleidings- en ervaringseisen voor elk van de extra actorstatussen.

Ervaring en publicaties mogen meerdere malen ingezet worden voor het verkrijgen van meerdere actorstatussen tegelijkertijd of voor het verkrijgen van extra actorstatussen, tenzij sprake is van het verkrijgen van een actorstatus, nadat deze status eerder is verlopen.

Toelichting:

Een KNA Archeoloog Ma moet bijvoorbeeld beschikken over 3000 ervaringsuren binnen zijn actorstatus. Hij moet deze aantonen bij het aanvragen van de actorstatus KNA Archeoloog Ma. Ter verkrijging van de actorstatus 'Senior KNA Archeoloog' zijn 6000 ervaringsuren vereist. De eerste 3000 ervaringsuren die zijn opgevoerd bij de verkrijging van de actorstatus KNA Archeoloog Ma mogen hierbij (opnieuw) ingezet worden.

Na controle van de bewijsmiddelen voor het voldoen aan de opleidings- en ervaringseisen wordt de persoon opgenomen in het 'Actorregister Archeologie'.

Metten van werkervaring

Werkervaringseisen die betrekking hebben op de factor 'tijd' worden gemeten in besteedde tijd (de tijd in uren die is besteed aan werkzaamheden die aansluiten op de voor de actorstatus vereiste ervaring) en doorlooptijd (de tijd in jaren die benodigd is om de ervaring op te doen).

Voor het verkrijgen van de status van KNA functionaris Ba of KNA functionaris Ma geldt een minimaal te besteden tijd van 3000 uur en een minimale doorlooptijd van 3 jaar.

Voor het verkrijgen van de status van Senior KNA functionaris geldt een minimaal te besteden tijd van 6000 uur en een minimale doorlooptijd van 6 jaar.

Toelichting:

Het begrip 'te besteden tijd' maakt het mogelijk dat ook personen die gedurende een langere periode niet werkzaam zijn als actor (zwangerschap, sabbatical, werkloosheid, langdurige ziekte), een actorstatus kunnen krijgen.

Bijvoorbeeld: een archeologe die in haar eerste werkjaar fulltime werkt (1680 u), daarna 5 jaar 0,65 fte (5 * 1092 u) werkt en in die 5 jaar driemaal 16 weken (3 * 36 u/w * 0,65 = 1123 u) zwangerschapsverlof opneemt heeft na 6 jaar een werkervaring van 6010 uur. Dat is voldoende is voor de seniorstatus.

Met het begrip 'doorlooptijd' wordt voorkomen dat relatief onervaren archeologen te snel kunnen doorgroeien naar een Seniorstatus.

Bijvoorbeeld: een functionaris die de status van Senior KNA Archeoloog wil verkrijgen, moet 6000 uur van de vereiste werkervaring aantonen. Deze 6000 uur moet hij over een periode van minimaal 6 jaar verkregen hebben. Het werken van 4 achtereenvolgende jaren met ieder 1500 uur is dus niet voldoende.

De te besteden tijd (in uren) kan worden aangetoond aan de hand van:

- een of meer arbeidsovereenkomsten, met daarin de omvang van de overeenkomst waarbij één fte geldt als 1680 uur en of
- een of meer inleen-/uitzendcontracten met daarin de omvang van het contract en of
- een of meer projectopdrachten en of door opdrachtgever geaccordeerde offertes die daaraan ten grondslag liggen met daarin de aanneemsom van de opdracht. Daarbij wordt het aantal uren berekend door het totale factuurbedrag van de projectopdracht te delen door het vaste uurtarief van de actor. De uurtarieven moeten in dit kader worden aangetoond aan de toetsers, niet aan de opdrachtgever/klant. Indien de actor niet beschikt over een vast uurtarief, wordt een standaarduurtarief aangehouden van € 60,00 per uur (excl. BTW), ongeacht de actorstatus.

Uit de arbeidsovereenkomst(en), inleen-/uitzendcontract(en) en of projectopdracht(en) moet blijken dat de (potentiële) actor is ingezet voor werkzaamheden die aansluiten op de vereiste ervaring. Wanneer dit niet blijkt uit een arbeidsovereenkomst of een inleen-/uitzendcontract, kan dit alsnog worden aangetoond door een verklaring van de werkgever resp. inlener, waarin de rol van de actor duidelijk wordt vermeld.

De uren die worden berekend uit verschillende arbeidsovereenkomst(en), inleen-/uitzendcontract(en) en projectopdracht(en) mogen bij elkaar worden opgeteld.

Overgangsregeling voor actoren actief vóór 1 juli 2016

Personen die voor 1 juli 2016 als actor conform de op dat moment geldende KNA actief waren, kunnen zich laten opnemen in het Actorregister Archeologie conform de Overgangsregeling uit paragraaf 4 van deze bijlage.

1A. Kenniseisen ter verkrijging van de actorstatus binnen protocollen landbodems, Depotbeheer en Specialistisch onderzoek

Actor	Kenniseisen
KNA Prospector Ba	<ul style="list-style-type: none"> Afgeronde HBO of universitaire opleiding Ba Archeologie of universitaire opleiding Aardwetenschappen Ba Kennis van dit certificatieschema *) Kennis van de kwartairgeologie en bodemkunde van Nederland Kennis van archeologie van Noord-West Europa **) Kennis van beschrijvings-/ en classificatiesystemen van de NEN 5104 en of ASB
KNA Prospector Ma / KNA Bureauonderzoek Prospector Ma / Senior KNA Prospector / Senior KNA Bureauonderzoek Prospector	<ul style="list-style-type: none"> Afgeronde universitaire opleiding Ma Archeologie of Aardwetenschappen (of doctoraal) Kennis van dit certificatieschema Kennis van de kwartairgeologie en bodemkunde van Nederland Kennis van archeologie van Noord-West Europa **) Kennis van beschrijvings-/ en classificatiesystemen van de NEN 5104 en of ASB
KNA Archeoloog Ba	<ul style="list-style-type: none"> Afgeronde HBO of universitaire opleiding Ba Archeologie Kennis van dit certificatieschema
KNA Archeoloog Ma / KNA Bureauonderzoek Archeoloog Ma / Senior KNA Archeoloog / Senior KNA Bureauonderzoek Archeoloog	<ul style="list-style-type: none"> Afgeronde universitaire opleiding Ma Archeologie (of doctoraal) Kennis van dit certificatieschema
Senior Veldtechnicus	<ul style="list-style-type: none"> Verklaring van succesvolle deelname aan de Tijdelijke Regeling Senior Veldtechnicus Kennis van dit certificatieschema <p>Toelichting: <i>Voor de aanmelding als Senior Veldtechnicus in de KNA Landbodems is tijdelijk een regeling van kracht geweest. Deze tijdelijke mogelijkheid tot aanmelden is inmiddels verstreken. De status als Senior Veldtechnicus is echter blijvend. Voor meer informatie zie www.sikb.nl.</i></p>
Depotbeheerder	<ul style="list-style-type: none"> Met ingang van 01-01-2020: <ul style="list-style-type: none"> Kennis van dit certificatieschema Kennis van documenteren, archiveren en automatisering in relatie tot dit certificatieschema Kennis van conserveren van organische en anorganische materialen in relatie tot depotbeheer Kennis van de archeoregio('s) binnen het domein van het depot
Specialisme Bioarcheologie:	
a. (Senior) KNA Specialist Archeobotanie / Archeozoölogie	<ul style="list-style-type: none"> Afgeronde universitaire opleiding Ma Archeologie of Natuurwetenschappen of Biologie (of doctoraal) Kennis van dit certificatieschema Kennis van de bioarcheologie Kennis van de archeologie van Noord-West Europa **)
b. (Senior) KNA Specialist Fysische antropologie	<ul style="list-style-type: none"> Afgeronde universitaire opleiding Ma Archeologie of Natuurwetenschappen of Geneeskunde of Biologie (of doctoraal) Kennis van dit certificatieschema Kennis van de bioarcheologie Kennis van de archeologie van Noord-West Europa **)

Actor	Kenniseisen
Specialisme Aardwetenschappen:	
a. (Senior) KNA Specialist Fysische geografie	<ul style="list-style-type: none"> • Afgeronde universitaire opleiding Ma Aardwetenschappen (of doctoraal) • Kennis van dit certificatieschema • Kennis van de kwartairgeologie en bodemkunde van Nederland • Kennis van archeologie van Noord-West Europa **) • Kennis van beschrijvings-/ en classificatiesystemen van de NEN 5104 en of ASB
b. (Senior) KNA Specialist Geofysica	<ul style="list-style-type: none"> • Afgeronde universitaire opleiding Ma Geofysica of een afgeronde universitaire opleiding Ma Aardwetenschappen of Technische Natuurkunde of Archeologie (of doctoraal) met daarin een onderdeel geofysica • Kennis van dit certificatieschema • Kennis van de kwartairgeologie en bodemkunde van Nederland • Kennis van archeologie van Noord-West Europa **) • Kennis van beschrijvings-/ en classificatiesystemen van de NEN 5104 en of ASB • Kennis van de geofysische onderzoeksmethoden en de toepassing daarvan binnen de archeologie
(Senior) KNA Specialist Materialen	<ul style="list-style-type: none"> • Afgeronde universitaire opleiding Ma Archeologie, Aardwetenschappen of Natuurwetenschappen (of doctoraal) • Kennis van dit certificatieschema • Kennis van één of meer archeologische anorganische materialen • Kennis van archeologie van Noord-West Europa **)
KNA Specialist Conserveren	<ul style="list-style-type: none"> • MA Restauratiekunde of een vergelijkbare opleiding in het binnen- of buitenland, Objects Conservation en 2 jaar aantoonbare professionele werkervaring óf • Minimaal 5 jaar aantoonbare professionele werkervaring met het conserveren van archeologische objecten, en minimaal 6 conserveringsrapporten conform specificatie OS16). <p>alsmede</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kennis van dit certificatieschema • Kennis van de specificatie “conservering” OS11. • Kennis van archeologische werkprocessen en van conservering organische en anorganische materialen

*) Dit certificatieschema: “BRL Archeologie en KNA-protocollen”.

**) Als in de opleiding niet aantoonbaar voldoende kennis van de archeologie in Noord-West Europa is verworven, kan dit gecompenseerd worden met ervaringskennis op dit gebied, aan te tonen middels de ervaringseisen (zie tabel 2.A). Onder Noord-West Europa worden de volgende landen verstaan: Noord-Europa: Noorwegen, Zweden, Finland, Denemarken, IJsland, Estland, Letland, Litouwen, Ierland, Groot-Brittannië. West-Europa: Nederland, België, Luxemburg, Frankrijk, Duitsland, Zwitserland, Liechtenstein, Oostenrijk (verantwoording: UN-Geoschema).

Minimale bewijsvoering:

- T.b.v. afgeronde universitaire of HBO-opleiding:
  - een diploma van het opleidingsinstituut
- T.b.v. kennis van dit certificatieschema:
  - een bewijs van deelname, certificaat of getuigschrift van een één- of meerdaagse cursus ‘BRL Archeologie’. Dit kan een in-companytraject zijn, of
  - een bewijs van het succesvol afleggen van een digitale toets ‘BRL Archeologie’, al dan niet vooraf gegaan door een cursus.
- T.b.v. kennis van archeologie van Noord-West-Europa:
  - dit als onderdeel van het curriculum van een afgeronde universitaire opleiding Archeologie, of
  - een door CCvD Archeologie erkend certificaat ‘archeologie van Noord-West-Europa’

- T.b.v. kennis van de kwartairgeologie en bodemkunde van Nederland:
  - dit als onderdeel van het curriculum van een afgeronde universitaire opleiding Aardwetenschappen, of
  - een door CCvD Archeologie erkend certificaat 'Kwartairgeologie en Bodemkunde van Nederland'
- T.b.v. kennis van de beschrijvings- en classificatiesystemen van de NEN 5104 en/of ASB:
  - dit als onderdeel van het curriculum van een afgeronde universitaire opleiding Aardwetenschappen, of
  - een door CCvD Archeologie erkend certificaat 'werken conform NEN 5104 en/of ASB'
- T.b.v. kennis van de bioarcheologie:
  - dit als onderdeel van het curriculum van een afgeronde universitaire opleiding, of
  - een door CCvD Archeologie erkend certificaat 'bioarcheologie voor specialisten bioarcheologie'
- T.b.v. kennis van de archeologische anorganische materialen:
  - dit als onderdeel van het curriculum van een afgeronde universitaire opleiding Archeologie, of
  - dit als onderdeel van het curriculum van een afgeronde universitaire opleiding op het gebied van het specialisme, of
  - een door CCvD Archeologie erkend certificaat 'archeologische materialen voor KNA Specialist Materialen', of
  - een proefschrift met als substantiële component anorganisch archeologisch materiaal
- T.b.v. kennis van de specificatie 'conservering conform OS11' en 'conservering organische en anorganische materialen binnen de archeologie':
  - dit als onderdeel van het curriculum van een afgeronde universitaire opleiding, of
  - een door CCvD Archeologie erkend certificaat 'conserveren organische en anorganische materialen conform OS11'
- T.b.v. kennis van documenteren, archiveren en automatisering in relatie tot dit certificatieschema:
  - een door CCvD Archeologie erkend certificaat 'informatisering en bouwstenen bij archeologie voor depotbeheerders'
- T.b.v. kennis van conserveren van organische en anorganische materialen in relatie tot depotbeheer:
  - een door CCvD Archeologie erkend certificaat 'conserveren voor depotbeheer'

Opleidings- en cursusinstituten alsmede in-company-opleiders kunnen een erkenning aanvragen bij het CCvD Archeologie onder overlegging van onder meer de opzet, programma-inhoud en toetsingswijze van de betreffende opleiding of cursus.

1B. Kenniseisen ter verkrijging van de actorstatus binnen protocollen waterbodems

Actor	Kenniseisen
KNA Prospector Ba Waterbodems	<ul style="list-style-type: none"> • Afgeronde HBO of universitaire opleiding Ba Archeologie of universitaire opleiding Aardwetenschappen • Kennis van dit certificatieschema *) • Kennis van de kwartairgeologie en bodemkunde • Kennis van waterbodems in relatie tot archeologie • Kennis van maritieme geofysica • Kennis van beschrijvings-/ en classificatiesystemen van de NEN 5104 (ASB)
KNA Prospector Ma Waterbodems / KNA Bureauonderzoek Prospector Ma Waterbodems / Senior KNA Prospector Waterbodems/ Senior KNA Bureauonderzoek Prospector Waterbodems	<ul style="list-style-type: none"> • Afgeronde universitaire opleiding Ma Archeologie of Aardwetenschappen (of doctoraal) • Kennis van dit certificatieschema • Kennis van de maritieme archeologie en scheepsarcheologie • Kennis van de kwartairgeologie en bodemkunde • Kennis van waterbodems in relatie tot archeologie • Kennis van maritieme geofysica • Kennis van beschrijvings-/ en classificatiesystemen van de NEN 5104 (ASB)
KNA Archeoloog Ba specialisme Waterbodems	<ul style="list-style-type: none"> • Afgeronde HBO of universitaire opleiding Ba Archeologie • Kennis van dit certificatieschema • Kennis van de maritieme archeologie en scheepsarcheologie
KNA Archeoloog Ma specialisme Waterbodems / KNA Bureauonderzoek Archeoloog Ma specialisme Waterbodems / Senior KNA Archeoloog specialisme Waterbodems / Senior KNA Bureauonderzoek Archeoloog specialisme Waterbodems	<ul style="list-style-type: none"> • Afgeronde universitaire opleiding Ma Archeologie (of doctoraal) • Kennis van dit certificatieschema • Kennis van de maritieme archeologie en scheepsarcheologie
KNA Onderwaterarcheoloog Ba	<ul style="list-style-type: none"> • Afgeronde HBO of universitaire opleiding Ba Maritieme Archeologie • Kennis van dit certificatieschema <p>Toelichting: De KNA Onderwaterarcheoloog dient bekend te zijn met de specifieke onderwater- en duikomstandigheden waarin wordt gewerkt; parameters van belang zijn onder meer zicht, temperatuur, stroming en diepte.</p>
KNA Onderwaterarcheoloog Ma / Senior KNA Onderwaterarcheoloog	<ul style="list-style-type: none"> • Afgeronde universitaire opleiding Ma Maritieme Archeologie (of doctoraal) • Kennis van dit certificatieschema <p>Toelichting: De KNA Onderwaterarcheoloog dient bekend te zijn met de specifieke onderwater- en duikomstandigheden waarin wordt gewerkt; parameters van belang zijn onder meer zicht, temperatuur, stroming en diepte.</p>
KNA Specialist Scheepsarcheologie / Senior KNA Specialist Scheepsarcheologie	<ul style="list-style-type: none"> • Afgeronde universitaire opleiding Ma Archeologie of Maritieme Archeologie (of doctoraal) • Kennis van dit certificatieschema
Inspectieduiker Archeologie	<ul style="list-style-type: none"> • Afgeronde cursus / opleiding professioneel duiken • Kennis van dit certificatieschema

*) Dit certificatieschema: "BRL Archeologie en protocollen"

Minimale bewijsvoering:

- T.b.v. afgeronde universitaire of HBO-opleiding:
  - een diploma van het opleidingsinstituut

- T.b.v. kennis van dit certificatieschema:
  - een bewijs van deelname aan een- of meerdaagse cursus 'BRL Archeologie'. Dit kan een in-companytraject zijn, of
  - een bewijs van het succesvol afleggen van een digitale toets 'BRL Archeologie', al dan niet vooraf gegaan door een cursus.

- T.b.v. kennis van de kwartairgeologie en bodemkunde:
  - dit als onderdeel van het curriculum van een afgeronde universitaire opleiding Aardwetenschappen, of
  - een door CCvD Archeologie erkend certificaat 'Kwartairgeologie en Bodemkunde'

- T.b.v. kennis van waterbodems in relatie tot archeologie
  - dit als onderdeel van het curriculum van een afgeronde universitaire opleiding Aardwetenschappen, of
  - een door CCvD Archeologie erkend certificaat 'Waterbodems in relatie tot archeologie'

- T.b.v. kennis van maritieme geofysica
  - dit als onderdeel van het curriculum van een afgeronde universitaire opleiding Aardwetenschappen, of
  - een door CCvD Archeologie erkend certificaat 'Maritieme geofysica'

- T.b.v. kennis van maritieme archeologie en scheepsarcheologie
  - dit als onderdeel van het curriculum van een afgeronde universitaire opleiding Archeologie of Maritieme Archeologie, of
  - een door CCvD Archeologie erkend certificaat 'maritieme archeologie en scheepsarcheologie'

- T.b.v. kennis van de beschrijvings- en classificatiesystemen van de NEN 5104 (ASB):
  - een door CCvD Archeologie erkend certificaat 'Werken conform NEN 5104 (ASB)'

- T.b.v. afgeronde cursus/opleiding professioneel duiken
  - een certificaat Nautical Archaeology Society (NAS) training part I.

Opleidings- en cursusinstituten en in-company-opleiders kunnen een erkenning aanvragen bij het CCvD Archeologie onder overlegging van onder meer de opzet, programma-inhoud en toetsingswijze van de betreffende opleiding of cursus.

2A. Ervaringseisen ter verkrijging van de actorstatus binnen protocollen landbodem, Depotbeheer en Specialistisch onderzoek

Actor	Relevante werkervaring na afstuderen (Ba-fase)
KNA Prospector Ba	<ul style="list-style-type: none"> Werkervaring met IVO-boren in Noord-West Europa onder leiding van een KNA Prospector Ma en of Senior KNA Prospector. Minimaal te besteden tijd 3000 uur, minimale doorlooptijd 3 jaar
KNA Bureauonderzoek Prospector Ma	<ul style="list-style-type: none"> Werkervaring met Bureauonderzoek en of IVO-boren en of IVO-Proefsleuven en of Opgraven in Noord-West Europa onder leiding van een Senior KNA Prospector en of Senior KNA Archeoloog. Minimaal te besteden tijd 3000 uur, minimale doorlooptijd 3 jaar
KNA Prospector Ma	<ul style="list-style-type: none"> Werkervaring met IVO-boren in Noord-West Europa onder leiding van een Senior KNA Prospector. Minimaal te besteden tijd 3000 uur, minimale doorlooptijd 3 jaar
Senior KNA Bureauonderzoek Prospector	<ul style="list-style-type: none"> Werkervaring met Bureauonderzoek en of IVO-boren en of IVO-Proefsleuven en of Opgraven in Noord-West Europa onder leiding van een Senior KNA Prospector en of Senior KNA Archeoloog. Minimaal te besteden tijd 6000 uur, minimale doorlooptijd 6 jaar 6 publicaties
Senior KNA Prospector	<ul style="list-style-type: none"> Werkervaring met IVO-boren in Noord-West Europa onder leiding van een Senior KNA Prospector. Minimaal te besteden tijd 6000 uur, minimale doorlooptijd 6 jaar 6 publicaties
KNA Archeoloog Ba	<ul style="list-style-type: none"> Werkervaring met IVO-proefsleuven en of Opgraven in Noord-West Europa onder leiding van een KNA Archeoloog Ma en of Senior KNA Archeoloog. Minimaal te besteden tijd 3000 uur, minimale doorlooptijd 3 jaar
KNA Bureauonderzoek Archeoloog Ma	<ul style="list-style-type: none"> Werkervaring met Bureauonderzoek, IVO-proefsleuven en of Opgraven in Noord-West Europa onder leiding van een Senior KNA Archeoloog. Minimaal te besteden tijd 3000 uur, minimale doorlooptijd 3 jaar
KNA Archeoloog Ma	<ul style="list-style-type: none"> Werkervaring met IVO-proefsleuven en of Opgraven in Noord-West Europa onder leiding van een Senior KNA Archeoloog. Minimaal te besteden tijd 3000 uur, minimale doorlooptijd 3 jaar
Senior Bureauonderzoek KNA Archeoloog	<ul style="list-style-type: none"> Werkervaring met Bureauonderzoek, PvE, IVO-proefsleuven en of Opgraven in Noord-West Europa. Minimaal te besteden tijd 6000 uur, minimale doorlooptijd 6 jaar waarvan 3000 uur als archeoloog in een leidinggevende functie 6 publicaties
Senior KNA Archeoloog	<ul style="list-style-type: none"> Werkervaring met IVO-proefsleuven en of Opgraven in Noord-West Europa. Minimaal te besteden tijd 6000 uur, minimale doorlooptijd 6 jaar waarvan 3000 uur als archeoloog in een leidinggevende functie 6 publicaties
Depotbeheerder	<ul style="list-style-type: none">
KNA Specialisten (alle specialismen m.u.v. KNA Specialist Conserveren en KNA Specialist Scheepsarcheologie)	<ul style="list-style-type: none"> Werkervaring in Noord-West Europa, onder leiding van een Senior KNA Specialist (tot 01-01-2019: of onder leiding van een KNA Specialist), met (A) determineren, uitwerken en publiceren van bij het specialisme behorende vondstmateriaal (bioarcheologie en materialen) of (B) geofysisch onderzoek (geofysica) of (C) sedimentbeschrijving obv bodenvormende processen, stratigrafie, geogenese en kwartairgeologie. Minimaal te besteden tijd 3000 uur, minimale doorlooptijd 3 jaar 3 publicaties
KNA Specialist Scheepsarcheologie	<ul style="list-style-type: none"> Werkervaring, onder leiding van een Senior KNA Specialist Scheepsarcheologie (tot 01-01-2021: of onder leiding van een KNA Specialist Scheepsarcheologie), met determineren, uitwerken en publiceren van scheepsarcheologisch vondstmateriaal. Minimaal te besteden tijd 3000 uur, minimale doorlooptijd 3 jaar

Actor	Relevante werkervaring na afstuderen (Ba-fase)
Senior KNA Specialist (alle specialismen m.u.v. Senior KNA Specialist Scheepsarcheologie)	<ul style="list-style-type: none"> • Werkervaring in Noord-West Europa, waarvan 3 jaar in een leidinggevende rol, met (A) determineren, uitwerken en publiceren van bij het specialisme behorende vondstmateriaal (bioarcheologie en materialen) of (B) geofysisch onderzoek (geofysica) of (C) sedimentbeschrijving obv bodemvormende processen, stratigrafie, geogenese en kwartairgeologie. Minimaal te besteden tijd 6000 uur, minimale doorlooptijd 6 jaar • 6 publicaties
Senior KNA Specialist Scheepsarcheologie	<ul style="list-style-type: none"> • Werkervaring, waarvan 3 jaar in een leidinggevende rol, met determineren, uitwerken en publiceren van scheepsarcheologisch vondstmateriaal. Minimaal te besteden tijd 6000 uur, minimale doorlooptijd 6 jaar • 6 publicaties
KNA Specialist Conserveren	<ul style="list-style-type: none"> • De ervaringseis is verwerkt in de opleidingseis (zie onder Bijlage 4, tabel 1A).

NB:

- *Onder leiding van: het (al dan niet onder direct toezicht) uitvoeren van werkzaamheden uit dit certificatieschema onder directe leiding van een Senior KNA functionaris (of in geval van een KNA functionaris Ba: een KNA functionaris Ma of Senior KNA functionaris), waarbij de Senior KNA functionaris (of in geval van een KNA functionaris Ba: een KNA functionaris Ma of Senior KNA functionaris) verantwoordelijk is voor het eindresultaat van deze werkzaamheden.*
- *Leidinggeven (alle actoren, met uitzondering van Senior KNA Specialist): het (al dan niet onder direct toezicht) laten uitvoeren van werkzaamheden uit dit certificatieschema door een KNA actor, waarbij de verantwoordelijkheid voor het eindresultaat van deze werkzaamheden ligt bij de leidinggevende.*
- *Leidinggeven Senior KNA Specialist (alle specialismen): (1) Het (al dan niet onder direct toezicht) laten uitvoeren dan wel het aansturen van een specialistisch onderzoeksproject of specialistisch deelproject, waarbij de leidinggevende verantwoordelijk is voor het specialistische eindresultaat van deze werkzaamheden. (2) Het signaleren van ontwikkelingen op het specialistisch vakgebied en het aantoonbaar overbrengen van deze ontwikkelingen op derden binnen het werkveld, al dan niet in een projectmatige omgeving. (3) Het sturing geven aan de implementatie van ontwikkelingen op het specialistische vakgebied in een professionele werkomgeving, waarbij deze werkomgeving gerelateerd is aan het archeologische werkveld.*
- *Personen die meerdere actorstatussen in zich verenigen, mogen de opgedane ervaringen per actorstatus (in tijd) bij elkaar optellen om zo aan de ervaringseis van 3000 (of 6000) uur te voldoen.*
- *Voor aankomende en bestaande Senior KNA Archeoloog/Senior KNA Prospector/Senior KNA Specialist Materialen /Senior KNA Specialist Scheepsarcheologie geldt:*
  - *Voor een aankomende en gravende KNA Archeoloog met een Ma-diploma die nastreeft in meerdere actorstatussen de senior status te verkrijgen, heeft voor de aanvraag van het tweede en derde actorstatus een minimum aantal van 3000 uur per extra actorstatus nodig. Voor 1 of 2 van de genoemde actorstatus op senior niveau, is dus 6000 uur benodigd (minimaal 3000 uur per actorstatus) en voor 3 actorstatussen 9000 uur (minimaal 3000 uur per actorstatus).*
  - *Voor bestaande Senior KNA Archeologen die in de toekomst ook als Senior KNA Prospector geregistreerd willen worden geldt dat de helft van de geëiste uren aan werkervaring als KNA Prospector mee mag tellen voor het verkrijgen van die status.*
  - *Voor bestaande Senior KNA Archeologen die in de toekomst ook als Senior KNA Specialist Materialen geregistreerd willen worden geldt dat de helft van de werkervaring als (Senior) KNA Specialist mee mag tellen voor het verkrijgen van die status.*
- *Voor Senior KNA Specialisten in het specialisme Bioarcheologie geldt:*
  - *Voor Senior KNA Specialisten in het specialisme Bioarcheologie die voor twee subspecialismen geregistreerd willen worden geldt het volgende: om de senior status te verkrijgen geldt een minimum van 6000 uur, waarvoor tenminste 3000 uur per sub-specialisme. Bijvoorbeeld 3000 uur ervaring als Senior KNA specialist Archeobotanie / Archeozoölogie + 3000 uur ervaring als Senior KNA Specialist Fysische antropologie = totaal 6000 uur.*
- *Voor Senior KNA Prospectoren en Senior KNA Specialisten Fysische Geografie geldt:*
  - *Voor Senior KNA Prospectoren die ook als Senior KNA Specialist Fysische Geografie en voor Senior KNA Specialisten Fysische Geografie die ook als Senior KNA Prospector geregistreerd willen worden geldt dat de werkervaring met prospectie 100% meetelt voor het verkrijgen van die actorstatus.*
- *Onder Noord-West Europa worden de volgende landen verstaan: Noord-Europa: Noorwegen, Zweden, Finland, Denemarken, IJsland, Estland, Letland, Litouwen, Ierland, Groot-Brittannië. West-Europa: Nederland, België, Luxemburg, Frankrijk, Duitsland, Zwitserland, Liechtenstein, Oostenrijk (verantwoording: UN-Geoschema)*

- *Alle publicaties - met uitzondering van de standaardrapportages en (deel)rapportages – moeten zijn gerelateerd aan wetenschappelijke, vakspecifieke archeologische aspecten, behorend bij het actorstatus. Publicaties bij (Senior) KNA Specialisten moeten gerelateerd zijn aan het betreffende specialisme (te weten: bioarcheologie, aardwetenschappen, materialen of scheepsarcheologie).*

Minimale bewijsvoering:

- T.b.v. de publicaties voor de Senior KNA Archeoloog respectievelijk de Senior KNA Prospector:
  - Voor de Senior KNA Archeoloog ten minste 3 standaardrapportages IVO-proefsleuven en of Opgraven en voor de Senior KNA Prospector ten minste 3 standaardrapportages IVO-overig, in beide gevallen met vermelding van de actor in het colofon als (mede-)auteur. Standaardrapportages die na 1 juli 2016 zijn opgesteld, dienen te voldoen aan de eisen van dit certificatieschema.
  - Een standaardrapportage IVO-proefsleuven, IVO-overig of Opgraven moet aantoonbaar goedgekeurd zijn door een andere Senior KNA Archeoloog of Senior KNA Prospector en door het bevoegd gezag.
  - Aangevuld tot een totaal van 6 publicaties, die kunnen bestaan uit (A) standaardrapportage conform het bovenstaande punt, (B) wetenschappelijke publicaties al dan niet met peer-review in vaktijdschriften en boeken en of (C) proefschriften.
- T.b.v. de publicaties voor de Senior KNA Bureauonderzoek Archeoloog en de Senior KNA Bureauonderzoek Prospector:
  - Ten minste 3 standaardrapportages Bureauonderzoek, IVO-proefsleuven, IVO-overig en of Opgraven, met vermelding van de actor in het colofon als (mede-)auteur. Standaardrapportages die na 1 juli 2016 zijn opgesteld, dienen te voldoen aan de eisen van dit certificatieschema.
  - Een standaardrapportage Bureauonderzoek dient aantoonbaar te zijn goedgekeurd door een Senior KNA (Bureauonderzoek) Archeoloog of een Senior KNA (Bureauonderzoek) Prospector.
  - Een standaardrapportage IVO-proefsleuven, IVO-overig of Opgraven dient aantoonbaar te zijn goedgekeurd door een andere Senior KNA Archeoloog of Senior KNA Prospector en door het bevoegd gezag.
  - Aangevuld tot een totaal van 6 publicaties, die kunnen bestaan uit (A) (deel)rapporten conform het bovenstaande punt, (B) wetenschappelijke publicaties al dan niet met peer-review in vaktijdschriften en boeken en of (C) proefschriften.
- T.b.v. de publicaties voor de KNA Specialist bij protocol 4006 Specialistisch Onderzoek:
  - Ten minste 3 (deel)rapporten (als integraal hoofdstuk of integrale bijlage in het standaardrapport IVO of Opgraven) op het gebied van het betreffende specialisme, met vermelding van de actor in het colofon als (mede-)auteur van het betreffende (deel)rapport. Standaardrapportages die na 1 juli 2016 zijn opgesteld, dienen te voldoen aan de eisen van dit certificatieschema.
  - Een (deel)rapport dient aantoonbaar te zijn goedgekeurd door een Senior KNA Specialist op het gebied van betreffende specialisme (tot 01-01-2019: of door een Senior KNA Archeoloog / Senior KNA Prospector / KNA Specialist).
- T.b.v. de publicaties voor de Senior KNA Specialist bij protocol 4006 Specialistisch Onderzoek:
  - Ten minste 3 (deel)rapporten (als integraal hoofdstuk of integrale bijlage in het standaardrapport IVO of Opgraven) op het gebied van het betreffende specialisme met vermelding in het colofon van de actor als (mede-)auteur van het betreffende (deel)rapport. Standaardrapportages die na 1 juli 2016 zijn opgesteld, dienen te voldoen aan de eisen van dit certificatieschema.
  - Een (deel)rapport dient aantoonbaar te zijn goedgekeurd door een Senior KNA Specialist (tot 01-01-2019: of door een Senior KNA Archeoloog / Senior KNA Prospector / KNA Specialist).
  - Een (deel)rapport voor het specialisme scheepsarcheologie dient aantoonbaar te zijn goedgekeurd door een Senior KNA Specialist Scheepsarcheologie (tot 01-01-2021: of door een Senior KNA Archeoloog / KNA Specialist Scheepsarcheologie).

- Aangevuld tot een totaal van 6 publicaties, die kunnen bestaan uit (A) (deel)rapporten conform het bovenstaande punt, (B) wetenschappelijke publicaties al dan niet met peer-review in vak-tijdschriften en boeken en of (C) proefschriften.

2B. Ervaringseisen ter verkrijging van de actorstatus binnen protocollen waterbodems

Actor	Relevante werkervaring na afstuderen (Ba-fase)
KNA Prospector Ba Waterbodems	<ul style="list-style-type: none"> • Werkervaring met IVO Opwater en of IVO Onderwater en of Opgraven onder leiding van KNA Prospector Ma specialisme Waterbodems, Senior KNA Prospector Waterbodems en of Senior KNA Archeoloog specialisme Waterbodems. Minimaal te besteden tijd 3000 uur, minimale doorlooptijd 3 jaar
KNA Bureauonderzoek Prospector Ma Waterbodems	<ul style="list-style-type: none"> • Werkervaring met Bureauonderzoek en of IVO Opwater en of IVO Onderwater en of Opgraven onder leiding van Senior KNA Prospector Waterbodems en of Senior KNA Archeoloog specialisme Waterbodems en of een Senior KNA Onderwaterarcheoloog. Minimaal te besteden tijd 3000 uur, minimale doorlooptijd 3 jaar
KNA Prospector Ma Waterbodems	<ul style="list-style-type: none"> • Werkervaring met IVO-Opwater en of IVO-Onderwater en of Opgraven onder leiding van Senior KNA Prospector Waterbodems en of Senior KNA Archeoloog specialisme Waterbodems en of een Senior KNA Onderwaterarcheoloog. Minimaal te besteden tijd 3000 uur, minimale doorlooptijd 3 jaar
Senior KNA Bureauonderzoek Prospector Waterbodems	<ul style="list-style-type: none"> • Werkervaring met Bureauonderzoek en of IVO Opwater en of IVO Onderwater en of Opgraven onder leiding van Senior KNA Prospector Waterbodems en of Senior KNA Archeoloog specialisme Waterbodems en of een Senior KNA Onderwaterarcheoloog. Minimaal te besteden tijd 6000 uur, minimale doorlooptijd 6 jaar • 6 publicaties
Senior KNA Prospector Waterbodems	<ul style="list-style-type: none"> • Werkervaring met IVO-Opwater en of IVO-Onderwater en of Opgraven onder leiding van Senior KNA Prospector Waterbodems en of Senior KNA Archeoloog specialisme Waterbodems en of een Senior KNA Onderwaterarcheoloog onder leiding van Senior KNA Prospector of Senior KNA Archeoloog. Minimaal te besteden tijd 6000 uur, minimale doorlooptijd 6 jaar • 6 publicaties
KNA Archeoloog Ba Specialisme Waterbodems	<ul style="list-style-type: none"> • Werkervaring met IVO Opwater en of IVO Onderwater en of Opgraven onder leiding van KNA Prospector Ma specialisme Waterbodems, Senior KNA Prospector Waterbodems en of Senior KNA Archeoloog specialisme Waterbodems. Minimaal te besteden tijd 3000 uur, minimale doorlooptijd 3 jaar
KNA Bureauonderzoek Archeoloog Ma Specialisme Waterbodems	<ul style="list-style-type: none"> • Werkervaring met Bureauonderzoek en of IVO Onderwater en of Opgraven onder leiding van Senior KNA Prospector Waterbodems en of Senior KNA Archeoloog specialisme Waterbodems en of een Senior KNA Onderwaterarcheoloog. Minimaal te besteden tijd 3000 uur, minimale doorlooptijd 3 jaar
KNA Archeoloog Ma Specialisme Waterbodems	<ul style="list-style-type: none"> • Werkervaring met IVO-Onderwater en of Opgraven onder leiding van Senior KNA Archeoloog specialisme Waterbodems en of een Senior KNA Onderwaterarcheoloog. Minimaal te besteden tijd 3000 uur, minimale doorlooptijd 3 jaar
Senior Bureauonderzoek KNA Archeoloog Specialisme Waterbodems	<ul style="list-style-type: none"> • Werkervaring met Bureauonderzoek, PvE, IVO-Onderwater en of Opgraven. Minimaal te besteden tijd 6000 uur, minimale doorlooptijd 6 jaar • waarvan 3000 uur als archeoloog in een leidinggevende functie, • 6 publicaties
Senior KNA Archeoloog Specialisme Waterbodems	<ul style="list-style-type: none"> • Werkervaring met IVO-Onderwater en of Opgraven. Minimaal te besteden tijd 6000 uur, minimale doorlooptijd 6 jaar • waarvan 3000 uur als archeoloog in een leidinggevende functie. • 6 publicaties
KNA Onderwaterarcheoloog Ba	<ul style="list-style-type: none"> • Werkervaring met IVO-Onderwater en of Opgraven Waterbodems onder water onder leiding van Senior KNA Archeoloog specialisme Waterbodems en of een Senior KNA Onderwaterarcheoloog. Minimaal te besteden tijd 3000 uur, minimale doorlooptijd 3 jaar

Actor	Relevante werkervaring na afstuderen (Ba-fase)
KNA Onderwaterarcheoloog Ma	<ul style="list-style-type: none"> • Werkervaring met IVO-Onderwater en of Opgraven Waterbodems onder water onder leiding van Senior KNA Archeoloog specialisme Waterbodems en of een Senior KNA Onderwaterarcheoloog. Minimaal te besteden tijd 3000 uur, minimale doorlooptijd 3 jaar
Senior KNA Onderwaterarcheoloog	<ul style="list-style-type: none"> • Werkervaring met IVO-Onderwater en of Opgraven Waterbodems onder water. Minimaal te besteden tijd 6000 uur, minimale doorlooptijd 6 jaar • waarvan 3000 uur als archeoloog in een leidinggevende functie, • 6 publicaties
Inspectieduiker Archeologie	<ul style="list-style-type: none"> • Werkervaring met IVO-Onderwater en of Opgraven Waterbodems onder water. Minimaal 15 uitgevoerde duiken op minimaal 5 verschillende archeologische projecten, minimale doorlooptijd 2 jaar

NB:

- *Onder leiding van: het (al dan niet onder direct toezicht) uitvoeren van werkzaamheden uit dit certificatieschema onder directe leiding van een Senior KNA functionaris (of in geval van een KNA functionaris Ba: een KNA functionaris Ma of Senior KNA functionaris), waarbij de Senior KNA functionaris (of in geval van een KNA functionaris Ba: een KNA functionaris Ma of Senior KNA functionaris) verantwoordelijk is voor het eindresultaat van deze werkzaamheden.*
- *Leiding geven: het (al dan niet onder direct toezicht) laten uitvoeren van werkzaamheden uit dit certificatieschema door een KNA actor, waarbij de verantwoordelijkheid voor het eindresultaat van deze werkzaamheden ligt bij de leidinggevende.*
- *Personen die meerdere actorstatussen in zich verenigen, mogen de opgedane ervaringen per actorstatus (in tijd) bij elkaar optellen om zo aan de ervaringseis van 3000 (dan wel 6000) uur te voldoen (bijvoorbeeld: de ervaring die is opgedaan ter verkrijging van de actorstatus Senior KNA Onderwaterarcheoloog mag ook ingezet worden ter verkrijging van de actorstatus Senior KNA Archeoloog specialisme waterbodems).*
- *Alle publicaties - met uitzondering van de standaardrapportages en (deel)rapportages – moeten zijn gerelateerd aan wetenschappelijke, vakspecifieke archeologische aspecten, behorend bij de actorstatus.*
- *Werkervaring onder water: het aantal voorgeschreven uren betreft niet uren die men letterlijk "onder water" bezig is, maar de uren dat die men besteedt aan "onderwaterarcheologie".*

Minimale bewijsvoering:

- T.b.v. de publicaties voor de Senior KNA Archeoloog specialisme Waterbodems, de Senior KNA Onderwaterarcheoloog en de Senior KNA Prospector Waterbodems:
  - voor de Senior KNA Archeoloog specialisme Waterbodems en de Senior KNA Onderwaterarcheoloog ten minste 3 standaardrapportages IVO-Onderwater of Opgraven, en voor de Senior KNA Prospector Waterbodems ten minste 3 standaardrapportages IVO-Opwater, met vermelding van de actor in het colofon als (mede-)auteur. Standaardrapportages die na 1 juli 2016 zijn opgesteld, dienen te voldoen aan de eisen van dit certificatieschema.
  - Een standaardrapportage IVO-Opwater, IVO-Onderwater of Opgraven dient aantoonbaar te zijn goedgekeurd door een andere Senior KNA Archeoloog specialisme Waterbodems, een Senior KNA Onderwaterarcheoloog of Senior KNA Prospector Waterbodems en door het bevoegd gezag.
  - Aangevuld tot een totaal van 6 publicaties, die kunnen bestaan uit (A) standaardrapportage conform het bovenstaande punt, (B) wetenschappelijke publicaties al dan niet met peer-review in vaktijdschriften en boeken en of (C) proefschriften.
- T.b.v. de publicaties voor de Senior KNA Bureauonderzoek Archeoloog specialisme Waterbodems en de Senior KNA Bureauonderzoek Prospector Waterbodems:
  - Ten minste 3 standaardrapportages Bureauonderzoek, IVO-Opwater, IVO-Onderwater en of Opgraven, met vermelding van de actor in het colofon als (mede-)auteur. Standaardrapportages die na 1 juli 2016 zijn opgesteld, dienen te voldoen aan de eisen van dit certificatieschema.
  - Een standaardrapportage Bureauonderzoek dient aantoonbaar te zijn goedgekeurd door een Senior KNA (Bureauonderzoek) Archeoloog Specialisme waterbodems of een Senior KNA (Bureauonderzoek) Prospector Waterbodems.
  - Een standaardrapportage IVO-Opwater, IVO-Onderwater of Opgraven dient aantoonbaar te zijn goedgekeurd door een andere Senior KNA Archeoloog specialisme waterbodems, Senior

KNA Onderwaterarcheoloog of Senior KNA Prospector Waterbodems en door het bevoegd gezag.

- Aangevuld tot een totaal van 6 publicaties, die kunnen bestaan uit (A) (deel)rapporten conform het bovenstaande punt, (B) wetenschappelijke publicaties al dan niet met peer-review in vak-tijdschriften en boeken en of (C) proefschriften.

3. Onderhoudseisen ter behoud van de actorstatus

Met betrekking tot het onderhouden van de competenties geldt dat elke actor elke vier jaar een aantal punten moet verzamelen in het kader van “permanente educatie”. De punten zijn te verkrijgen in twee categorieën:

- Kennisverwerving, -verspreiding en -ontwikkeling op het archeologische vakgebied
- Ervaring

Toelichting:

Het CCvD Archeologie kan nadere regels stellen omtrent het tijdelijk (al dan niet vrijwillig) opschorten van de actorstatus, het uitschrijven van inschrijvingen in het ‘Actorregister Archeologie’, etc. Deze regels worden bekend gemaakt op de website van SIKB.

Elke actor moet een minimumaantal punten behalen in de vier jaren voorafgaand aan de verlenging van de actorstatus. Deze punten moeten in beide categorieën behaald worden.

Voor de actorstatus Depotbeheerder bedraagt dit minimumaantal 10 punten, waarvan tenminste 4 in categorie A en tenminste 4 punten in categorie B.

Voor de actor met de Bachelorstatus bedraagt dit minimumaantal 15 punten, waarvan tenminste 6 in categorie A en tenminste 5 punten in categorie B.

Voor de actor met de Masterstatus bedraagt dit minimumaantal 20 punten, waarvan tenminste 8 in categorie A en tenminste 5 punten in categorie B.

Voor de actor met de actorstatus KNA Specialist bedraagt dit minimumaantal 20 punten, waarvan tenminste 8 in categorie A en tenminste 5 punten in categorie B.

Voor de actor met de Seniorstatus bedraagt dit minimumaantal 25 punten, waarvan tenminste 10 in categorie A en tenminste 5 punten in categorie B.

Categorie A: Kennisverwerving, -verspreiding en -ontwikkeling op het archeologisch vakgebied ¹⁾	Toegekende punten ²⁾ , ³⁾	Maximum punten per item per 4 jaar
A01: Deelname algemene archeologische of vakspecifieke symposia en congressen alsmede deelname aan informatiebijeenkomsten van overheden op archeologisch gebied	1 pt/congresdag /bijeenkomst	3 pt
A02: Deelname aan internationale vakspecifieke congressen en symposia	2 pt/congresdag	4 pt
A03: Deelname eendaagse of meerdaagse cursussen op archeologisch vakgebied	1 pt/cursusdag en max 5 pt/cursus	10 pt
A04: Deelname workshops op gebied van onderzoekstechnieken, materieel of materiaal (niet zijnde in-company workshops)	1 pt/workshop	3 pt
A05: Deelname in-companyworkshops op gebied van onderzoekstechnieken, materieel of materiaal (waaronder toolboxmeetings)	1 pt/workshop	3 pt
A06: Deelname eendaagse of meerdaagse cursussen op archeologie-gerelateerde vakgebieden (bijv. ruimtelijke ordening, regelgeving, aanbestedingen)	1pt/cursusdag	5 pt
A07: Deelname studiedagen / terugkomdagen HBO of universiteit	1 pt/dag	3 pt
A08: Presentaties op algemene archeologische symposia en congressen alsmede op informatiebijeenkomsten van overheden op archeologisch gebied	1 pt/presentatie	3 pt
A09: Inleiding / presentaties op niet-internationale vakspecifieke symposia en congressen	1 pt/presentatie	3 pt

Categorie A: Kennisverwerving, -verspreiding en -ontwikkeling op het archeologisch vakgebied ^{*)}	Toegekende punten ^{**) , ***)}	Maximum punten per item per 4 jaar
A10: Inleiding / presentaties op internationale vakspecifieke symposia en congressen	1 pt/presentatie	3 pt
A11: Inleiding / presentaties op eendaagse of meerdaagse cursussen op archeologisch vakgebied	1 pt/presentatie	3 pt
A12: Inleiding / presentaties op workshops op gebied van onderzoekstechnieken, materieel of materiaal (niet zijnde in-company workshops)	1 pt/presentatie	3 pt
A13: Deelname besturen, commissies en werkgroepen ter ontwikkeling en of stimulering van archeologische producten / processen binnen de activiteiten van dit certificatieschema binnen of namens een vakvereniging (ten minste vier bijeenkomsten per jaar)	2 pt/jaar	4 pt
A14: Begeleiden promotie	2 pt/promotie	4 pt
A15: Peerreviews voor wetenschappelijke publicaties	1 pt/artikel	2 pt
A16: Het schrijven van wetenschappelijk artikel als hoofdauteur	2 pt/artikel	6 pt
A17: Het schrijven van wetenschappelijk artikel als co-auteur	1 pt/artikel	3 pt
A18: Docentschap / gastdocentschap erkende academische of HBO-instelling of een cursus conform categorie 1c	2 pt/leergang	6 pt
A19: Eindredactie congresbundel, eindredactie of schrijven vakinhoudelijke publicatie, niet zijnde een rapportage uit het certificatieschema (bijv. MER-publicatie, beleidsstukken)	2 pt/publicatie	6 pt
A20: Wetenschappelijk-archeologische monografie	4 pt/publicatie	8 pt
A21: Schrijven van een cursus conform categorie 1c	2 pt/cursus	6 pt
A22: Afstudeerbegeleiding Ma/Ba-scriptie	1 pt/scriptie	3 pt
A23: Oponeren promotie-onderzoek	1 pt/promotie	3 pt
A24: Contra-expertises op standaardrapporten (niet in de rol van Bevoegd gezag)	1 pt / contra-expertise	3 pt
Categorie B: ervaring ^{*)}	Toegekende punten ^{**) , ***)}	Maximum punten per item per 4 jaar
B01: Tenminste 1000 uur werkervaring als actor (niet noodzakelijkerwijs aaneengesloten) als actor waarvoor de onderhoudseis geldt	5 pt	5 pt
B02: Met succes verdedigd proefschrift	9 pt/proefschrift	9 pt
B03: (Mede) opstellen standaardrapport Bureauonderzoek	1 pt/rapport	9 pt
B04: (Mede) opstellen PvE	1 pt / PvE	9 pt
B05: (Mede) opstellen standaardrapport IVO	2 pt/rapport	8 pt
B06: (Mede) opstellen standaardrapport Opgraven	3 pt/rapport	9 pt
B07: (Mede) opstellen (deel)rapport Specialistisch Onderzoek ten behoeve van standaardrapport IVO	2 pt/rapport	8 pt
B08: (Mede) opstellen (deel)rapport Specialistisch Onderzoek ten behoeve van standaardrapport Opgraven	3 pt/rapport	9 pt
B09: Beoordelen standaardrapportages (alleen in geval actor een rol als Bevoegd gezag vervult) ^{****)}	1 pt/rapport	9 pt

*) Alle onderdelen (bijeenkomsten, congressen, artikelen, promoties, etc.) moeten gerelateerd zijn aan het archeologische vakgebied.

**) Punten mogen alleen meegeteld worden, indien de activiteiten waarvoor zij verkregen zijn, hebben plaatsgevonden in de vier jaar voorafgaand aan het moment van controle.

***) De waardering van een item in punten is slechts een middel om de relatieve waarde ten opzichte van andere items binnen dezelfde categorie tot uitdrukking te brengen. Het aantal punten doet daarmee niets af aan de waarde van items met minder of meer punten.

****) Het aantonen van deze beoordeling kan aan de hand van een toezendingsbewijs (mail, brief, etc.) van beoordeelde standaardrapportage waaruit duidelijk blijkt dat de actor deze beoordeling heeft uitgevoerd.

Punten verkregen in categorie A en categorieën B01 en B02 zijn inzetbaar voor het onderhoud van meerdere actorstatussen tegelijkertijd waarbij die actorstatussen verenigd zijn in één persoon. Punten verkregen in categorie B03 t/m B09 zijn inzetbaar voor het onderhoud van slechts één actorstatus.

Het toevoegen van activiteiten aan deze lijst en het waarderen van activiteiten op deze lijst is voorbehouden aan het CCvD Archeologie.

Suggesties hiervoor kunnen aangedragen worden via www.sikb.nl.

Actoren binnen een opleidingsplan

Actoren worden geacht te voldoen aan de voor hen geldende onderhoudseisen als zij werkzaam zijn bij een organisatie die gecertificeerd is voor deze BRL en die organisatie beschikt over een opleidingsplan conform par 3.5.3 en dit opleidingsplan als akkoord is beoordeeld door een certificerende instelling.

Minimale bewijsvoering:

Voor de controle dienen bewijsmiddelen aangevoerd te worden. Deze bewijsmiddelen dienen aan te sluiten op de activiteiten uit de bovenstaande categorieën en moeten in relatie staan tot de actorstatus. Als bewijsmiddelen gelden:

- a. Voor deelname aan activiteiten: deelnemerslijsten en of inschrijfbewijzen / aanmeldingen voor bijeenkomsten
- b. Voor inleidingen en presentaties: bevestigingen tot het geven van een inleiding/presentatie afgegeven door de organiserende partij en of aankondigingen van de actor als spreker uitgegeven door de organiserende partij
- c. Voor deelname cursussen en opleidingen: diploma's, certificaten, getuigschriften, bewijzen van deelname
- d. Voor deelname besturen, commissies en werkgroepen: verklaring van de betreffende vakvereniging
- e. Voor deelname promotiecommissie: vermelding in het proefschrift
- f. Voor peerreview: bevestiging uitgever van uitgevoerde peerreview
- g. Voor (gast)docentschap: bevestiging tot het (gast)docentschap uitgegeven door de betreffende academische of HBO-instelling
- h. Voor artikelen, proefschriften, congresbundel, etc.: het gepubliceerde artikel, het gepubliceerde proefschrift, de gepubliceerde congresbundel, etc.
- i. Voor werkervaring: methode van bewijsvoering is gelijk aan methode van bewijsvoering *ter verkrijging* van de actorstatus (zie inleiding van deze bijlage)
- j. Voor standaardrapportages en specialistische (deel)rapportages: methode van bewijsvoering is gelijk aan methode van bewijsvoering *ter verkrijging* van de actorstatus

4. Overgangsregeling

Voor personen die voor of op 30 juni 2016 werkzaamheden hebben verricht als legitieme actor conform de op dat moment geldende KNA, geldt als uitgangspunt dat zij ook na 1 juli 2016 deze actorstatus moeten kunnen behouden. Zij dienen hiervoor hun actorstatus(sen) aan te tonen en te laten registreren in het 'Actorregister Archeologie'.

Actoren die via de overgangsregeling zijn opgenomen in het 'Actorregister Archeologie' hebben dezelfde rechten en plichten als actoren die via de reguliere weg (par 1 en 2 van deze bijlage) zijn opgenomen in het 'Actorregister Archeologie'.

Bestaande actoren voor of op 30 juni 2016, met uitzonder van de Inspectieduiker Archeologie

Een bestaande actor die via de overgangsregeling opgenomen wil worden in het 'Actorregister Archeologie' moet bij een door het CCvD Archeologie aangewezen partij aantonen dat hij/zij:

- Voldoet aan de opleidingseis met betrekking tot de HBO-opleiding of universitaire opleiding die aan de actorstatus wordt gesteld, en
- In de periode voorafgaand aan 1 juli 2016 conform de geldende KNA actief was als actor waarvoor controle wordt aangevraagd, via:
  1. één of meer verklaringen van en of contracten met één of meer (oud-)werkgever(s) waaruit blijkt dat de persoon:
    - a. in de periode 01-01-2012 – 30-06-2016 voor een (niet noodzakelijkerwijs aaneengesloten) periode van minimaal 2000 uur in dienst is geweest of is ingezet als actor waarvoor controle wordt aangevraagd, of
    - b. in de periode voorafgaand aan 1 juli 2016 voor een (niet noodzakelijkerwijs aaneengesloten) periode van minimaal 3000 uur in dienst is geweest of is ingezet als actor waarvoor controle wordt aangevraagd,of
  2. één of meer verklaringen van en of contracten met één of meer opdrachtgever(s) waaruit blijkt dat de persoon:
    - a. in de periode 01-01-2012 – 30-06-2016 voor een (niet noodzakelijkerwijs aaneengesloten) periode van minimaal 2000 uur op contractbasis (via inlening en of projectopdrachten) werkzaamheden heeft uitgevoerd of is ingezet als actor waarvoor controle wordt aangevraagd, of
    - b. in de periode voorafgaand aan 1 juli 2016 voor een (niet noodzakelijkerwijs aaneengesloten) periode van minimaal 3000 uur op contractbasis (via inlening en of projectopdrachten) werkzaamheden heeft uitgevoerd of is ingezet als actor waarvoor controle wordt aangevraagd,of
  3. een combinatie van 1 en 2.

De conform 1 en 2 aangetoonde uren mogen ingezet worden bij het controleren van verschillende actorstatussen.

Een bestaande actor kan in de periode tussen 01-01-2012 en 30-06-2016 gebruik hebben gemaakt van het recht op zwangerschapsverlof. In dat geval mag de periode tussen 01-01-2012 en 30-06-2016 verlengd worden met de totale duur van het opgenomen verlof of verloven. De totale duur van het verlof of verloven wordt geplaatst *direct voor* de datum 01-01-2012. De bestaande actor toont de duur van het opgenomen verlof of verloven aan bij de toetsers.

Toelichting:

Indien een bestaande actor in 2013 gedurende 16 weken zwangerschapsverlof heeft opgenomen, wordt de periode waarin de gewerkte uren moet worden aangetoond, gerekend vanaf 10-09-11 tot 30-06-2016.

Bestaande actoren 'Inspectieduiker Archeologie', voor of op 30 juni 2016

Een bestaande actor 'Inspectieduiker Archeologie' die via de overgangsregeling opgenomen wil worden in het 'Actorregister Archeologie' moet bij een door het CCvD Archeologie aangewezen partij aantonen dat hij/zij:

- In de periode voorafgaand aan 1 juli 2016 conform de geldende KNA actief was als Inspectieduiker Archeologie, via één of meer (duik)rapporten waaruit blijkt dat de persoon in de periode 01-01-2012 – 30-06-2016 tenminste 20 duiken op tenminste vijf verschillende archeologische projecten heeft uitgevoerd.

Een Inspectieduiker Archeologie die via de overgangsregeling in de opgenomen is in het 'Actorregister Archeologie', moet voor de verlenging van de zijn/haar actorstatus voldoen aan de opleidingseisen die worden gesteld aan de actorstatus van Inspectieduiker Archeologie (zie tabel 1.B van deze bijlage).

Actoren die in aanmerking komen voor de Maatwerkregeling

De maatwerkregeling is apart vastgesteld door het CCvD Archeologie. Deze is bekend gemaakt via www.sikb.nl.

Voor alle personen die gebruik willen maken van de Overgangsregeling geldt dat de bewijslast ligt bij de individuele persoon die zijn actorstatus wil laten registreren. Het aantonen van de werkervaring geschiedt conform de methode zoals genoemd in de inleiding van deze bijlage.

Toelichting:

Voor de actor Senior KNA Specialist geldt dat deze onverkort moet voldoen aan de opleidings- en ervaringseisen uit paragrafen 1 en 2 uit deze bijlage. Deze actor is nieuw in het certificatieschema en valt derhalve niet onder de overgangsregeling.

5. Hardheidsclausule

Ondanks alle mogelijkheden die deze regeling biedt en ondanks de zorgvuldigheid waarmee de eisen aan actoren zijn opgesteld, kan het zijn dat het voor een individueel persoon niet mogelijk blijkt om zijn actorstatus aan te tonen. In dat geval kan een individuele persoon zijn / haar casus voorleggen aan het CCvD Archeologie. Deze zal dan per individuele casus beslissen of de persoon zijn actorstatus kan verkrijgen of behouden.

Het CCvD Archeologie hanteert hierbij de volgende procedure

- een aanvraag voor het toepassen van de hardheidsclausule moet worden gericht aan de secretaris van het CCvD Archeologie;
- de secretaris van het CCvD Archeologie beoordeelt of de aanvraag is voorzien van:
  - welke actorstatus(sen) word(t)(en) aangevraagd
  - een onderbouwing van het verzoek, inclusief bewijsmiddelen
  - de beoordeling van de bewijsmiddelen door een onafhankelijke toetsers die deze reeds in het kader van het Actorregister Archeologie heeft beoordeeld
  - indien één of meer van bovenstaande zaken ontbreken, dient de aanvrager dit aan te vullen (de bewijslast ter onderbouwing van de aanvraag ligt immers bij de aanvrager van de actorstatus);
- indien de aanvraag compleet is, legt de secretaris van het CCvD Archeologie deze geanonimiseerd voor aan het CCvD Archeologie;
- het CCvD Archeologie baseert zich bij haar besluit over de aanvraag op de criteria uit het certificatieschema, aangevuld met een eigen deskundigenoordeel over de aangereikte bewijsmiddelen;
- besluiten worden genomen bij meerderheid van stemmen van het aantal aanwezige stemgerechtigde leden. Bij het staken van de stemmen beslist de voorzitter. Adviseurs en waarnemers hebben geen stemrecht;
- besluiten over een beroep op de hardheidsclausule worden genomen uitsluitend in een reguliere vergadering en niet via een schriftelijke of digitale stemronde;
- de secretaris van het CCvD Archeologie laat binnen tien werkdagen na haar besluit de aanvrager haar besluit weten. Indien dit een positief besluit is, zal het CCvD Archeologie dit tevens aan het Actorregister Archeologie melden, zodat de actorstatus in het register opgenomen kan worden;
- tegen de uitkomsten van dit besluit van het CCvD Archeologie staat voor de aanvrager beroep open bij de Commissie van Beroep van de SIKB binnen 14 dagen na dagtekening van het verzonden besluit, een en ander conform paragraaf 6 “klacht en bezwaar” uit het Reglement van het CCvD Archeologie.

Bijlage 5 Definities en verklarende woordenlijst bij archeologisch onderzoek

Naar deze bijlage wordt verwezen in paragraaf 1.7.2.

1: Algemene archeologische definities

Toelichting:

(→) Betekent een doorverwijzing, dit begrip wordt elders in de lijst verklaard. Voor afkortingen zie bijlage 1, voor uitleg actoren zie bijlage 4.

<i>Aanbesteding</i>	Het aanbesteden. Ondernemers in de gelegenheid stellen om voor een nauwkeurig omschreven werk een aanbieding te doen.
<i>Aanleverende partij</i>	De partij die vondsten, monsters en projectdocumentatie aanlevert bij een (→) deponhouder/eigenaar.
<i>Actor</i>	Persoon die op basis van aantoonbaar verworven competenties bevoegd is om (→) voorbehouden handelingen binnen een onderzoeksproject te verrichten.
<i>Actorregister Archeologie</i>	Digitaal systeem waarin gecontroleerd kan worden of een actor beschikt over de juiste opleidingen en ervaringen. Het systeem wordt beheerd door SIKB en is te raadplegen via www.actorregister.nl .
<i>Actorstatus</i>	De positie die een persoon inneemt binnen het stelsel van (archeologische) (→) actoren.
<i>Afdekking</i>	Relatief jonge afzetting die een of meer archeologisch relevante lagen afdekt. Dit verschijnsel kan ontstaan door antropogene processen (bijvoorbeeld esdek) en door natuurlijke processen (zoals bedekking door sediment).
<i>Afgeleid meetsysteem</i>	Afgeleide meetsystemen worden gevormd door de meetlijnen en hulpmeetlijnen die zijn afgeleid van de (→) hoofdmeetlijn.
<i>Alle-sporenkaart</i>	Overzichtskaart waarop alle grondsporen zijn aangegeven die bij een opgraving zijn aangetroffen.
<i>Antropogene sporen</i>	Alle immobiele sporen van menselijke oorsprong, variërend van paalgaten of fosfaatvlekken tot muurresten.
<i>Archeobotanie</i>	Het onderzoek van plantaardige resten in het kader van archeologisch onderzoek.
<i>Archeologisch Basis Register</i>	Register met voornamelijk archeologische, landschappelijke en geologische referentielijsten, die in Archis kunnen worden gebruikt.
<i>Archeologische begeleiding</i>	Proces waarbij de uitvoering van niet-archeologische werkzaamheden door een archeoloog wordt begeleid.

<i>Archeologisch beleid</i>	Door een overheid vastgesteld kader voor de wijze waarop zij wil omgaan met haar zorgplicht ten aanzien van archeologische waarden in haar gebied, eventueel aangevuld met verdergaande bepalingen ten aanzien van selectieprioriteiten, een beleidskaart, etc. (→ bevoegde overheid, → selectie).
<i>Archeologische beleidskaart</i>	Kaart met een ruimtelijke presentatie van het te voeren beleid, vastgesteld door de (→) bevoegde overheid.
<i>Archeologische indicatoren</i>	Indicatief archeologisch materiaal dat bij (boor)onderzoek een aanwijzing kan zijn voor de aanwezigheid, ter plaatse of in de nabijheid, van een archeologische vindplaats (→ vindplaats, → type monument).
<i>Archeologisch Monument</i>	Terrein dat deel uitmaakt van cultureel erfgoed vanwege de daar aanwezige overblijfselen, voorwerpen of andere sporen van menselijke aanwezigheid in het verleden, met inbegrip van die overblijfselen, voorwerpen en sporen.
<i>Archeologische Monumenten Kaart (AMK)</i>	Een (→) archeologische beleidskaart met een overzicht van alle beschermde archeologische (→) monumenten en overige (→) behoudenswaardige archeologische monumenten in een bepaald gebied. De AMK geeft een overzicht van gewaardeerde archeologische terreinen in vier categorieën: 1) Archeologische waarde, 2) Hoge archeologische waarde, 3) Zeer hoge archeologische waarde en 4) Zeer hoge archeologische waarde beschermd. De AMK is de gezamenlijke verantwoordelijkheid van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en de provincies, en wordt beheerd door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.
<i>Archeologisch onderzoek</i>	Alle handelingen die verricht worden en producten die tot stand komen in het kader van - of ter voorbereiding van - een melding aan de Minister conform artikel 5.6 van de Erfgoedwet. Het onderzoek heeft als doel het menselijk verleden te reconstrueren aan de hand van (→) vondsten en monsters en/of (→) sporen en verschijnselen die visueel en natuurwetenschappelijk kunnen worden geregistreerd.
<i>Archeologische Standaard Boorbeschrijving</i>	Methodiek voor het beschrijven van boorkernen. De methodiek is vastgelegd in de archeologische leidraad 4. De Archeologische Standaard Boorbeschrijving (ASB) is afgeleid van de Standaard Boorbeschrijving (SB). De ASB bevat die onderdelen die relevant zijn voor de archeologie. In de meeste gevallen zal de ASB (archeologische leidraad 4) voldoende zijn, in specifieke gevallen kan het voorkomen dat de volledige standaard boorbeschrijving (SB) gehanteerd moet worden. Beide beschrijvingen zijn gebaseerd op NEN 5104.
<i>Archeologische verwachting</i>	Het vermoeden over het voorkomen van (de aard, omvang en kwaliteit van) archeologische waarden in het onderzoeksgebied (→ verwachtingskaart, → gespecificeerde verwachting).
<i>Archeologische waarde</i>	(→) Vindplaats of (→) vondst met een oudheidkundige waarde. Het betreft hier met name archeologische relictten in hun oorspronkelijke ruimtelijke context. Zowel grote complexen/ structuren zoals nederzettingsterreinen, als afzonderlijke vondsten

	kunnen met deze term worden aangeduid (→ waardering, → aard archeologische waarde).
<i>Archeozoölogie</i>	Het onderzoek van dierlijke resten in het kader van archeologisch onderzoek.
<i>ARCHIS (Archis)</i>	ARChEologisch Informatie Systeem. Het door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed beheerde archeologisch informatie systeem, met informatie over o.a. (→) onderzoeksmeldingen, (→) vondstmeldingen/(→) waarnemingen, (→) complexen en (→) monumenten. De informatie kan via een GIS module in kaartlagen zichtbaar worden gemaakt.
<i>Artikel 5.6 melding</i>	De op basis van Artikel 5.6 van de Erfgoedwet wettelijk voorgeschreven onderzoeks-aanmelding en melding van de eerste bevindingen binnen twee weken na afloop van de opgraving bij Archis (→ onderzoeksmeldingsnummer).
<i>Beeldregistratie</i>	Het tijdens een opgraving middels beeldmateriaal vastleggen van coupes, vlakken, (→) vondsten en monsters, (→) sporen, fenomenen en andere culturele en natuurlijke verschijnselen.
<i>Behandelen</i>	Alle handelingen die aan het materiaal verricht worden nadat het in het veld is aangetroffen. Hieronder wordt zowel het wassen, anderszins reinigen, drogen en eventueel met vloeistoffen behandelen van het materiaal verstaan, alsook specifieke handelingen die al tijdens het bergen van het materiaal uitgevoerd kunnen worden (zie bijvoorbeeld <i>en bloc</i> lichten).
<i>Beheer</i>	Onder beheermaatregelen worden verstaan alle <i>regelmatig</i> te treffen maatregelen, die noodzakelijk zijn om ervoor te zorgen dat (→) archeologische monumenten die in een goede staat verkeren dat ook blijven. Beheer bestaat uit (→) schouwen, uitvoeren van onderhoud en eventueel (→) monitoren. Het gaat hier om het treffen van maatregelen op de lange termijn.
<i>Behoudenswaardigheid</i>	De resultante van de verschillende stappen van de waardering, waarbij wordt vastgesteld of een vindplaats al dan niet voor duurzaam behoud in aanmerking komt (→ waardering, → selectie).
<i>Bekende archeologische waarde(n)</i>	Vastgestelde en op schrift of in kaart gebrachte (→) archeologische waarde(n) (i.t.t. indicatieve of verwachte archeologische waarde(n)).
<i>Besluit van de overheid / besluit van bevoegd gezag</i>	Een besluit van de (→) bevoegde overheid dat de uitvoering van (een) archeologisch onderzoek kan beïnvloeden. Voorbeelden zijn een goedgekeurd PvE, Erfgoedverordening, bestemmingsplan, voorwaarden ter verkrijging van een omgevingsvergunning.
<i>Bevoegde overheid</i>	De overheid (gemeente, provincie, rijk) die o.a. de regels toepast m.b.t. <i>in casu</i> de archeologie: een archeologisch beleid (→) vaststelt, het (→) selectiebesluit neemt, in sommige gevallen het (→) Programma van Eisen opstelt dan wel laat opstellen en/of ermee instemt en/of deze impliciet goedkeurt.

<i>Bodemingreep</i>	Alle grondwerkzaamheden/ activiteiten die een effect kunnen hebben op het voortbestaan van archeologische waarden in situ, ook wel bodemverstoring genoemd.
<i>Boormonster</i>	Monster (→) afkomstig van booronderzoek (→).
<i>Booronderzoek</i>	Methode bij inventariserend veldonderzoek, gebaseerd op het verrichten van grondboringen, waarbij vooral wordt gelet op het voorkomen van archeologische indicatoren (→) zoals aardewerkfragmenten, houtskool en fosfaatconcentraties.
<i>Boorstaaf/ profielstaat</i>	Beschrijving van een boorkolom of profielwand wat betreft de lithologie (bodemopbouw), de bodemvorming, de sedimentskenmerken (afzettingskenmerken) en de archeologische indicatoren.
<i>Botanische macroresten</i>	Plantresten die met een geringe vergroting (tot circa 50x) nog waarneembaar zijn (voornamelijk zaden en vruchten). Hout valt niet binnen deze categorie.
<i>Bouwstenen</i>	Kleine onderdelen (logische informatie-eenheden) van de documentatie, waarvoor inhoudelijke minimeisen zijn vastgelegd. Eén of meerdere bouwstenen vormen samen een analoog en/of digitaal product binnen de gehele (→) projectdocumentatie. Voor elke opgraving kan hiermee een op maat gemaakte documentatiestructuur worden opgezet.
<i>Bronspast</i>	De aantasting/ voortgaande corrosie van een koperlegering; herkenbaar aan felgroene puntjes op het object, verpoedering, vervormingen van het object en/of scheuren en breuken in het materiaal.
<i>Bureauonderzoek</i>	Het verwerven van informatie, aan de hand van bestaande bronnen, over bekende of verwachte archeologische waarden, binnen een omschreven gebied, resulterend in een (→) standaardrapport met een (→) gespecificeerde verwachting.
<i>Centraal Monumenten Archief (CMA)</i>	Onderdeel van (→) Archis met digitaal ontsloten gegevens over wettelijk beschermde archeologische vindplaatsen en andere terreinen met vastgestelde waarde dan wel vermoedelijk behoudenswaardige vindplaatsen.
<i>Codeboek (keuzelijst, referentielijst)</i>	Overzicht en verklaring van gebruikte afkortingen in een lijst tabel.
<i>Complex</i>	Een verzameling in tijd en ruimte geassocieerde vondsten en/of grondsporen.
<i>Complextype</i>	Interpretatie van een specifieke vondst en/of grondspoor of een groep daarvan, geeft aan in welke systeemcontext (complex) een vondst of grondspoor heeft gefunctioneerd.
<i>Conditioneringscategorie</i>	Groep van archeologische materialen die onder bepaalde bewaaromstandigheden bewaard dienen te worden. In de praktijk bestaan er minimale, relatief vochtige en relatief droge bewaaromstandigheden (→ deponeren).

<i>Conserveren</i>	In stand houden; in goede conditie houden. Het behandelen van een object en/of zijn omgeving, zodanig dat het natuurlijk verval zo minimaal mogelijk is. Bij deze behandeling is de maximale (→) reversibiliteit het uitgangspunt. NB met betrekking tot de metalen kunnen er drie maten van conservering onderscheiden worden, zie subspecificatie OS11/OS11wb metaal.
<i>Conservering</i>	De mate waarin grondsporen, anorganische (aardewerk, vuursteen, metaal, glas etc.) en organische archeologische resten (bot, zaden, hout etc.) bewaard zijn gebleven (→ waardering).
<i>Consolideren</i>	Het treffen van (maximaal omkeerbare) maatregelen op een (→) vindplaats, zodanig dat degradatie daarvan maximaal wordt vertraagd en gericht op het fysieke behoud van de informatie-waarde.
<i>Context- of ensemblewaarde</i>	De meerwaarde die aan een vindplaats wordt toegekend op grond van de mate waarin sprake is van een landschappelijke en/of archeologische context (→ waardering).
<i>Corrosie</i>	De aantasting (of processen van) van (archeologische) metalen objecten, veroorzaakt door andere stoffen in of in de omgeving van het object.
<i>Couperen</i>	Het maken van een of meer verticale doorsneden door een spoor, laag of horizont om de aard, diepte, vullingen, vorm en relaties met andere fenomenen vast te stellen (→ opgraven).
<i>Dagrapport</i>	Dagelijkse rapportage over de gang van zaken bij het onderzoek.
<i>Data Seal of Approval (DSA)</i>	Certificeringsniveau voor digitale archieven, vastgelegd in het European Framework of Trusted Digital Repositories.
<i>Deelrapportage</i>	Publicatie over een archeologische opgraving (→), waarbij de onderzoeksgegevens van een bepaald thema, zoals specialistisch deelonderzoek, worden gepresenteerd en geïnterpreteerd. De deelrapportage kan in de vorm van een zelfstandige publicatie of als een hoofdstuk bij de standaardrapportage (→) verschijnen.
<i>Degradatie</i>	Kwaliteitsverlies van het materiaal als gevolg van een verandering van de fysische en chemische eigenschappen van de omgeving.
<i>Degradatieklasse</i>	Conserveringstoestand waarin een object of materiaal zich bevindt.
<i>Deponeren</i>	Het aanleveren van (→) vondsten en (→) monsters met begeleidende documentatie aan (→) deponhouder/eigenaar alsmede het aanleveren van de (→) projectdocumentatie aan deponhouder/eigenaar, waarbij de digitale projectdocumentatie en de (→) pakbon aan de (→) deponhouder/eigenaar via een (→) e-depot wordt aangeleverd.

<i>Depot</i>	Een voorziening (gebouw), geschikt voor de geconditioneerde bewaring van archeologische (→) vondsten, monsters en documentatie. Een depot is idealiter in vier zones verdeeld: een bufferopslag voor nieuwe aanleveringen, een algemene bewaarruimte met minimale conditionering, een ruimte met relatief vochtige bewaarcondities en een ruimte met relatief droge bewaarcondities.
<i>Depotbeheerder</i>	Degene die toezicht houdt op het (→) depot.
<i>Depothouder/eigenaar</i>	Een overheid die een depot in stand houdt en eigenaar is van het depot en van de vondsten en monsters (i.c. de Staat, de provincie of de gemeente). Opgemerkt wordt dat bij wijze van uitzondering een archeologische vondst kan worden toegewezen aan een andere deponhouder dan de eigenaar. Te denken valt aan scheepsarcheologische vondsten.
<i>Deselectie-advies</i>	Gemotiveerd advies waarin, op basis van een aantal variabelen (determinatie, materiaal-soort, datering, context, conserverings-toestand) waarover inzicht wordt gegeven, een voorstel wordt gedaan voor het verwijderen van (→) vondsten en/of monsters. Dit advies wordt aan de eigenaar van de vondsten ter goedkeuring voorgelegd (zie ook (→) selectierapport).
<i>Documentatie</i>	Het geheel aan te deponeren informatie, ongeacht het medium (opnames, tekeningen, onderzoeksdossiers, determinatiebestanden etc.).
<i>Domein</i>	Voor een kenmerk is soms vooraf gedefinieerd dat de beschrijvende tekst uit een gestandaardiseerde keuzelijst afkomstig dient te zijn. Dit heet het domein. Bij het in ARCHIS beschrijven van de begin- en eindperiode van een vondst of complex dient bijvoorbeeld gekozen te worden uit de terminologie die in het ABR is opgenomen. Het domein voor de begin- en eindperiode is dus het ABR. In algemene zin wordt in het veld domein gevraagd om de gebruikte codelijst (referentielijst) te benoemen.
<i>E-depot</i>	Een, minimaal conform de Data Seal of Approval (DSA), gecertificeerd depot voor duurzame opslag van digitale gegevens.
<i>En bloc lichten</i>	Een object (of groep van objecten) tezamen met een ongestoord deel van de omringende grond opnemen/verwijderen uit de bodem. Het is van belang dit object met omringende grond middels een plaat te ondersteunen.
<i>Epoxy</i>	Een synthetisch polymeer, een zogenaamde thermoharder; een veelgebruikt middel om archeologische materialen mee te verstevigen of te verlijmen.
<i>Evaluatie</i>	Door een actor worden de resultaten van het veldwerk geëvalueerd in het licht van de vraagstelling. Dit resulteert in bijstelling van de plannen, bijvoorbeeld in een bijgesteld (→) uitwerkingsplan en een advies over (→) selectie van materiaal bij inventariserend veldonderzoek en opgraven, of een bijgesteld (→) beheerplan bij (→) fysiek beschermen.

<i>Evaluatierapport</i>	Rapport met de resultaten van de (→) evaluatie bij het proces (→)Opgraven of (→) IVO.
<i>Flotteren</i>	Het verkrijgen van verkoolde plantenresten uit het sediment, gebruikmakend van de drijvende eigenschappen van het verkoolde materiaal.
<i>Fysiek beschermen</i>	Het duurzaam in stand houden van archeologische waarden <i>in situ</i> als bron van kennis en beleving. Het streven is het (verdere) verval van archeologische waarden tegen te gaan en aangerichte schade, zo mogelijk, te herstellen.
<i>Gaafheid</i>	De mate van (fysieke) verstoring van de bodem en/of de (eventueel aanwezige) archeologische waarden, zowel in verticale zin (diepte) als in horizontale zin (omvang) (→ waardering).
<i>Gegevensdrager</i>	Een opslagmedium waarop gegevens kunnen worden opgeslagen, vervoerd en overgedragen. Voorbeelden zijn papier, diskette, ZIP-schijf en CD-ROM.
<i>Gegevensmodel</i>	Beschrijving van de gebruikte velden in een lijst of een tabel, plus de beschrijving van de relaties tussen de diverse lijsten en/of tabellen. De relatie van lijsten en tabellen tot tekeningen, kaarten, scans en foto's behoort eveneens in het gegevensmodel beschreven te worden. Ook de toelichting op de gehanteerde afkortingen (keuzelijsten) maakt onderdeel uit van het gegevensmodel.
<i>Geofysisch onderzoek</i>	Onderzoek gebaseerd op geofysische meettechnieken. Hiermee kunnen structuren in de bodem opgespoord en gevisualiseerd worden (→ remote sensing, → inventariserend veldonderzoek).
<i>Gespecificeerde verwachting</i>	Een resultaat van een (→) Bureauonderzoek en of een (→) IVO-overig (booronderzoek). Op basis hiervan kan een besluit genomen worden over (eventueel) vervolgonderzoek.
<i>GIS-analyse</i>	Methode (GIS = Geografisch Informatie Systeem) gericht op het onderzoek van relaties tussen de locaties van vindplaatsen en/of de relatie van verspreidingspatronen van vindplaatsen en aardkundige factoren (bodembkundige, geologische, geomorfologische). Daarbij kan ook van locatiefactoren gebruik worden gemaakt.
<i>Goedkeuringsverklaring</i>	Een verklaring van deponhouder/eigenaar aan een organisatie ten bewijze dat er op de door de organisatie aangeleverde projectdocumentatie, vondsten en of monsters geen nadere aanvullingen of wijzigingen (meer) nodig zijn om deze in depot te nemen.
<i>GPS-meting</i>	Plaatsbepaling, gebruikmakend van drie of meer satellieten van het Global Positioning System.
<i>Grondslagpunten</i>	In coördinatenstelsel van het landelijk coördinatennet ingemeten punten.
<i>Grondspoor</i>	Zie: Spoor.

<i>Herinneringswaarde</i>	De herinnering die een archeologisch monument oproept over het verleden (→ waardering).
<i>Historische situatie</i>	Vroegere vormen van grondgebruik, voor zover van belang voor de keuze van de onderzoeksstrategie (→ huidig gebruik, → bureauonderzoek).
<i>Hoofdmeetlijn</i>	De denkbeeldige lijn tussen de vaste hoofdmeetpunten van het (→) hoofdmeetsysteem.
<i>Hoofdmeetsysteem</i>	De, in coördinaten van het Rijksdriehoeksnet ingemeten, vaste hoofdmeetpunten binnen -of in de directe nabijheid van de opgraving.
<i>Hoogtelijnenkaart</i>	Isolijnenkaart, vervaardigd op basis van genomen hoogtematen.
<i>Huidig gebruik</i>	Actuele situatie van grondgebruik, voor zover van belang voor de keuze van de onderzoeksstrategie (→ historisch gebruik, → bureauonderzoek).
<i>IKAW</i>	Indicatieve kaart van Archeologische Waarden, een door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed geproduceerde kaart op landelijk niveau met de verwachte relatieve of absolute dichtheid van (bepaalde) archeologische verschijnselen in de bodem. Hij is gebaseerd op een (→) GIS-analyse met een beperkt aantal variabelen en op expert-judgement (→ potentiekaart, → bureauonderzoek).
<i>Informatieplicht</i>	Het melden van aangetroffen archeologische waarden en vondsten aan het centraal informatiesysteem (→).
<i>Informatiewaarde</i>	De betekenis van een monument als bron van kennis over het verleden. De informatiewaarde wordt bepaald door de mate waarin (een opgraving van) het monument een bijdrage kan leveren aan nieuwe kennisvorming over het verleden (→ waardering).
<i>Inhumatie</i>	Begraving/graf met niet gecremeerd menselijk bot.
<i>Inrichting</i>	Het treffen van maatregelen om beschadigingen van het archeologische monument te herstellen (→ restaureren), om (verdere) aantasting ervan te voorkomen (→ consolideren) of om het beter zichtbaar en toegankelijk te maken (visualiseren en toeristisch-recreatief ontsluiten).
<i>Inrichtingsplan</i>	Plan t.b.v. de uitvoering van inrichtingsmaatregelen voor het fysiek behoud van een (→) vindplaats (→ inrichting).
<i>Integriteit</i>	Ongeschonden toestand, gaafheid.
<i>Inventarisatie</i>	Onderzoek naar de aard, omvang en kwaliteit van het bodemarchief.
<i>Inventariserend veldonderzoek</i>	Het verwerven van (extra) informatie over bekende of

<i>(IVO)</i>	verwachte (→) archeologische waarden binnen een (→) onderzoeksgebied, als aanvulling op en toetsing van de (→) archeologische verwachting, gebaseerd op het (→) bureauonderzoek middels waarnemingen in het veld.
<i>IVO</i>	Zie (→) Inventariserend veldonderzoek
<i>Kadaster</i>	Het van staatswege gehouden openbaar register van onroerende goederen waarin deze met aanduiding van gemeente, sectie en nummer zijn omschreven en waarin aantekening geschiedt van alle zakelijke rechten door in- of overschrijving van de daaromtrent gemaakte akten.
<i>Kamercondities</i>	Atmosferische condities die gebruikelijk zijn voor een verblijfsruimte (temperatuur circa 18-22° C; RH circa 40-70%).
<i>KLIC-melding</i>	Melding van uit te voeren werken bij het Kadaster. Beheerders van ondergrondse netwerken worden geïnformeerd over de uit te voeren werken en in staat gesteld om informatie over de ligging van kabels en leidingen ter beschikking te stellen.
<i>Kruisprofiel</i>	Profielen die elkaar kruisvormig snijden.
<i>Kubiena-tin</i>	Een monsterbak met afmetingen van 6x8 of 8x8 cm en met een diepte van 1,5 tot 4 cm.
<i>Kwaliteit</i>	De eigenschappen en omstandigheden van een totstandkomingsproces van een product of een dienst die er voor zorgen dat dat product of die dienst voldoet aan de daaraan gestelde eisen.
<i>Laag</i>	Een over een meer of minder groot oppervlak vervolgbare grondeenheid die op archeologische of geologische gronden als eenheid wordt onderscheiden.
<i>Landschapsgenese</i>	Ontstaansgeschiedenis van het landschap.
<i>Leidraad</i>	Naast de KNA bestaande set van vrijwillig te gebruiken (inhoudelijke) documenten. Te beschouwen als <i>best practices</i> .
<i>Lokaal meetsysteem</i>	Meetsysteem dat is afgeleid van het (→) hoofdmeetsysteem.
<i>Macroresten</i>	Plantaardige resten die zonder vergroting waarneembaar zijn, voornamelijk zaden en vruchten, maar ook wel andere bloemdelen en vegetatieve resten.
<i>Maritieme archeologie</i>	Maritieme archeologie omvat de scheepsarcheologie op het droge en de (→) onderwaterarcheologie, waarbij soms ook sprake kan zijn van onder water gelegen niet-scheepsarcheologische resten.
<i>Materiaalcategorie</i>	Vondsten gemaakt van hetzelfde materiaal, zoals keramiek, metaal, organische materialen, glas, wandschilderingen.
<i>Meetlijn</i>	Een direct van de hoofdmeetlijn afgeleide meetlijn in een onderzoekseenheid (opgravingsput), waarvanuit de metingen worden

<i>Metadata</i>	<p>genomen zolang de onderzoekseenheid in bewerking is. Meetlijnen lopen parallel aan, of staan haaks op de hoofdmeetlijn.</p> <p>De beschrijvende informatie die noodzakelijk is om (digitale) (project)documentatie te kunnen begrijpen, gebruiken en hergebruiken. Het betreft informatie over de aard van de data, de wijze van opzetten en de kwaliteit van de documentatie. De informatie over de locatie, fysieke verschijningsvorm, status en eigenaar van een gegevensverzameling, evenals de bijbehorende applicaties, onderlinge relaties, afkortingen, enzovoort worden tot de metadata gerekend.</p>
<i>Monitoring</i>	<p>Het verwerven van meetbare, kwantitatieve gegevens over de bodemkwaliteit van een archeologische vindplaats (zie KNA-leidraad 'Standaard Archeologische Monitoring').</p>
<i>Monster</i>	<p>Een deel cq. representatieve hoeveelheid van een voorwerp of sediment dat ten behoeve van nader onderzoek en/of opslag wordt geborgen.</p>
<i>Nationale Onderzoeks agenda Archeologie</i>	<p>De NOaA geeft inzicht in de actuele thema's en vragen die in de huidige archeologische discussie centraal staan en waaraan nieuw uitvoerend onderzoek een bijdrage kan leveren. In de NOaA wordt soms ook aangegeven wat de meest geschikte onderzoeksmethoden zijn voor de beantwoording van deze vragen; hij verduidelijkt de potentiële relaties tussen uitvoerend onderzoek en vigerende onderzoeksprogramma's en hij geeft inzicht in het belang van specialistisch onderzoek (bijv. van specifieke materiaalcategorieën). De NOaA kan ingezet worden als instrument voor het opstellen van onderzoeksplannen, de selectie en waardering van vindplaatsen en het opstellen van (→) Programma's van Eisen Het is een gemeenschappelijk product van het hele archeologisch veld (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Universiteiten, Bedrijfsleven, Gemeentelijke archeologen).</p>
<i>Onderaannemer</i>	<p>De uitvoerder van een archeologisch werk in opdracht van een (→) aannemer die het contract heeft met de (→) opdrachtgever.</p>
<i>Onderwaterarcheologie</i>	<p>Onderzoek naar zowel scheepsarcheologische waarden als landarcheologische waarden in een onderwatersituatie (b.v. brugpijlers of verdrongen nederzettingen).</p>
<i>Onderzoeksgebied</i>	<p>Het geografische gebied waarop het onderzoek betrekking heeft (→ plangebied).</p>
<i>Onderzoeksmelding</i>	<p>Melding van een (→) archeologisch onderzoek in (→) Archis op basis van artikel 5.6 van de Erfgoedwet. Er wordt daarom ook wel gesproken van een (→) artikel 5.6-melding.</p>
<i>Onderzoeksmeldingsnummer (OM-nummer)</i>	<p>Een uniek nummer dat door (→) Archis wordt gegenereerd bij het invoeren van een (→) onderzoeksmelding op grond van het verplichte melden van een (→) opgraving conform artikel 5.6 van de Erfgoedwet.</p>
<i>Ontwerp</i>	<p>Plan waarin staat aangegeven op welke manier aan het Programma van Eisen zal worden voldaan. Een goedgekeurd ontwerp kan omgezet worden in een bestek of een gespecificeerde</p>

werkomschrijving ((→) Plan van Aanpak).

<i>Ontzouten</i>	Het verwijderen van chloriden uit ijzeren objecten, die daar in de loop der tijd mee verontreinigd geraakt zijn. Dit is een uitgebreid en langdurig proces dat bij voorkeur middels een natriumsulfiet-methode geschiedt.
<i>Opdrachtgever</i>	Persoon of instantie in wiens opdracht werk wordt uitgevoerd in het kader van de archeologische monumentenzorg. Voor de (→) onderaannemer is dit de (→) opdrachtnemer.
<i>Opdrachtnemer</i>	Persoon of instantie die zich verbindt om bepaalde werken en/of leveringen voor een vastgestelde prijs en tegen bekende voorwaarden uit te voeren.
<i>Opgraven/opgraving</i>	De ontsluiting van een (→) vindplaats met als doel de informatie te verzamelen en vast te leggen die nodig is voor het beantwoorden van de in het Programma van Eisen verwoorde onderzoeksvra(a)g(en) en het behalen van de onderzoeksdoelstellingen.
<i>Opgravingsdocumentatie</i>	Zie projectdocumentatie.
<i>Opgravingsput</i>	Afzonderlijke werkeenheid binnen een opgraving.
<i>Opgravingsvlak</i>	Kunstmatig niveau waarop (→) grondsporen worden waargenomen, geïnterpreteerd en getekend.
<i>Oppervlaktekartering</i>	Karteringsmethode waarbij aan de hand van (→) vondsten aan het oppervlak (→) vindplaatsen worden gelokaliseerd. Hiertoe worden vooral akkerbouwpercelen (in verband met de vondstzichtbaarheid) in raaien met een regelmatige tussenafstand belopen, waarbij het oppervlak op vondsten wordt geïnspecteerd.
<i>Overdrachtsverklaring</i>	Document waarin wordt beschreven of, en zo niet, in hoeverre, de partijen van overdracht aan de voorwaarden hebben voldaan zoals gesteld voor de overdracht van archeologische (→) vondsten en monsters en (→) projectdocumentatie. Indien aan alle voorwaarden wordt voldaan dan kan hiernaar verwezen worden. Afwijkingen van de gestelde normen worden in de verklaring vastgelegd.
<i>Overzichtstekening</i>	Een tekening betreffende het gehele, of een groot deel van het opgravingsterrein (→). Hieronder vallen onder meer: de topografische situatiekaart, de alle-sporenkaart (→), de geo(morfo)logische kaart, de hoogtelijnenkaart, de veld-/detailkarteringskaart, de boorpuntenkaart, de putten- en meetlijnenkaart.
<i>Oxideren/oxidatie</i>	Het) zich verbinden met zuurstof waardoor een metalen object gaat corroderen.
<i>Pakbon</i>	Een gestandaardiseerde beschrijving van (een door de beroepsgroep gedefinieerd deel van) de (→) projectdocumentatie en van de te deponeren vondsten en monsters. Bij digitale aanlevering bestaat de pakbon uit een xml-bestand conform SIKB protocol 0102, gevalideerd aan het vigerende XML-schema (zie http://www.w3.org/XML/Schema).

<i>Paraloid B72</i>	Een in oplosmiddelen oplosbaar acrylaat om archeologische objecten mee te impregneren, te stabiliseren, te verstevigen en/of te conserveren.
<i>PEG</i>	Polyethyleenglycol, een synthetisch polymeer; een veelgebruikt middel om archeologische materialen (meestal organisch) mee te impregneren of verstevigen ter conservering.
<i>Plangebied</i>	Het gebied waarbinnen de realisering van de planvorming het bodemarchief kan bedreigen (→ onderzoeksgebied).
<i>Plan van Aanpak (PvA)</i>	Een door de (→) opdrachtnemer opgesteld gedetailleerd werkplan van de te volgen werkwijze bij de uitvoering van een project. Doorgaans is het een praktische vertaling van het Programma van Eisen (indien aanwezig) en wordt in het veld gebruikt als handleiding voor het onderzoek. Het bevat in elk geval de concrete planning van het veldwerk en een beschrijving van de wijze waarop het onderzoek wordt uitgevoerd.
<i>Potentiekaart</i>	Een verwachtingskaart gecombineerd met gegevens over de (verwachte) conserveringstoestand van archeologische vindplaatsen en over verstoringen en afdekkingen (→ basiskaart, → verwachtingskaart, → IKAW, → beleidskaart).
<i>Proefput</i>	Methode bij Inventariserend veldonderzoek.
<i>Proefsleuf</i>	Methode bij Inventariserend veldonderzoek.
<i>Profiel</i>	Verticale wand in een (→) opgravingsput, (→) proefput, (→) of proefsleuf. In het profiel zijn stratigrafische lagen zichtbaar die van belang zijn voor de relatieve datering.
<i>Projectdocumentatie</i>	Alle gegevens en gegevensdragers die voortkomen uit een archeologisch onderzoek die noodzakelijk zijn om de opgraving in het veld en alle daarbij gedocumenteerde (→) sporen en vondstomstandigheden zodanig te kunnen reconstrueren dat herinterpretatie van de resultaten mogelijk zijn. Dit ten behoeve van de beleving van cultureel erfgoed en ten behoeve van toekomstig historisch en natuurwetenschappelijk onderzoek. De projectdocumentatie bestaat uit de definitieve versies van het Programma van Eisen, het (→) Plan van Aanpak, de complete (→) velddocumentatie, de (→) uitwerkingsdocumentatie, het (→) gegevensmodel, de (→) (deel)rapportages en (→) standaardrapporten en de (→) metadata.
<i>PVAc</i>	Polyvinylacetaat, een synthetisch polymeer dat, opgelost in een geschikt oplosmiddel, gebruikt wordt voor impregneren, verstevigen of lijmen van archeologisch materiaal (zoals aardewerk en organische materialen).
<i>Prospectie</i>	Systematische opsporing van archeologische waarden door middel van non-destructieve methoden en technieken (→ veldinventarisatie).

<i>Prospectiekenmerken</i>	De (uiterlijke) kenmerken die bepalend zijn voor de mate van succes waarmee sites kunnen worden opgespoord. Deze kenmerken zijn mede afhankelijk van de beschikbare en bruikbare onderzoeksmethodieken.
<i>Puntlocatie</i>	Locatiebepaling door verwijzing naar een coördinatensysteem. Hierbij worden objecten vastgelegd op een x- en y- coördinaat.
<i>Puntlocatie (3D-)</i>	Locatiebepaling door verwijzing naar een x-, een y- en een z-coördinaat.
<i>Registraties</i>	Alle tijdens een (→) opgraving (veldwerk en uitwerkingsfase) vastgelegde waarnemingen in beeld, geluid, tekst en metingen van coupes, vlakken, (→) vondsten en monsters, (→) sporen, fenomenen en andere culturele en natuurlijke verschijnselen. (zie ook (→) Beeldregistratie).
<i>Registeren (1)</i>	Het op centraal niveau digitaal vastleggen van gegevens noodzakelijk voor uitvoeringswerkzaamheden in de AMZ ((→) Archis).
<i>Registreren (2)</i>	Zie Actorregister Archeologie.
<i>Remote sensing</i>	Verzamelnaam voor technieken waarmee archeologische waarden van afstand, zonder ingreep in de bodem kunnen worden opgespoord, zoals luchtfotografie en weerstandsmeting (→ prospectie).
<i>Representativiteit</i>	De mate waarin een bepaald type vindplaats typerend is voor een periode dan wel een gebied (→ waardering).
<i>Restaureren</i>	Het herstellen van een object of (→) monument in een bekende, vroegere staat door het verwijderen van aanslag en corrosie en/of het terugbrengen van ontbrekende en/of losse delen.
<i>Reversibiliteit</i>	De mate waarin een behandeling, die aan een object wordt uitgevoerd, ongedaan gemaakt kan worden. Het streven is altijd naar maximale reversibiliteit.
<i>Scannen</i>	Uitwerkingswijze waarbij de kwantiteit en kwaliteit van de monsters worden bepaald.
<i>Schoonheid</i>	De esthetisch-landschappelijke waarde van een archeologisch monument, die vooral in zichtbaarheid tot uiting komt (→ waardering).
<i>Schouwen</i>	Het periodiek visueel - dan wel met eenvoudige hulpmiddelen - waarnemen van de conditie van een monument gedurende de beheerperiode (→ inspectie).
<i>Selectieadvies (1)</i>	Archeologisch inhoudelijk advies over de behoudenswaardigheid van een vindplaats. Dit wordt opgesteld aan de hand van de waarderingscriteria (zie ook (→) waarden).
<i>Selectieadvies (2)</i>	Zie (→) deselectieadvies m.b.t. vondsten en monsters.

<i>Selectiebesluit</i>	Een besluit van de bevoegde overheid tot het al dan niet behouden van een bepaalde (→) archeologische vindplaats. Het besluit leidt tot het al dan niet, of onder voorwaarden, vrijgeven van een terrein of te nemen archeologische maatregelen. Wanneer er bij het vooronderzoek in het geheel geen vindplaatsen zijn aangetroffen, of het terrein is geheel verstoord, wordt dit ook in een selectiebesluit meegenomen: het terrein wordt dan vrijgegeven. De uitkomst van het selectiebesluit op verschillende manieren worden weergegeven, bijvoorbeeld in een apart document, als voorwaarde bij een vergunning, als bijzondere regels in een bestemmings- of projectplan, etc.
<i>Selectierapport</i>	Rapport waarin is vastgelegd welk materiaal geselecteerd is voor nadere uitwerking (direct of in een later stadium) en welke (→) vondsten en monsters eventueel zullen worden afgestoten (zie (→) deselectieadvies).
<i>Site</i>	Een plaats waar in het verleden menselijke activiteiten hebben plaatsgevonden.
<i>Specialist</i>	De specialist (ook wel onderzoeksspecialist) niet zijnde de Specialist Conserveren, die inhoudelijke kennis heeft met betrekking tot een bepaald type vondsten en monsters.
<i>Specialist Conserveren</i>	De specialist die deskundig is op het gebied van een zo goed mogelijke instandhouding van het vondsten en monsters.
<i>Specificatie</i>	Een omschrijving van de eigenschappen van een product en van de daaraan te stellen eisen, dan wel een omschrijving van de stappen in een proces in een voorgeschreven volgorde en van de daarbij benodigde middelen.
<i>Spoor</i>	Een ruimtelijk duidelijk begrensbaar verschijnsel van antropogene oorsprong (bijvoorbeeld een paalkuil, lijksilhouet of muur) of natuurlijke oorsprong (bijvoorbeeld een boomval). Binnen een spoor kunnen verschillende, duidelijk te onderscheiden eenheden voorkomen.
<i>Spoorlocatie</i>	Locatiebepaling door verwijzing naar een spoornummer. Hierbij worden (→) vondsten per vulling van een spoor, laag of horizont verzameld en geregistreerd.
<i>Spoornummer</i>	Dient ter identificatie van een grondspoor (spoor, laag, horizont, niveau). Aan sporen wordt altijd een spoornummer toegekend.
<i>Stabiliseren</i>	Het door een bepaalde behandeling stoppen van actieve processen aan/in vondsten; bijvoorbeeld het stoppen van bronspest, roest in het algemeen, schimmel, het neerslaan van zoutkristallen etc. Het kan ook uitgevoerd worden voorafgaand aan een komende conservering, zodat gedurende de tijdelijke opslag de conditie van vondsten(en) monsters zo min mogelijk achteruitgaat. Soms worden stabilisatiehandelingen ook al tijdens het bergen uitgevoerd.
<i>Standaardrapport</i>	Schriftelijk rapport over een Bureauonderzoek, Inventariserend Veldonderzoek of een Opgraving waarin de informatie wordt

weergegeven en geïnterpreteerd conform de specificaties. De basisgegevens dienen zodanig (controleerbaar) te worden gepresenteerd dat verder wetenschappelijk onderzoek kan worden uitgevoerd. Het rapport dient tevens in digitale vorm, inclusief complete basisregistratie (→), aangeleverd te worden. Wanneer de term wordt gebruikt in dit certificatieschema, wordt de definitieve versie bedoeld.

<i>Stratigrafie</i>	Opeenvolging van lagen in de bodem.
<i>Structuur</i>	Meerdere met elkaar in ruimte en tijd, en in functioneel opzicht samenhangende sporen (→).
<i>Synthese</i>	Analyse en presentatie van het verrichte onderzoek in een geïntegreerd verband (het integreren van de deelrapporten). Niét bedoeld wordt hier de bredere betekenis van wetenschappelijke synthese en interpretatie, die buiten het kwaliteitsstelsel valt.
<i>Tekenfolie</i>	Een tekeningdrager van kunststof die voldoet aan de gestelde voorwaarden, ook wel tekenfilm genoemd.
<i>Tekeningidentificatie</i>	Informatie die op iedere (veld)tekening aanwezig moet zijn.
<i>Tekeninglegenda</i>	Verklaring van gebruikte symbolen en kleuren.
<i>Tijdelijke opslag</i>	<p>Het gedurende een beperkte periode, met een maximum van 2 jaar, opslaan van (→) documentatie, (→) vondsten en monsters voorafgaand aan het (→) deponeren volgens de vastgestelde richtlijnen. Deze periode ligt tussen het lichten van een (→) vondst of monster en de aanlevering ervan aan de (→) deponhouder/eigenaar voor de permanente/ langdurige opslag (zie ook (→) transitodepot).</p> <p>NB in principe zijn er binnen de periode van de tijdelijke opslag meerdere fases aan te duiden, die op zichzelf ook als tijdelijke opslag bestempeld worden: bijvoorbeeld de periode van opslag in de container te velde; de periode van opslag bij de specialist en de periode van opslag ten kantore van de veldwerkuitvoerder.</p>
<i>Toekomstig gebruik</i>	Toekomstige situatie van het grondgebruik, voor zover van belang voor de keuze van de onderzoeksstrategie (zie ook (→) bureauonderzoek).
<i>Transito-depot</i>	Een magazijn voor de tijdelijke bewaring van vondsten en monsters (verpakt in dozen of op pallets) ten behoeve van de uitwerking van hiervan en waarbij de kwaliteit van de (→) vondsten en monsters niet achteruit mogen gaan (zie ook (→) tijdelijke opslag).
<i>Type monument</i>	(→) Vindplaats van een bepaalde aard zoals een nederzetting, grafveld etc. (zie ook (→) monument).
<i>Typologie</i>	Systematische chronologische en/of morfologische indeling van artefacten in kenmerkende grondvormen.

<i>Uitgewerkte vondsten en monsters</i>	Vondsten en monsters die zodanig zijn verwerkt dat ze geschikt zijn voor opslag in het depot volgens de richtlijnen voor deponeren.
<i>Uitwerkingsdocumentatie</i>	Alle in het onderzoek gegenereerde documentatie en (→) bouwstenen betreffende de (→) evaluatie, (→) (de-)selectie, strategieën, determinatie, conservering, analyse en interpretatie van de velddocumentatie en de bijbehorende vondsten en monsters van het (→) archeologisch onderzoek. De definitieve versies behoren tot de (→) projectdocumentatie.
<i>Uitwerkingsplan</i>	Plan van Aanpak (→) voor de uitwerking van een opgraving (→), opgesteld of bijgesteld op basis van de evaluatie (→).
<i>Vast NAP-punt</i>	Een van een officieel peilmerk afgeleid punt in het onderzoeksgebied dat dient als uitgangsmmeetpunt voor hoogtebepalingen.
<i>Vegetatiehorizont</i>	Begroeiingslaag in klei, herkenbaar aan een relatief donkere kleur, waarschijnlijk ontstaan tijdens een stilstandfase in de opslibbing. De horizont representeert een voormalig loopniveau. Een laklaag is een zeer sterk ontwikkelde donkere vegetatiehorizont die glimt vanwege het hoge organische stofgehalte.
<i>Veiligheidsplan</i>	Beschrijft hoe aan de veiligheidsbepalingen zal worden voldaan.
<i>Velddocumentatie</i>	Het geheel van (→) registraties en (→) bouwstenen betreffende het veldonderzoek dat plaats heeft gevonden conform de eisen binnen dit certificatieschema. De originele versies (primaire data) en de definitieve versies behoren tot de (→) projectdocumentatie.
<i>Veldinventarisatie</i>	Zie: inventariserend veldonderzoek.
<i>Veldkartering</i>	Verzamelnaam voor de verschillende karteringsmethoden.
<i>Veroorzaker</i>	De initiatiefnemer (→) van een bodemverstorende activiteit die een vergunning aanvraagt.
<i>Verstoring</i>	Aantasting van een gebied met (→) archeologische waarden. Dit verschijnsel kan zich voordoen bijvoorbeeld door erosie, afgraving of egalisatie, door (diepe) bewerking van de bovengrond, door zetting als gevolg van ophoging, door verdroging en verzuring.
<i>Verwijderen gedeselecteerd materiaal</i>	Het na goedkeuring van de eigenaar uit de archeologische keten halen van gedeselecteerde vondsten en monsters door (1) schenking aan musea, educatieve instellingen of derden of (2) vernietiging zodanig dat het niet abusievelijk als artefact in het bodemarchief terecht komt.
<i>Verwachtingskaart</i>	Een kaart waarop verwachtingen met betrekking tot de situering en mate van voorkomen van nog onbekende vindplaatsen zijn weergegeven in termen van vlakken en zones (zie ook (→) IKAW, (→) archeologische beleidskaart).

<i>Vindplaats</i>	Een ruimtelijk begrensd gebied waarbinnen zich archeologische informatie bevindt (zie ook (→) monument, (→) archeologische waarde, (→) archeologische indicatie).
<i>Vondst</i>	O verblijfsel, voorwerp of ander spoor van menselijke aanwezigheid in het verleden afkomstig van een (→) archeologisch monument.
<i>Vondstcomplex</i>	Verzameling van alle (→) vondsten uit één archeologische context.
<i>Vondstkaartje</i>	Een bij archeologische (→) vondsten bijgevoegd kaartje waarop de administratieve gegevens van de betreffende vondst staan, aan de hand waarvan deze gerelateerd kan worden aan plaats van herkomst en vondstnummer.
<i>Vondstmelding</i>	De melding in Archis of schriftelijk aan de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed of de provincie van aangetroffen (→) vondsten of (→) sporen. De vondstmelding vormt de documentatie van één of meerdere vondsten of sporen, die gevonden zijn op een bepaalde (→) vindplaats (een locatie uitgedrukt in X-Y coördinaten), op een bepaald tijdstip en door een bepaalde persoon.
<i>Vondstmeldingsnummer</i>	Een uniek nummer dat door Archis wordt gegenereerd bij het invoeren van een vondstmelding.
<i>Vondstnummer</i>	Een uniek nummer dat aan een vondst of monster wordt toegerekend.
<i>Voorbehouden handelingen</i>	Handelingen binnen een onderzoeksproject die conform de eisen van een protocol alleen door een specifiek voorgeschreven actor uitgevoerd mogen worden.
<i>Vriesdrogen</i>	Techniek van drogen van archeologische objecten door het in bevoren toestand onttrekken van water met behulp van zeer droge lucht of vacuüm c.q. onderdruk (sublimeren).
<i>Waarderen</i>	<p>Het bepalen van de kwaliteit van: het bodemarchief, van vondsten en monsters of van een monster. Het vaststellen van de kwaliteit van het bodemarchief geschiedt op basis van:</p> <ul style="list-style-type: none"> • belevingsaspecten (schoonheid en herinneringswaarde), • fysieke criteria (gaafheid en conservering); deze geven de mate aan waarin archeologische overblijfselen nog intact en in hun oorspronkelijke positie aanwezig zijn, • inhoudelijke criteria (zeldzaamheid, informatiewaarde, context- of ensemblewaarde en representativiteit). <p>De waardering van een (→) vindplaats of een groep van vindplaatsen leidt tot een uitspraak over de behoudenswaardigheid ervan en vormt de basis voor het (→) selectieadvies. Na het verwerken van de (→) vondsten en monsters kunnen deze worden gewaardeerd om een selectie te kunnen maken van materiaal dat voor (→) deponeren in aanmerking komt. Monsters worden gewaardeerd teneinde een indruk te krijgen van de diversiteit, kwantiteit en conservering van organische resten (zie ook (→) scannen).</p>

<i>Waarneming</i>	Een inhoudelijk goedgekeurde vondstmelding.
<i>Waarnemingsnummer</i>	Een uniek nummer dat door Archis wordt gegenereerd bij het opwaarderen van een vondstmelding naar een waarneming.
<i>Waterpassen</i>	De hoogte bepalen met behulp van een hoogte meetinstrument (waterpas of theodoliet).
<i>Weekrapport</i>	Wekelijkse rapportage over de vorderingen van het veldwerk en de wetenschappelijke gedachtevorming over de opgegraven fenomenen. Tevens staat hierin hoe het onderzoek de daaropvolgende week zal worden voortgezet, de argumenten op basis waarvan keuzes gemaakt zijn of wordt afgeweken van de oorspronkelijke opzet of planning.
<i>Wettelijke bescherming</i>	De aanwijzing van archeologische monumenten op grond van de Erfgoedwet.
<i>Zeldzaamheid</i>	De mate waarin een bepaald type monument schaars is (of is geworden) voor een periode of in een gebied (zie ook (→) waarden).

2: Definities onderwaterarcheologie

<i>Achterstevan</i>	In het achterdeel van het schip, de verlenging van de <i>kiel</i> , de <i>kielplank</i> of het <i>vlak</i> . Dit is een opgaande balk of samenstelsel van balken, waarop de huidgangen tezamen komen.
<i>Ark</i>	Wigvormige keg, die in een spleet in de kop van een houten pen wordt geslagen, om deze beter te borgen.
<i>Bebakening</i>	Het middels (de daartoe geëigende typen) bakens, aan het wateroppervlak markeren van de positie van een scheepswrak en/of van de omtrek van een maritiem-archeologisch onderzoeksgebied onder water.
<i>Bevaarbaar water</i>	Zowel betrekking hebbend op vaarroutes, als op <i>potentieel</i> bevaarbaar water.
<i>Blinde pen of bout</i>	Respectievelijk een houten of ijzeren pen, die twee (of meer) constructie-elementen verbindt, maar niet geheel door alle elementen heen steekt. Deze zijn slechts zichtbaar aan de zijde waarin hij is ingeslagen.
<i>Blok</i>	In de scheepsbouw en scheepsarcheologie gebruikelijke benaming voor wat vaak een <i>katrol</i> genoemd wordt. Dit is een onderdeel dat dient ter begeleiding van (meestal) een touw, over het algemeen behorend tot het tuig van een schip.
<i>Bodem</i>	Andere benaming voor het <i>vlak</i> ; de (min of meer horizontale) onderkant van een schip.
<i>Boord</i>	De zijde van een schip.
<i>Bout</i>	Zware, staafvormige ijzeren pen, met aan één zijde (een meestal ronde) kop, aan de andere zijde vrijwel altijd stomp.
<i>Breeuwsel</i>	Materiaal waarmee de naden, scheuren e.d. in de scheepshuid gedicht worden (b.v. mos, [geplozen] touw of dierenhaar).
<i>Breeuwwijze</i>	Methode van het aanbrengen van het <i>breeuwsel</i> .
<i>Bun</i>	Van de overige ruimten binnen de scheepsromp van vissersschepen middels <i>bunschotten</i> afgescheiden ruimte. Deze is met water gevuld, zodat de gevangen vis levend getransporteerd kon worden.
<i>Bundeken</i>	Dekplanken boven de <i>bun</i> en deze afsluitend.
<i>Bunplaat</i>	Huidplank of metalen huidplaat ter plaatse van de bun, die met gaten doorboord is, om het water in de bun toe te laten.
<i>Bunschot</i>	Dwarsscheeps schot, uit één of meerdere zware planken bestaand. Bunschotten begrenzen de voor- en achterzijde van de <i>bun</i> , maar kunnen de bun ook in compartimenten verdelen.
<i>Deutel</i>	Vierkante, in een punt uitlopende houten plug, die in een houten pen geslagen wordt om deze beter te borgen.

<i>Dwarshout</i>	Alle dwarsgeplaatste rondhouten aan de mast(en).
<i>EM 30 serie</i>	Specifiek type magnetometer.
<i>Gang</i>	Een van voor- tot achterstevan lopende strook van in elkaars verlengde liggende planken van de <i>scheepshuid</i> of <i>wegering</i> .
<i>Gangboord</i>	Smal stuk dek langs het scheepsboord, naast de luikopening van het laadruim en/of de roef.
<i>Huid</i>	In de scheepsarcheologie gebruikelijke benaming voor de uit planken samengestelde buitenzijde/-bekleding van de scheepsromp.
<i>Huidgang</i>	Een individuele van voor- tot achterstevan lopende strook van de <i>scheepshuid</i> , meestal samengesteld uit meerdere, in elkaars verlengde liggende, <i>huidplanken</i> . Bij kleinere schepen, als <i>punters</i> , kan de huidgang uit één huidplank bestaan.
<i>Inhouten</i>	Verzamelwoord voor de constructie-elementen binnen de scheepshuid, die het geraamte van het schip vormen (b.v. <i>leggers</i> , <i>knieën</i> , <i>wrangen</i> en <i>oplangers</i>).
<i>Inventaris</i>	Alle in het scheepswrak aangetroffen niet-constructiegebonden objecten.
<i>Inventarislijst</i>	Lijst van de objecten uit de geborgen <i>inventaris</i> van een scheepswrak. In Nederland wordt daarbij als methodiek een indeling <i>naar functie</i> toegepast.
<i>Karveel</i>	Constructiewijze, waarbij de <i>huidplanken</i> tegen elkaar sluiten en een gladde <i>scheepshuid</i> vormen.
<i>Kasteel</i>	Bij (vooral middeleeuwse) schepen, een verhoogde en versterkte opbouw, meestal in voor- en/of achterschip.
<i>Kiel</i>	Horizontale (samenstelsel van) dikke plan(ken) of balk(en) als centraal langsscheeps verbanddeel, waartegen en waarop de <i>huid</i> en de <i>inhouten</i> zijn geplaatst.
<i>Kim</i>	De ronde of hoekige overgang van het <i>vlak</i> naar de <i>boorden</i> .
<i>Kimgang</i>	<i>Huidgang</i> op de <i>kim</i> .
<i>Kimweger</i>	<i>Weger</i> ter plaatse van de <i>kim</i> .
<i>Klinker(bouw)</i>	Het aan elkaar verbinden van overlappende <i>huidgangen</i> (<i>overnaads</i>) middels <i>klinknagels</i> en <i>-plaatjes</i> .
<i>Klinknagel</i>	IJzeren nagel of spijker, toegepast in de <i>klinkerbouw</i> .
<i>Klinkplaatje</i>	Vierkant tot ruitvormig plaatje metaal, waar de <i>klinknagel</i> doorheen gestoken en vervolgens op vastgeklonken wordt.
<i>Knie</i>	L-vormig verbindingsstuk, gezaagd uit een stam met tak.

<i>Land</i>	De overlappende delen van overnaads bevestigde planken.
<i>Legger</i>	Een (vrijwel) rechte, horizontale balk of plank. Onderdeel van het vlak, die de verbinding tussen <i>kiel</i> en <i>vlakgangen</i> vormt. Een legger kan tezamen met <i>oplangers</i> deel uit maken van het <i>spant</i> .
<i>Lier</i>	Windas, hijswerktuig met horizontale spil, voor het halen van een tros of kabel.
<i>Mastvoet</i>	Stuk hout om de voet van de mast.
<i>Onderwaterarcheologie</i>	Onderzoek naar zowel scheepsarcheologische waarden, als landarcheologische waarden in een onderwatersituatie (b.v. brugpeilers of verdronken nederzettingen).
<i>Oplanger</i>	Staan spantelement, ter verlenging van legger of wrang.
<i>Overnaads</i>	Constructiewijze, waarbij de huidgangen overlappend geplaatst worden en middels <i>klinknagels</i> , middels nagels die aan de binnenzijde van de hout teruggedreven worden of middels kleine houten pennetjes of middels combinaties daarvan, onderling verbonden zijn.
<i>Pen</i>	Houten nagel voor de verbinding tussen de <i>huidplanken</i> en de <i>inhouten</i> .
<i>Real Time Kinematic</i>	Satelliet navigatie meettechniek, gebaseerd op het gebruik van metingen door GPS , GLONASS en/of Galileo signalen, waarbij een enkel referentiestation <i>real time</i> correcties met een nauwkeurigheid van een centimeter kan genereren.
<i>Roer</i>	Aan de achtersteven bevestigde verticale stuurinrichting.
<i>Scheepsarcheologische waarden</i>	Conform <i>archeologische waarden</i> .
<i>Scheepsfunctie</i>	Wordt bepaald door het gebruik (b.v. werkschip, visserschip of oorlogsschip).
<i>Scheepshuid</i>	De uit planken samengestelde buitenzijde van de scheepsromp.
<i>Scheepsresten</i>	Restanten van schepen, die over het algemeen fragmentarisch zijn of niet meer in (constructioneel) verband aangetroffen worden.
<i>Scheepswrak</i>	(Vrijwel) complete schepen of relatief omvangrijke restanten van schepen die nog (grotendeels) in (constructioneel) verband aangetroffen worden.
<i>Scheepstype</i>	Wordt bepaald door <i>scheepsvorm</i> (zie aldaar), grootte en bouwwijze (b.v. punter, kogge of botter).
<i>Scheepsvorm</i>	Benaming gebaseerd op de rompvorm (b.v. platbodem, rondboden e.d.).

<i>Sintel</i>	IJzeren plaatje, kramvormig of min of meer ovaal met 'vleugels', dat diende tot het vastzetten van het <i>breeuwsel</i> .
<i>Sonar</i>	Remote sensing techniek om het reliëf van onderwaterbodems te karteren. Voor de scheepsarcheologie van belang om een indicatie te krijgen omtrent de mogelijke aanwezigheid van scheepswrakken.
<i>Sportduiker</i>	Niet-professionele duiker, die - voor zover bezig zijnde met scheepsarcheologische activiteiten - vergelijkbaar is met amateurarcheologen.
<i>Steven</i>	In het voor- of achterdeel van het schip, de verlenging van de <i>kiel</i> , de <i>kielplank</i> of het <i>vlak</i> . Dit is een opgaande balk of samenstelsel van balken, waarop de huidgangen tezamen komen.
<i>Stuurriem</i>	Een relatief grote riem, die - verticaal in het water stekend - langs zij één of beide boorden, of over de achterzijde van het schip is geplaatst en dient ter sturing.
<i>Sub bottom profiling</i>	Remote sensing techniek om in de bodem te kijken.
<i>Time Window</i>	Eenheid van belang bij het vervaardigen van grondradar opnames.
<i>Vlak</i>	In de scheepsbouw en scheepsarcheologie gebruikelijke benaming voor de <i>bodem</i> van het schip, de min of meer horizontale onderkant van een schip, tot waar deze naar boven buigt bij de kim. Het vlak is feitelijk het samenstelsel van <i>vlakplanken</i> , <i>inhouten</i> (met name <i>leggers</i>) en eventuele <i>wegering</i> .
<i>Vlakplank</i>	<i>Huidplank</i> uit het <i>vlak</i> .
<i>Voorsteven</i>	In het voorste deel van het schip, de verlenging van de <i>kiel</i> , de <i>kielplank</i> of het <i>vlak</i> . Dit is een opgaande balk of samenstelsel van balken, waarop de huidgangen tezamen komen.
<i>Voortstuwing</i>	De wijze waarop een schip voortbewogen werd (b.v. peddelen, roeien of zeilen).
<i>Wegering</i>	Overlangse, op de inhouten bevestigde, <i>gangen</i> . Bij middeleeuwse schepen meestal niet tegen elkaar geplaatst (open wegering) en dienende als langsversterking, bij latere schepen vaak tegen elkaar geplaatst (gesloten wegering) en dienende als dichte bekleding van de <i>inhouten</i> .
<i>Weger(plank)</i>	Overlangs geplaatste en op de inhouten bevestigde gang, die diende als langsversterking of bekleding van de inhouten.
<i>Wegergang</i>	Een van voor- tot achtersteven lopende strook in elkaars verlengde liggende, planken van de <i>wegering</i> .
<i>Wrang</i>	In de scheepsarcheologie, wordt met een <i>wrang</i> over het algemeen een V-vormig spant(deel) aangeduid.

Zaathout

Zware balk in de langsrichting van het schip, op de *inhouten* en boven de *kiel* ter versterking van het langsscheepse verband. Het zaathout bevat vaak één (of meer) gat(en) voor de mast.

Zandstrook

In de scheepsbouw en scheepsarcheologie gebruikelijke benaming voor de *huidgangen* die direct tegen de *kiel* geplaatst zijn.